

TOOLISKOJA TEATAJA

TOOLISVANEMATE JA NÕUKOGUDE HAALEKANDJA

AUGUST 1937

Nr. 7/8

1. AASTAKAIK

SISU: 1. Viis nõudmist. 2. O. Koplus: Miks hääletasin Rahvuskogus Põhiseaduse vastu. 3. A. Renning: Kutseühinguline organiseerimistöö esirinda. 4. L. Johanson: Kollektiivleping. 5. Onebody: Veidi juttu sadamatööstest. 6. J. Rebane: XXIII Rahvusvaheline töökonverents. 7. H. Isküll: Tööliste ühistegevusliikumise organiseerimisele. 8. O. M.: Küsimustikud tööturu olukorrast. 9. A. Petrov: Rahvamajanduse olukord. 10. J. Mihkelson: Poola töölised lähevad tagasi. 11. E. Plakk: Järjekordseid võitlusi kaevandusis. 12. A. Renning: Majanduslik ringvaade. 13. Ringvaade Tööliskoja tegevusest. 14. Välismaa ringvaade. 15. I. R.: Uusi sotsiaalseadusi. 16. Käitiste elu. 17. Mitmesugust. 18. I. R.: Nõuandenurk.

KINDLUSTUSSELTS

«**OMA**»

Seltsi omanikeks on omavalitsused, ühispangad, majandusühisused, valla kindlustusseltsid ja põllumajanduslikud ühissettevõtted.

Seltsi peakontor Tartus, Riia tän. 35.

Osakonnad: Tallinnas, Rakveres, Viljandis, Pärnus, Võrus, Tõrvas ja Kuressaares.

Esindused — üle maa.

Kaastöö

„Tööliskoja Teataja“ järgnevasse numbrisse palutakse saata hiljemalt 15. augustiks. Järgnev number ilmub septembri esimestel päevadel ja edaspidi iga kuu algul.

Koja büroo

on suvekuudel, kuni 1. septembrini, avatud äripäeviti kella 9—3 ja esmaspäeviti ja neljapäeviti kella 5—7.

Koja ühistegevusinstruktori kõnetunnid on igal teisipäeval ja reedel kl. 5—7 õhtul.

Tallinna Linna Elektriijaama

töölised on tellinud kollektiivselt „Tööliskoja Teataja“. Seega tõuseb meie tellijate arv juba 1400-ni.

Töölised ja töölisvanemad, levitage oma ajakirja, informeerige meid kõigest tööliskonna päevaküsimusist!

Kutseühingud, Tööliskoda on teie asutus! Pidage kojaga „Tööliskoja Teataja“ kaudu tihedat sidet!

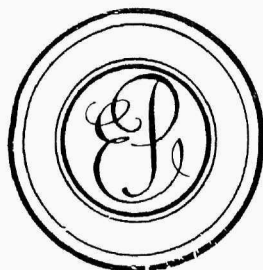
Toimetus.

Eesti valmisriiete ja rätsepaäri

A. Pesur

Tallinnas, Kullasepa 7, tel. 445-38.

*Laos alati moodsaid mustreid.
Tellimised täidetakse korralikult
isiklikul juhatusel.*

AUTOTRANSPORT — PAETÖÖSTUS

ED. PESUR

Vean veoautodel liiva, kruusa, kive, puid, võtan ette igasuguseid muid vedusid ja kolimisi.

PAETÖÖSTUSEST

alati saadaval häid ehituskive, trepiastmeid, kõnnitee-äärekive, soklikive, põrandakive ja teesillutuse parlasti.

Hinnad mõeldud.

**Tallinn, Oskari 56—7
Tel. 448-91**

Tööliskoja Teataja

Tööliskoja häälekandja

AUGUST 1937

Nr. 7/8

I aastakäik

Tellimishind:
aastas . . Kr. 1.50
1/2 aastas. „ —.75
1/4 „ . „ —.40
Üksiknumber 15 s.

Ilmub kord kuus vähimalt 24 lhk. suuruses.
Vastut. ja tegev toimet. koja peasekret. Ilmar Rebane.
Toimetus ja talitus: Tallinnas, Toompst. 17a—18,
telefon 470-36. Toimetaja kõnetunnid äripäeviti,
välja arvatud laupäev, kella 5—7 õhtul.

Kuulutuste hind:
lehek. . . Kr. 30.—
1/2 lehek. „ 15.—
1/4 „ . „ 7.50
1/8 „ . „ 5.—

Poola töölised Balti jaama einelauas ootavad oma edaspidise olukorra lahendamist.

Viis nõudmist

Töölisvanemate konverentsi otsused teostamisele!

Töölisvanemate ja Tööliskoja valijameeste V üleriiklikul konverentsil tööliste esindajad võtsid oma nõudmised kokku resolutsioonideks. Need nõudmised on tööliskonna miinimum-programmiks sotsiaalpoliitilisel alal.

Konverentsil resolutsioonide hääletamisele asudes küsis üks saadikuid:

Kuidas on lood nende otsuste teostamisega?

Sama küsimuse peame ka meie asetama.

Resolutsioone ei võeta vastu selleks, et neid kanda konverentsi protokollis, vaid selleks, et nendes väljendatud nõudmisi läbi viia.

Kui töölised on meid valinud ajama tööliste asju, siis me peame silmas pidama neid juhtnööre, mida meie valijad meile annavad. Sääraseks juhtnööriks on ka töölisvanemate konverentsi resolutsioonid.

Nendes asjalikes resolutsioonides ei ole väljendatud mingisuguseid võimatuid nõudmisi. See, mida töölisvanemate konverents nõuab, on teostatav ja läbiviidav.

Töölisvanemate konverentsi resolutsioonide läbiviimiseks on vaja mitte ainult **Tööliskoja pingutusi**, vaid ka **käitiste tööliste ja tööliste organisatsioonide abi ja üksmeelt**.

Oleme korduvalt toonitanud, et Tööliskoja jõud seisab tema seljataguses, töölisis, kelle asju koda ajab. Nüüdsete nõudmiste läbiviimisel on aga eriti vaja kogu tööliskonna aktsiooni.

Praegune aeg on soodus tööliskonna nõudmisile.

Kogu maailmas on võidukäigul sotsiaalse õigluse idee. Rahvusvaheline töölisliikumine ja rahvusvahelise tööorganisatsiooni tegevus on annud töölistele suuri võite Prantsusmaal, Belgias, Ameerikas, Uuel-Meremaal, Skandinaavia riikides ja mujal. Valitsused on seal lasknud end juhtida sotsiaalsete probleemide lahendamisel ühiskondliku õigluse põhimõtetest. Ühiskondlik areng on liikunud selles suunas, et ei saada enam keelata töölistele osasaamist

majanduse elavnemisest ja kasudest. Tagasikiskumine sotsiaalpoliitikas, mida võisime märgata kriisi ajal, on andmas maad uutele reformidele.

See, mida tööliskond meil nõuab, ei ole rohkem kui see, mida teiste maade töölisliikumised on juba saavutanud. Meie tööliskond tahab oma olukorra parandamises ainult järele jõuda teistele maadele.

Kindlasti ei ole kerge nende nõudmiste läbiviimine, mis pärast tööliste esindajad on alustanud võitlust. Tulemustetuks aga ei või see võitlus mitte jääda. Kaotada usku ja lootust tähendab kaotada usk ja lootus tööliskonna paremasse tulevikku.

Töölisvanemate konverents püstitas viis tähtsat nõudmist.

Esimene nõudmine käib tööaja kohta. Tööaja lühendamine ja nimelt 40-tunnise töönädala kehtimapanek on peamine tee, kuidas töölise tööpingutuste ja tööintensiivsuse tõusu viia kooskõlla palga tõusuga. See on ainus tee, kuidas tööliskonda viia osasaamisse tehnika, kultuuri ja majanduselu arengust. Kasu tööliste töö tootlikkuse tõstmisest peavad saama ka töölised ise, seepärast tuleb püüda

neljakümnetunnise töönädala poole.

Teine konverentsi nõudmine käib palgalise puhkeaja kohta. Elav tööjõud on väärtus, mida tuleb kaitsta ja hoida liiga kiire kulumise eest. Tööline on inimene ja mitte tööriist, seepärast tuleb talle võimaldada inimväärset puhkust. Peame püüdma

kaheteistkümnepäevase palgalise puhkuse poole.

Kolmas nõudmine käib sotsiaalkindlustuse kohta. Tööline loob väärtusi. Tööline paneb majanduselu liikuma. Tööline töötab ühiskonnale ja riigile. Seepärast on ka riigil ja ühiskonnal kohustusi tööliste vastu. Tänapäeval ei vaielda enam üldise sotsiaalkindlustuse vastu. Põhimõttelisest nõusolekust on

aga töölisil vähe kasu. Töölised tahavad, et asutaks tegude juure, et läbi viidaks see, millele neil on õigus. On vaja ka tegelikku ja mitte ainult põhimõtetlist

**sotsiaalkindlustust vanadele, töövõime-
tuile, vaeslastele ja leskedele.**

Neljas konverentsi nõudmine räägib streigivabadusest. Vaba palgavõitlus, streigid kutseühingute juhtimisel ja vabad vahekohtud on need nõudmised, mida igapäevased valusad kogemused Töötülilide Lahendamise Komisjoni tegevusest on esile tõstnud. Töölised tahavad õigust oma organiseeritud jõude visata ühiskondlikule vaekausile. See on ainus tee, kuidas sundida tööandjaid arvestama töölisi kui väärilisi lepingupooli.

Töölised tahavad streigiõigust, et võida vabalt oma olukorra parandamise eest võidelda.

Viies konverentsi nõudmine käib ühinemisevabaduse kohta. Konverents

väljendas veelkord on seisukoha vabaametiühingulise korralduse asjus.

**Töölised tahavad olla peremehed oma
kutseühinguis!**

Need viis tööliste esindajate nõudmist peavad tungima töölishulkadesse, nad peavad tööliiskonda virgutama tegevusele.

Töölised käitisis peavad elama neisse loosungeisse, peavad väljendama oma polehoidu ja solidaarsust tööliiskonna sotsiaalpoliitilisele miinimumprogrammile.

Tööliiskonna vabad organisatsioonid peavad tööliiskonna viie peanõudmise kasuks töötamise tegema oma ülesandeks.

Tööliiskoda tahab hoolikalt täita tööliste esindajate konverentsi poolt antud ülesannet!

**Tööliiskonna viis peanõudmist peavad
saama teoks!**

**Püüdmine selle poole nõuab ühiseid
pingutusi ja koostööd kõigilt neilt, kel
tööliiskonna huvid on südamel!**

Vabaametiühingulisist põhimõtteist.

Ametiühingulisest vabadusest ja poliitikast ametiühinguis.

Johannes Mihkelson.

Vabaametiühingud on tööliiskonna majanduslikud võitlusorganisatsioonid, mille tugevus on suurest liikmete arvust, tugevatest kassadest ja tublidest juhtidest. Vabaametiühingud võitlevad tööliste majandusliku olukorra parandamise eest, püüdes tõsta palku, lühendada tööaega, teostada uuendusi tööolude parandamisel, panna kehtima täielikku, kõiki sotsiaalseid riske hõlmavat sotsiaalkindlustust, arendavad mitmekülgset tööliste toetamist oma kassade kaudu ja arendavad tööliiskonna teadvustamiseks tööliisharidustööd. Ametiühingute ülesannete hulk on ajajooksul laienenud, pidades sammu areneva eluga.

Eeltoodud paarisõnalisest loetelust selgub, millise määratu tähtsuse on ametiühingud omandanud tänapäeva moodsas kapitalistlikus ühiskonnas. Tä-

napäeva ühiskonnas nõutakse, et üksikud ühiskondlikud kihid oleksid organiseeritud. Üksikisikuna ei suuda enam keegi, olgu see millisest ühiskondlikust kihist tahes pärit, oma huvisid kaitseda. Eriti peab seda pidama meeles tööliisklass kui majanduslikult nõrgem pool. Kus tööliiskond on õieti taibanud oma asendit tänapäeva ühiskonnas ja sellele vastavalt end organiseerinud, seal on tugevate ametiühingute kaudu suudetud tööliste olukorda tunduvalt parandada. Tööliste elutase tugeva ametiühingulise liikumisega maades on mitu korda kõrgemal tasemel kui ametiühinguliselt organiseerimata tööliiskonnadega maades.

Vabaametiühingud vajavad enese olemasoluks ja tegevuse arendamiseks kõigepealt organiseerimisvabadust ja õigust ise oma organisatsioonilist elu

korraldada nii, kuidas nad seniste kogemuste põhjal selle leiavad olevat kõige otstarbekohasema. Töölisel vabaametühinguis peab olema vabadus ja õigus valida endale juhtivaid orgaane. Kõik katsed ülalt poolt — kirjutada töölisile ette nende organiseerimise viise ja määrata juhte — pole annud loodetud tulemusi.

Peale välimise vabaduse peab töölisel olema võimalus ka n.-n. sisemise vabaduse põhjal oma organisatsiooni juhte valida. Nagu eespool tähendasime, on edulise ametiühingulise liikumise eelduse kolmainsuseks ka tublid juhid. Nende valimiseks peab töölisel olema vaba võimalus. On palju kirjutatud ja räägitud koosolekuil ametiühingulise organisatsiooni bürokratiseerumisest, tardumisest ja lõpuks administratsiooni diktatuurist liikmeskonna üle. Teatud juhtivate isikute pikemaajaline ametiühingute eesotsas olemine pole iseenesest mingi patt, vaid isegi paremus, kui nad arvestavad tööliste seisukohti, on elavas kontaktis oma volitajatega, on õigupoolest nende välised orgaanid, esindajad, kes saadavad täide tööliskonna poolt põhjendatud ja läbikaalutud aktsioone. Kui tekib elava sideme katkemine tööliskonna ja ta organisatsioonide administratiivsete instantside vahel, siis kujuneb olukord selliseks, mis pole eduline. Tööliskond ei näe oma soovide ja seisukohtade õieti tõlgitsemist ja teostamist juhtkonna poolt. Lõpuks pühitakse see osa juhtkonnast minema, kes ei suuda taibata tööliskonna õigeid soovide ja neis liikuvaid ideid.

Meie ametiühinguline liikumine on alles noor ja väike. Tegelik elu on aga seni näidanud, et meiegi tööliste instinkt on rikkumata, et tööliskond oskab ikkagi taibata, kes on õiged mehed. Teatav aeg võiakse istuda sadulas, kuid siis tuleb ikkagi silmapilk, kus tööliskond pühib oma eesotsast minema need, kes pole tõesti tööliste asja ja huvide eest võitlemist enese südame asjaks teinud, vaid oma huvide eest võitlevad. Selle kohta on meil terve rida kogemusi mitmete sõnakõlksutajatega, kuid hiljem, kui on vaja teataval määral moraalset sisemist enesekind-

lust ja oma tõekspidamisile truukjäämist, siis joostakse sageli leivatüki ja isikliku parema karjääri kindlustamiseks minema. Kui 1935. a. tuli ametiühingute juhtivate isikute hulgas ette mõningaid muutusi, siis püüti parempoolsest tiivast kujutada olukorda sellaselt, et nüüd on sündinud katastroof. Kui nüüd sündmusi teatava ajaloolise distantsi kauguselt vaadelda ja katsuda hinnata neid objektiivselt, siis tuleb tunnistada, et mingit katastroofi ei sündinud. Teiselt poolt ei õnnestunud ka n.-n. „vasempoolsete“ katse ametiühingute juhtimist saada enese kätte. Töölisi ei toideta ainult fraseoloogiaga, vaid neid endid on tarvis rakendada võitlusse reaalsete ja neile mõistetavate asjade eest ning seda võitlust otstarbekohaselt juhtida. Osa endisi juhte jäi, näiteks, 1935. a. kõrvale, ja peamiselt just seepärast, et neil inimesil tõesti polnud orgaanilist sidet ametiühingutega, vaid nad kasutasid ametiühinguid oma kõrvaliste sihtide taotelemiseks.

Ametiühingute tugevuse eelduseks oli suur liikmete arv, ja sellest olenevalt tugevad kassad. Ametiühingute liikmete arvgi onenab osalt juhtimisest ja oskusest tõmmata kaasa kordkorralt laiemaid töölismasse. Tööliste organisatsiooni tulemuse eelduseks on kõigepealt see, et tööline usaldab organisatsiooni, et ta on kindlal arvamisel, et ta tõesti läheb nüüd niisugusesse organisatsiooni, mis on ühtlane, võimas, ja suudab tingimata tema kasuks astuda välja. Organisatsioonil peab olema võimu. Võimul on külgetõmbamisjõud. Kui hiljuti küsiti rootsi ametiühingute keskliidu ja endiselt metallitööliste liidu esimehelt Andersonilt, milliseid ametiühingulise selgitustöö vahendeid nad tarvitavad ja millised on osutunud tulemusrikkamaiks, siis vastas ta rahulikult, et nad juba ammugi ei tee enam mingit selgitustööd ses mõttes, et töölisi tõmmata organisatsiooni. Ametiühingusse tullakse ise, sest teisiti pole mõeldav töölisel oma huvide kaitsmine. Meie ametiühingute autoriteet ja prestiiž peab tõusma nii kõrgele, et tööline kõigepealt usaldab oma organisatsiooni, siis kasvab selle

jõud. Kui aga töölises tekitatakse umbusaldust, mille lähtekohad on poliitilised või pahatihti isiklikud, siis on hiljem väga raske tema usaldust tagasi võita. Seda on need kõik isiklikult kogunud, kes meil on ametiühingulises liikumises tegutsenud. Ametiühingud on võitlusorganisatsioonid, kuid neid ei saa muuta ega käsitada identsetena poliitiliste parteidega. Vabaametiühingusse tulevad inimesed, kes tunnustavad vabaametiühingute sihte hoolimata nende erilist poliitilisest, usulisest või filosoofilisest tõekspidamisest. Vabaametiühingud ei suru oma liikmeile peale poliitilisi tõekspidamisi, kuid üldine ühisevõitluse põhimõte on neis tunnustatud. Kõigil töölisel on võima-

lus liituda vastavalt oma poliitilisile tõekspidamisile parteidesse, kui on võimalusi tegutsemiseks, kuid mingil juhtumil ei või ametiühing siiski muutuda poliitilise partei aseaineks. Üksiku partei domineerivaks muutmine või ametiühingu rakendamine ühe partei teenistusse pole mõeldav, sest siis tulevad ette tülid liikmete vahel.

Kui aga mõni grupp tahab ametiühinguid enese huvides kasutada ära, siis tekitab see rahulolematust liikmeskonnas. Isegi niisugustes maades nagu Inglismaa ja Skandinaavia, kus ametiühingud kuuluvad peaaegu terves koosseisus parteisse, on arusaamatuste vältimiseks jäetud üksikliikmeile vabadus liituda parteisse või mitte.

Kuidas tegutseb tööinspeksioon ?

Ülemaalisel töölisvanemate ja valijameeste konverentsil olid jälle järjekordselt pikemad sõnavõtted ja seletused tööinspeksiooni üle. Alljärgnev oleks selle seeria täienduseks, ja kujukas näide, kuidas omavalitsuse ettevõtetele täidetakse töökaitsese seadusi ja kuidas tööinspeksioon sellele suhtub.

Möödunud aastal Tallinna linna ehitusosakond hakkas mitmesuguseid töid andma all-ettevõtjatele. Et all-ettevõtjad töötavad linna materjaliga ja osalt ka tööabinõudega, siis nendel töödel töötajad töölised arvati T. T. S. alusel kui kõik linna töölised Tallinna linna ettevõtete haigekassa alla.

Kohe ilmnestid väärnähtused T. T. Seaduse täitmisel tööle võetute, töölt vallandatute, liikme- ja juuremaksude maksmise jne. alal. Nendele juhtudele h-kassa juhatus juhtis ettevõtte vastutava juhataja tähelepanu ja palus seadusliku korra täitmist. Ka teostas kassa juhatus ettevõttes kontrolli, kus selgus, et all-ettevõtjate töölised mitmel puhul pikemat aega ei ole teatatud h-kassale, puuduvad töölised palgalehed, töölise nimekirjad, töölisel puuduvad palgaraamatud jne. Saadud andmed tõendasid, et h-kassale ei ole tasutud makse täiel määral.

Et vastutav juhataja, keilele ka sellest teatati, neid puudusi ei kõrvaldanud, pöördus kassa juhatus 1. jsk. tööinspektori poole, ja ette tuues kõiki asjaolusid palus asuda sundnõudmisele üle 280 kr. suuruses ja vastutavat juhatajat võtta vastutusele T. T. Seaduses ettenähtud korras. 5. novembril m. a. teatas h-kassa täiendavalt tööinspektori, et osa summast on kassale tasutud, kuid mitte kõik, esitades vastavad andmed puuduva summa sissenõudmiseks.

Kogu asi on aga seniajani jäänud tagajärjeta, ja veel enam. Käesoleval kevadel on asjad seaduse täitmisel muutunud segasemaks. All-ettevõtjad on tööd alustanud, kuid töölise

kohta seaduse mõtaval tähtajal ei teatatud. H-kassa juhatus pöördus ettevõtte juhataja poole selles asjas, ja pikema vaheaja järele saabusid teated, kuid need olid tõestatud ja alla kirjutatud kassa juhatasele tundmatute isikute poolt. H-kassa juhatus ei saanud säärasteid teateid vastu võtta T. T. Seaduse § 280 ja 320 määra ja kiinnituskogu otsuse (RT nr. 3 1935. a.) põhjal, mis selgesti näevad ette, et vorm nr. 1, 2 ja 3 teatelehed peavad olema saadetud ja alla kirjutatud käitise valdaja või seadusliku korras tööinspektori juures registreeritud juhataja poolt, ja saatis need tagasi seaduse nõuete kohaselt esitamiseks, ühtlasi teatas ta sellest ka 1. jsk. tööinspektorile. Et aga möödunud aasta asjatoimetusest midagi kuulda ei olnud ja käesoleval aastal kõigi andmete kohaselt kassal oli põhjust karta makse kaotamist, pöördus juhatus ka vanema tööinspektori poole, paludes asjatoimetuse lõpuleviimist.

Juunikuul lõpul saatis ehitusosakonna juhataja kõik teatelehed kaaskirjaga h-kassale tagasi, ilma et ta neid oleks seadusepärastanud või vähemalt kaaskirjas andmeid tõestanud. Ka seekord h-kassa juhatus oli sunnitud need tagasi saatma. Juuli algpäevil saabus 1. jsk. tööinspektorilt h-kassale Tallinna linnavalitsuse kirjalikult 1. jsk. tööinspektorile ärakiri, mille Tall. linnavalitsus teatab tööinspektorile, „et all-ettevõtjate ettevõtjad, kellele välja on antud linna tööde teostamine, on lepingu alusel võtnud endi peale Töölise töölepingu seaduses ja Tööstusliku töö seaduses ettenähtud vastutava tööde juhataja kohustuste täitmise järgmiste tööde juures...“ Järgneb 8 töö- ja all-ettevõtjate nime loetelu. Pöördel on: Tall. linna ettevõtete H-kassale „Teadmiseks“ 1. jsk. tööinspektori van. abi (allkiri). H-kassa juhatus ei saanud küll aru, miks tööinspektor säärast ärakirja saatis ja saatis ka vastava kirja tööinspektorile.

Vastust ei ole seniajani saadud, kuid 11. juulil saabus kiri 1. jsk. tööinspektori vanema abi allkirjaga, kus paluti teatada, kas peale 5. nov. 1936. a. on veel ehitusosakonna all-ettevõtja Kägu tasunud h-kassale kuuluvaid summasid. Nüüd siis mingil põhjusel on päeva-vaigele kerkinud möödunud aasta asjatoime- tus, millest on möödunud üle 9 kuu. Kui asi nii edasi kestab, siis tuleval aastal ehk on lootatav lõppotsust 1936. a. algatatud asjade koh- ta, aga millal tuleb lõpp käesoleva aasta asja- dele? Töölised on aga praeguseni kindlusta- mata haiguse vastu, maksusid juba lõpetatud tööde eest on raske kindlaks teha, sest mingi- suguseid palga andmeid ei ole.

Kaevandustöölise Ühingu sekretär on vaba.

31. juulil vabanes vahi alt Kaevandustöö- liste ühingu sekretär E. Plakk, kes vahistati

Kutseühinguline organiseerimistöö esirinda.

Uue hooaja ootel.

Anatol Renning.

1.

Elame erakordselt vastutusrikkal ajajär- gul. Elu areng veeretab järjest uusi raskusi ja ülesandeid töölisliikumise teele. Olukorrad muutuvad kiiresti ja pole igakord kerge leida uudes olukorras sobivamaid võitlusmetode tööliskonna sihtide saavutamiseks.

2.

1936/37. a. hooaeg oli Eesti töölisliiku- mises eriti sündmusterikas. Kiviõli streik, Keskliidu valitud juhatuse kõrvaldamine, Töö- liskoja valimine ja tegevusse astumine, elu- kalliduse tõus, võõrtööliste sissetoomine, streigiõiguse uus kitsendamine, Tööliskoja va- lijate üksmeelne konverents — need on vist möödunud tegevusaasta tähtsaimad momen- did.

Sündmustest puudu ei olnud. Kuid töö- liste olukorra parandamise seisukohalt on kogu selle vaheldusrohke hooaja tulemused vägagi piiratud.

Elukalliduse tõus on surunud tööliskonna kaitseseisundisse. Kui enamal nõuti palka juure, siis nüüd küsitakse ainult elukalliduse lisa. Kuid ka sel puhul, kui elukalliduse lisa oleks täiel määral saavutatud, poleks see tähendanud tööliste olukorra paranda- mist: sellega oleks ainult alles hoitud 1935. —36. a. palkade ostujõud, mis on iseenesest liigagi väike korralikuks elamiseks. Tegeli- kult ei saanud töölised aga ka elukalliduse lisa täiel määral: nende olukord on läinud sellega halvemaks.

Ka Töötülide lahendamise komisjon pole arvestanud oma otsustes tegelikku elu- kallidust, vaid kombineeris madalad tõusu-

18. juulil ühenduses a.-s. Kiviõli käitise juha- tuse ja poola tööliste vahel tekkinud arusaam- matustega.

Nagu oodata võis, ei leitud tema tegevuses midagi seadusevastast.

Tuleb oodata, et ametivõimud tunnistavad kutseühingute lojaalsust kehtivate seaduste suhtes ega anna nii kergesti usku kahtlustus- tele, millede põhjendamatus on korduvalt tões- tunud.

Ka Kiviõli direktor Meerits pidi tunnistama läbirääkimistel Kaevandustöölise Ühingu sek- retäri, et ta ei leia ühingu tegevuses midagi riigivastast.

Jääb soovida, et tööandjadki ei püüaks ka- sutada võitluses tööliste nõudmiste vastu poliitilisi motive. Sihile see ei vii, ja mida va- rem hakkavad tööandjad ja kutseühingud korraldama oma vahekordi asjalikkuse ja üheväärsuse alusel, seda leplikumas vaimus võib see sündida.

protsendid. Nii oli möödunud hooaeg uueks õpetuseks, et üldkogude resolutsioonid ja ametlikud komisjonid ei ole küllaldasteks vahenditeks tööliste elutaseme tõstmiseks.

Teine tee palgaolude korraldamiseks on ühisleping, s. o. asjalik kokkulepe tööandjate ja tööliste organisatsiooni vahel. Ka seda teed püüdsid töölised käia, kuid tulemusi sel ei olnud. Tööandjad on kasutanud asjaolu, et praegune seaduseandlus ei ole kutseühingu- tele soodus, ja pole töölistele vastu tulnud.

Kutseühingute Keskliitu, mida töölised kindlasti vajavad, pole ikka veel tööliste kätte tagasi antud.

Need on negatiivsed tulemused. Kuid kas tõesti pole meil midagi kirjutada aktiva poolele?

Iga teadlik kutseühinglane ja töölisvanem, iga teadlik tööline vist tunneb, et möödunud hooajal on ka midagi saavutatud. See „mi- dagi“ ei lase end nii kergesti kokku võtta, kuid lähemal järelemõtlemisel selgub, milles on asi: tööliskonna meelsuses.

Tööliskonna ühtlus ja tööliskonna põhi- mõtted jäid püsima vaatamata ajajärgu ras- kuste. V töölisvanemate konverentsil leid- sid need põhimõtted ka avalikkuse tunnustust. Sellega on tööliskond näidanud, et ta on teadlik oma nõudmiste õigluses ning et tema tahe ei lase end võltsida.

Sellega on liiva jooksnud katsed kaevata kuristikku „rahvuslike“ ja „mitterahvuslike“ tööliste vahele. On lakanud jutud sellest, et tööline on muidu hea inimene ega taha mingit vastuolu tööandjaga — aga temal on need „võõra vaimuga hooldajad“, kes viivad ta eksiteele.

Avalikkuse silmade ees on tõsiasi, et töölised tahavad ainult oma õigusi, vastuolu tööandjatega süveneb aga selle tõttu, et nad kangekaelselt püüvad oma tsarsiaegse omavoli kaitset ja „ei pea ühislepingut soovitavaks“, olgu ühislepingu sisu nii mõistlik ja asjalik kui tahes.

3.

Möödunud hooajal on ka käegakatsutavaid positiivseid tulemusi. Kui 1936. a. lõpul leidis aset teatud tagasimineku kutseühingulises elus, siis 1937. a. algusest peale toimus uus ridade koondumine, organisatsioonide kõvendamine ja liikmeskonna tõus.

Kerge on organiseeruda Prantsuse töölistel, kuna seal on võimul Rahvarinde valitus, kes igati soodustab kutseühingute tegevust ja ühislepinguid. Ei olnud ka ime, et Eesti tööliste organiseerumine 1936. a. näitas suuri edusamme, kuna neil oli oma vaba keskus. Kuid praegu, kus kutseühingulises elus kestab erakorraline seisukord, kus valitud kutseühinguline keskus puudub, — tähendab kutseühingulise liikumise püsimine ja tõus väga palju. See tähendab nimelt seda, et tööliskond ei loobu oma pingutustest inimlikuma elu saavutamiseks, olgu välised olukorrad millised tahes, — ning et kutseühingute näol on ta endale leidnud õige isetegevuse tee, millest ta end kõrvale juhtida ei lase.

Ja see raugematu isetegevuse tung on parima tuleviku tähtsaimaks pandiks.

4.

Igaüks on ise oma õnne sepp — see vana tõde käib mitte ainult üksikute isikute, vaid ka rahvaste ja ühiskonnakihtide kohta.

Kel on elujõudu ja vastupidavust, see võib. Ja kui meil on usku endasse, võib meid praegune olukord otse tiivustada võitlusele.

Tõepoolest: organiseerumiseks ei ole aeg soodus — ja organiseerumine siiski kestab. Ühislepingute sõlmimine on takistatud praeguse seaduseandlusega töötilide lahendamise alal, — kuid nõue ühislepingute järele ei olnud kunagi nii tungiv ja laiaulatuslik kui praegu. Elu ei oota paragraafide muutmist, vaid tungib edasi, ja siis varem või hiljem kohanevad temale paragraafid.

Kindlasti peavad kutseühingud kinni pidama kehtivatest seadustest. Kui aga kutseühingud on tugevad, avaldub nende jõud ka ebasoodsate paragraafide raamides.

Streigiõigus on kitsendatud, seda küll. Kuid toetudes tugevale kutseühingule võivad

töölised siiski pidada mõjuvat palgavõitlust ja avaldada vastusurvet tööandjale. Seadus ei saa seda takistada senikaua, kuni tööline võib lahkuda töölt, kui töötingimused on temale vastuvõetamatud.

Seda õigust — mitte töötada vastumeelse tööandja juures — saab ta praegu kasutada ainult väga piiratud määral, kuna temal puudub küllaldane seljatagune. Ja seljatagune on nõrk, kuna laiad massilised kutseühingud on üldiselt veel noored.

Seepärast peame töötama edasi kutseühingute tugevdamise kallal ja siis saame reaalse jõu najal tõendada tööandjale, et kutseühingud on neile vääriksiteks võitluspartneriteks, et aeg ühislepingute sõlmimiseks on saanud küpseks.

5.

Eeloleval hooajal on oodata poliitilist elavnemist ja see võib ehk juhtida tähelepanu kõrvale kutseühingulise tööst. Kuid see oleks eksitus. Kõigepealt on veel täiesti lahtine poliitilise elavnemise ulatus.

Põhiseadusega on antud vaid raamistik, selle sisu oleneb rahva valmisolekust oma vabadusi teostada.

Seepärast pole palju põhjust uskuda, et tööliste esindajad tulevases parlamendis suudaksid midagi otsustavat läbi viia tööliste olukorra paranduseks. Seegi oleks väga tähtis, kui neil läheks korda kindlustada vaba organiseerimise ja vaba palgavõitluse õigus töölistele.

Sest peamiseks teeks tööliste olukorra parandamiseks jääb igal juhtumil — palkade tõstmine. Ja palkade tõstmine on rahuldavalt läbiviidav ka kõige demokraatlikuma korra juures — ainult kutseühingute ja ühislepingute abil.

Teiste sõnadega: töölisliikumine saavutab seda suuremaid tulemusi, mida laiem on tööliste osavõtt ühistest pingutustest. Ja see osavõtt ei tohi avalduda ainult kõlavate resolutsioonide vastuvõtmises, kõnekoosolekuil plakutamises ja valimistel käimises. Kõik need asjad üksi ei anna püsivaid tulemusi. Tõeline, reaalne osavõtt tööliste ühistest asjast sünnib siis, kui tööline aktiivselt kaasa lööb oma kutseühingu tegevuses, astub liikmeks, hoiab ühinguga sidet, hakkab usaldusmeheks.

Olgu sellepärast tuleva hooaja lipukirjaks: **Kutseühinguline organiseerimistö esi-rinda!**

Kollektiivleping.

L. Johanson.

Elumaksumus tõuseb alatasa. Aas-tas korduvalt läbibstavad ajalehti napid sõnumid, mis siiski kõnelevad selget keelt: leiva, liha, või ja teiste esimese järgu tähtsusega toiduainete ja tarbe-

asjade hinnad on jällegi kallinenud. Töölisperekonnale toob iga elumaksumuse tõusuaste uut muret ja uusi raskusi: vastavalt elumaksumuse tõusule langeb palga ostujõud. Tööliste töötasu

vabatahtlikult ei tõsteta. Töölisil tuleb algatada ja mõjukalt toetada palgakõrgenduse nõudmist enne kui see teostamist leiab. Palgaolude ja töötingimuste parandamiseks on töölisel üksikult jõuetud, siin suudab teostada seda, milleks üksik on nõrk, neist üksikuist koosnev organisatsioon, ühisjõud. Selleks ongi **töölisile hädavajaline koaleerumise, ühinemise, õigus ja vabadus.**

Tööliste töötingimuste parandamise nõudmist arutamiseks ja otsustamiseks on loodud töötulide lahendamise seadusega erikomisjon. See on üks tee, mida käies aga seni ei ole saadud kuigi rahuldavaid tagajärgi. Selle tee kasutamiseks on piiratud tööliste koalitsiooniõigust. Kuigi ta siin on tarviline tööliste organisatsioon, sest Töötulide lahendamise komisjon ei aruta ju üksikisikute, vaid kollektiivseid, ühiseid palga- ja töötingimuste parandamise nõudmisi, siiski on siin kõrvale jäetud tööliste tähtsaim organisatsioon, kutseühing, mis töölisliikumise ajaloos on kujunenud tööliste loomulikuks ja õigeks esinduseks. Ka ei tee Töötulide lahendamise komisjon otsuseid — ühiste, või kollektiivlepingute kehtimapa-

nekuks, kuigi Eestis juba 1929. a. alates on kehtimas kollektiivlepingute seadus.

Tööliste palgaolude ja töötingimuste parandamisel kollektiivlepingute abil on juba küllalt pikk ajalugu, mis algab tööliste organiseerimisliikumisega. Enne seda küllalt kaua aega esines tööline tööjõu turul üksikult ja temal oli kapitalistide mõjutamise abinõuks vaid mäss ja purustamine, kui olukord tõukas meeleäraheitmisele. Ainult tööliste organiseerimisega, töölisliikumise arenguga asetati korralagedus, anarkia — distsipliiniga ja üksiklepingud ühislepingutega. **Kollektiivleping annab tunnistust tööliste iseteadvusest ja ühistundest.**

Kollektiivlepingud on levinud kõikjal maailmas. Inglismaal, näiteks, on suurelt jaolt, õigupoolest peaaegu kõikjal töölisil palga- ja teised töötingimused korraldatud kollektiivlepingutega. P.-Ameerika Ühendriikides olene tänavugi kuulnud tööliste suurtest võitlusist oma töötingimuste parandamise ja ühislepingute eest. Sama näeme teistegi riikides.

Eestisse jõudis kollektiivlepingute seaduslik alus hilja. Kuid juba enne

Mida kõneldakse käitisis?

Veidi juttu sadamatöölisist.

Onebody.

KAS teab keegi, mis on sadam? Me kõneleme iga päev käitisist — need on kindlapäriseliseks kujunenud mõisted. Sadam on aga kohaks, kus käitise mõistel on eri tähendused. Kui on vajaline rügemaksude sissekasseriimine, korralduste läbiviimine ja muude riiklike ülesannete teostamine, siis öeldakse, et sadam on suur käitis, mis jaguneb omalorda pisikäitisiks — kontorite stevidooritöödeks.

Kui aga selle käitise töölisel tahavad midagi nõuda, siis kehitatakse õigu: see ei ole käitis, juhuliku töö iseloom ei luba piiritella sadamat käitisena.

Käitis ise ei läiguta kõrvu nende juttude üle: inimesed rühmavad tööd teha, pigistavad endast viimse jõunatukese ja kannatavad. Seda päevast-päeva, aastast-aastasse.

*

ÕELDAKSE, et tänapäeval on põlevaivaks probleemiks sotsiaalse olukorra parandamine. On asutatud sotsiaalministeerium ja sotsiaalse olukorra parandamise kavad muudkui valminevad ja küpsevad ministeeriumide kantseleides.

Kui siis midagi valmib ja saab seaduseks, siis imelikul kombel kõik need algatused jäävad toppama sadama piirkonnas. Sadam, see ei ole käitis, seal ei ole inimesi, kes hingata ja elada tahaksid ja kes ihkavad nagu muugi töölistkond sotsiaalset õglust.

*

VANAD sadamatöölised mäletavad häid aegu vabariigi algul. Siis oli neil haigekassa, mille abil saadi lappida oma tervist. Siis olid neil ka töölsivanemad, kes võisid ja suutsid neid kaitsta ettevõtja meelevalla vastu. Siis oli aeg, kus ettevõtjadki pidasid endale auks, nii igaks juhaks, kuuluda sadamatöölise organisatsiooni ridadesse. Siis passisid kõik olemasolevad paragraafid ka sadamatöölise kohta ja seadsid neid ühele pulgale teiste töölistega. Jah, mis teha. Aastad möödusid, paragraafe selgitati järjest vastavate sotsiaalse kindlustuse asutuste poolt, kuni neist jäi sadamatöölise kohta kehtima vaid vari. Olevat nimelt selgunud, et need paragraafid olid eksitusest laendatud ka sadamatöölisile — seaduse mõiste seda ei lubanud.

*

seadust olid mõnelgi paremini organiseeritud kutsealal kollektiivlepingud olemas. Sellest hoolimata ei ole kollektiivlepingute sõlmimine selle kaheksa aasta kestel, millal kollektiivlepingute seadus on kehtimas, kuigi laialdaseks nähtuseks muutunud. **Takistuseks on olnud need õiguslikud ja ka poliitilised tingimused, kus Eesti kutseühinguil on tulnud tegutseda ja mis nende arengut on pidurdanud nii, et nad pole olnud võimelised oma tähtsaimate ülesannete täitmiseks.**

Kollektiivlepingute seaduse kehtimapanek sündis läbi raskuste, tema elluviimine on seni olnud veel raskem.

Kollektiivlepingute seaduse põhjenduseks toodi ametlikult seda tõsiasja, et peaaegu terves kultuurmaailmas on kollektiiv- ehk tariifileping tarvitusele võetud tööliste ja tööandjate vaheliste lepingute peapunktide, eriti palgatariifide, kindlaksmääramiseks. Edasi öeldi põhjenduses, et meil on seniajani kollektiivleping vähe tarvitamist leidnud ja see olevat ka arusaadav, sest meie seadused ei näinud ette kollektiivlepingut, mispärast temal ka alus puudus. Meie kollektiivlepinguil enne sea-

dust oli ainult moraalne jõud — nende tingimusi võis ka mitte täita. **Seadus andis kollektiivlepingule juriidilise aluse.**

Kollektiivlepingute seadus leidis riigikoguski ägedaid ja pikki vastuvaidlusi, mis iseloomustasid seda mõtlemisviisi, mis Eesti tööliikumise ja tööliste loomulike õiguste kohta kodanlikes kihtides on valitsemas, ja mis ka praegugi väga teravalt esile tungib.

Seaduse järgi on kollektiivleping kokkulepe ühelt poolt tööliste ühingu ning teiselt poolt tööandjate ühingu või mitme ühingu või üksikute tööandjate vahel töölepingute tingimuste kohta, millele peavad vastama töölepingud asjaosaliste isikute vahel.

Nagu seaduse seletuskirjast nähtub, **mõeldakse tööliste all mitte ainult töölisti kitsas mõttes, vaid ka teenijate ühinguid ja teenijaskonda.**

Seaduse § 2 järgi, siis, kui kollektiivlepingus ei ole kokku lepitud teisiti, peavad asjaosalised tööandjad sõlmima kõik lepingud kolmandate isikutega samal tööalal, mida käsitleb kollektiivleping, kollektiivlepingus tähendatud tingimustel.

IGAÜKS meist on vaadelnud sadamas avanavat pilti. Laevad mitmest ilmakaarest, nende kallal inimesed midagi tõstmas, kangutamas ja liikkamas. See on sadamasse üks kord aastas tulnud inimesele huvitav vaatepilt.

Teine pilt — sadamatöölise päriselu — jääb nägemata. Seda pilti ei saa näha, seda saab ainult tunda iga koti all küüruis oleva inimese hinges.

*

KINDLUSTUSSELTS kirub ja vannub. Hirmus palju tööõnnetusi sadamas — kas ei saa seda arvu piirata. Neil härradel oli arvamine, et õnnetusi põhjustab liig suur abiraha õnnetusjuhtumil. Kujutage ette, ütlevad nad, mis viga töölisel ühe ropsuga purustada, ütleme, vasaku käe sõrm. Aga see suur tüli ole, aga see-eest saab ta mitu head kuud prii elamist kindlustusseltsi kulul.

Need härrad on ajaloost lugenud, et Roomas keegi Mucius Scevola oli põletanud idee pärast käe. Eks siis ka sadamatöölisel on idee raha müüdi saada. Aga sadama Muciusu sündimine on kaunis proosaline. Seda proosat põhjustavad: töö tagaajamine, halvad vintsid, vaierid, kauakestev töö (ületunde piiramata), järelevalve nõrkus. Kindlustusseltsi mehed surusid alla õnnetusjuhtumite abiraha. Tagajärg oli vastupidine. 1936. a.

jooksul on kulud tõusnud tuludest 209,6% võrra.

*

PÄRLID vastavast kindlustusseltsi kirjast kontoreile:

— Kuni 1. jaanuarini 1936. a. oli väljaminekute suurenemise üheks põhjuseks TTS §§ 391 ja 403 puudulik redaktsioon, mis võimaldas töölistel õnnetusjuhtumite puhul suuremat tasu saada kui see oli õigustatud.

— 1936. a. oli aga väärnähe kõrvaldatud. Ka oli arstiabiandmine soliidse arsti käes. Vaatamata sellele aga on ühisuse väljaminekud hüglasuured (72.000 krooni!).

Õnnetusjuhtumeid põhjustavad (samam kirjas loeteldud):

— Halb tööliste koosseis.

— Isikud vigastavad meelega oma sõrmi või muid kehaosi.

— Tööle mitte võtta neid, kes tähtsuseta vigastustega haigestuvad.

Kommentaariid on sünn üleliigsed.

*

KAS keegi võib öelda, et tervis hakkab silmanähtavalt juure tulema, kui naised pikka aega rähmeldavad soolas või superfosfaadis, kõnelemata väävlitööst. Jalad pistetud kotirüüdesse, seljas, mis kehv inimene saab kanda — nü tehakse tööd. Söövained tungivad aga läbi, purustavad riide kiud ja kõrvetavad

Siin on põhjenduseks see asjaolu, et kui tööstur leiab võimaluse osa töölistega teatud tingimustel lepingut sõlmida, siis ei puudu tal ka võimalus samu tingimusi kehtima panna nende tööliste suhtes, kes ei ole ametiühingu liikmed, kellega kollektiivleping on sõlmitud. Ka töölisile on soovitatav, kui kollektiivleping hõlmaks võimalikult kõiki.

Seadus on annud kollektiivlepingu tingimustele suurema jõu kui isikliku lepingu tingimustele. § 3 järgi asjaosaliste vahel sõlmitavate lepingute tingimused, mis käivad vastu kollektiivlepinguis ettenähtud tingimustele, loetakse tühiseiks, välja arvatud juhud, kui nad on lubatavad kollektiivlepingu järgi või kui nad sisaldavad paremaid töötingimusi tööliste suhtes.

Kollektiivlepingud on kirjalikud ja hakkavad kehtima päevast, millal üks pooltest on teatanud lepingu sõlmimisest sotsiaalministeeriumile. Lepinguga võivad ühineda ka need tööliste või tööandjate ühinged või ka üksikud tööandjad, kes ei ole seotud kollektiivlepinguga. Siin on aga tarviline kollektiivlepingu poolte nõusolek.

nahka. Mis selles töös jääb üle silmadest, ei saa keegi kujutella. Sellaseid töid on palju: süsi, kips, tsement — need ei ole tervist karastavad tööd.

*

SELLASES allakiskavas tempos on arenenud ka sadamatöölise palgad. Kui võrrelda kümne aasta eest ja nüüd maksetavaid palku, siis võime märkida tugevat langust. Samm-sammult langetati tasusid. Alles 1936. a. keskel liitusid sadamatöölised vastupanuks ettevõtjale ja algatasid töötüli. Süsi kuuldi esmakordselt sadamatöölisi ähvardamas, ja komisjon pani kehtima teatud tööliikidele kindlad hinnad. Need kehtivad ka praegu. Loomulik, et komisjon ei ole siin võtnud arvesse sadamatöölise kõiki nõudmisi, seda ei ole temalt keegi lootnudki. Nii on aga esialgne tõke loodud edaspidisele palga langetamisele.

*

AGA ka sellases olukorras on väärnähte küll ja küll. Palju sekeldusi on ületundide tasumise küsimuses. Teatavasti makstakse ületunnid laevade poolt. Kui seda tasu töölisile ei maksta, süsi jääb see kontori tuluks. Võiksime siin märkida uuemat sel alal — Tallinna Sadama- ja Börsiartelli.

Kui kiiresti funktsioneerib aparaat tööliste seaduslikele nõudmisile, näitab järgmine kirjavahetus:

Seaduses on jäetud kõik võimalused kollektiivlepingu kestuseks: määratud aeg, kuid mitte üle 5 aasta, määramata aeg ja teatud ettevõtte kestus. Viimast aega — ettevõtte kestust — võib kasutada, näiteks, hooaja töödel, nagu turba-, ehitus- jne. töödel, kollektiivlepingu sõlmimisel.

Määramata ajaks sõlmitud kollektiivleping loetakse oma tähtsaja moodsusel määramata ajaks sõlmituks, kui ei ole kokku lepitud teisiti. Määramata ajaks sõlmitud kollektiivlepingu lõpetamiseks on kahekuine või lepingus eneses ettenähtud ülesütlemise aeg nõutav.

Kollektiivlepingute sõlmimise ja lõpetamise registreerimine sotsiaalministeeriumis sünnib mitte ainult seepärast, et ministeeriumil oleks võimalik silmas pidada töötingimusi riigis, vaid ka selleks, et juriidiliste vaidluste puhul on vahel tarviline, et ministeeriumis oleks registreeritud täpne lepingu tekst.

Nagu peaaegu kõigis Lääne-Euroopa riikides, nii ka Eestis võib kollektiivlepingu sõlminud ühingu esindaja ilma eriliste volitusteta esineda kohtus ühin-

11. jaanuaril s. a. läks kaebus 1. jsk. tööinspektorile, et Börsiartell ei maksa õiglase ületunde.

12. veebruaril s. a. tuli inspektorilt teade, et juurdlust on alustatud, kuid asi viibib asjaosalise isiku mitte-ülesleidmise tõttu.

25. mail s. a. teatati, et juurdlusega selgus kaebuse tõde ja et Börsiartellile on korraldus tehtud ületundide väljamaksmiseks.

17. juunil ei olnud töölisel veelgi ületunde kätte saanud.

Börsiartell kuulub soliidseimate ettevõtete hulka, mis kõnelda süsi veel iga liiki muudest töökohtadest, kus nõudmise esitamine on hoopis raskem.

*

EI OLE vist ükski töölisteliik kulutanud niipalju saapataldu Toompeal käimiseks kui sadamatöölised töö ja sotsiaalse õigluse saavutamiseks. Läbi on käidud asjaosalised ministeeriumid ja üks kord on koguni hr. Rügi vanemat külastatud.

Sadamatöölise haigekassa asutamise nõue on ikkagi veel õhus.

Imestatakse ainult, kuidas sadamatöölised ilma selleta läbi saavad. Ka sadamatöölised imestavad.

Üldse näib, et selline imestamine muutub krooniliseks.

gu liikmete eest, kelle suhtes on rikutud kollektiivlepingut.

Seadusega on kollektiivlepingud ja kõik kirjavahetus nende suhtes vabastatud tempelmaksust seepärast, et riigi ülesanne on soodustada kollektiivlepingute sõlmimist ja kõrvaldada kõik takistused, mis nende lepingute sõlmimist raskendavad. Samal kaalutlusel tuleksid kõrvaldada ka need teised takistused, mis pidurdavad kollektiivlepingute seaduse elluviimist.

Kollektiivlepingute seaduse täitmise järelevalve on tööinspektsiooni ülesanne, kuid kollektiivlepingute liikumise laiendamine peaks kuuluma riigi sotsiaalpoliitiliste ülesannete hulka.

Eesti töölislil tuleb pöörduda suuremat tähelepanu kollektiivlepinguile ja igal võimalikul juhul asendada üksiklepin-

gud kollektiivlepingutega. Siin on viimasel ajal mitme kutse ala tööliste organisatsioonid vastavaid samme astunud, on välja töötanud ja tööandjale esitanud kollektiivlepingu kavu, kuid tööandjad on loobunud lähemaist läbirääkimisist. On selge, et tööandjaid võib sundida läbirääkimistele ja kollektiivlepingute sõlmimisele ainult tööliste organiseeritud jõuga, tööliste ühisjõuga. Nii on ka kollektiivlepingute sõlmimisel tähtsaimaks eeltingimuseks — tööliste ühistunne, solidaarsus, mis teeb küllalt tugevaks tööliste esinduse käitises — vabrikus ja tehases, annab tarvilist tuge töölisvanemaile ja töölisnõukogudele nende ülesannete täitmisel, aga loob ka küllaldaselt tugevaid ametiühinguid, kes suudavad ellu viia nõudmisi tööliste palga- ja töötingimuste parandamiseks.

XXIII Rahvusvaheline töökonverents.

Ilmar Rebane.

Rahvusvaheline tööorganisatsioon loodi Versailles' rahulepinguga. Selle ülesandeks on ühiskondliku õiguse taotelemine. Ühiskondlik õiglus aga, rahvusvahelise tööorganisatsiooni arvates, on maailma rahu teguriks.

Sotsiaalse õigluse mõte maailmas on viimaseil aastail näidanud suurt levikut ja poolehoidu. Sotsiaalset õiglust on mõistetud kui ühiskondlike klasside õigust saada võrdselt osa majanduslikust ja ühiskondlikust arengust, eriti õigust töölisklassil evida ühiskonnas sama osatähtsust ja kaitset kui see on teistelgi klassidel. Sotsiaalse õigluse nimel on pingutatud parema ja ilusama tuleviku poole.

Sotsiaalse õigluse põhimõtte levitamisel ja võiduleaitamisel on suured teened töölisklassil ja tööliste kutseorganisatsioonidel. Määratud tööd selles suunas on teinud aga ka rahvusvaheline tööorganisatsioon.

Kõik need asjaolud on tinginud rahvusvahelise tööorganisatsiooni mõjuvõimu ja tähtsuse pideva kasvamine. Kasvanud on eriti rahvusvahelise tööorganisatsiooni üldkoosolekute — rahvusvaheliste töökonverentside — tähtsus riikidevahelises ulatuses. Rahvusvahelisel töökonverentsidel tulevad päevakorda kõige põlevamad sotsiaalpoliitilised probleemid, ja leiavad harilikult ka teatud suunalise lahenduse.

Nimetatud konverentsidest võtab iga riik osa nelja delegaadiga, kellest kaks on valitsuse, üks tööandjate ja üks tööliste esindajaks. Peale delegaatide aga saavad riigid lisaks veel n.-n. tehnilisi nõuandjaid, nii

et üksikute riikide delegatsioonide koosseis tihti küüniib kuni kolmekümneni.

Tänavusest töökonverentsist võttis osa 53 riiki 175 delegaadiga, koos tehniliste nõuandjatega aga tõsis konverentsist osavõtjate arv 440-ni.

Eesti delegatsiooni käesoleval aastal kuulusid valitsuse esindajaina Sotsiaalministeeriumi Töökaitse ja Sotsiaalkindlustuse osakonna direktor Joh. Sorin, Eesti alatise esinduse sekretär Rahvasteliidu juures Joh. Kidar, tööliste esindajana nende ridade kirjutaja ja tööandjate esindajana Kaubandus-tööstuskoja nõunik K. Mauritz.

Rahvusvahelise tööorganisatsiooni (kodukorra ja Versailles' rahulepingu järgi valitsused nimetavad tööliste ja tööandjate esindajad kõige mõjuvõimsamate kutseliste organisatsioonide ettepanekul, eeldusel, et seesugused on olemas. Rahvusvahelise praksise järgi saavad siin kõnesse tulla ainult vabad organisatsioonid.

Ei ole tööliste või tööandjate esindajaid nimetatud, silmas pidades neid tingimusi võitakse vastavate mandaatide vastu protestida. Protestiküsimused lähevad arutamisele mandaatkomisjonile, kes teeb oma ettekanDED konverentsi üldkoosolekule. Konverentsi üldkoosolek otsustab lõplikult mandaadi kehtivaks või mittekehtivaks tunnitamise.

Mandaatkomisjon moodustatakse ühest valitsuse, ühest tööliste ja ühest tööandjate esindajast. Kui mandaatkomisjon jõuab üksmeelsele seisukohale, siis küsimus tuleb üldkoosolekule vaid aruande korras.

Käesoleval aastal oli konverentsil lahendada rida protesti-küsimusi.

Rahvusvaheline Ametiühingute Liit oli protestinud Läti, Leedu, Greeka, Austria ja Bulgaaria töölise esindajate mandaatide vastu. Neis protestides toonitatakse, et neis mais ei ole töölistel vabu organisatsioone ja seepärast valitsuste poolt määratud töölisdelegaadid ei ole töölise esindajad.

Valitsuste ja tööandjate esindajad mandaatkomisjonis olid nende protestitud mandaatide tunnustamise poolt, töölise esindaja, prantslane J o u h a u x, aga vastu. Küsimus läks otsustamisele üldkoosolekule, kus mandaadid hääletamusega tunnustati.

Kristlik (katoliiklik) Ametiühingute Liit oli protestinud Vene töölise esindaja mandaadi vastu. Komisjon siin asus üksmeelsele seisukohale mandaadi tunnustamiseks. Üldkoosolekul puhkesid selle küsimuse ümber siiski väga elavad ja ägedad vaidlused, kuigi neil erilist tähtsust ei olnud, sest mandaat tunnustati hääletamiseta. Vene delegaadid aga kasutasid juhust kristlikule ametiühingulisele ideoloogiale kallale tungimiseks. Vene töölise esindaja E g o r o v a tsiteeris ühe katoliikliku professori raamatut, kes, selgitades katoliiklikku ametiühingulist liikumist, leiab, et ametiühingud peavad pidama peremeestega head vahetkorda. Kui rahvast võrrelda inimkehaga, kus iga klass on eri liigend, siis tööliskond olevat kõhuks jne. E g o r o v a hütüab, et seda ideoloogiat on püüdnud neile 1905. a. sisse istutada preester-provolkaator Gapon, kes viinud Vene töölised tsarismi kuulide alla. Nüüd jäävat need jutud tulemustetuks. Kui kristlased on vene töölise vastu, siis seepärast, et vene töölised on kapitalismi vastu, nemad aga kapitalismi poolt. Veel järsumalt väljendab end Vene valitsuse esindaja prof. M a r k u s, kes ütleb, et katoliiklike ametiühingute tegelased, järgides jesuiitide eeskujule, on nagu laibad oma tööandjate pihus.

Et mandaatkomisjon siin oli üksmeelse otsuse juba teinud, siis küsimus ei läinud üldkoosolekule hääletamiseks.

Samas korras tunnustati Hispaania töölise esindaja mandaat, kelle vastu oli protestitud kindral Franco ringidest.

Lõppeks oli protestinud nende ridade kirjutaja mandaadi vastu Eesti Ehitus- ja Puutöölise Ametiühing.

Selles protestis toonitatakse, et Tööliskoda ei võivat esitada töölise esindajat töökonverentsile, kuna koda ei olevat töölise organisatsioon, sõltuvat täieliselt sotsiaalministrist ja tänavune eesti töölise delegaat olevat ainult valitsuse liisaesindaja. Selle ühingu arvates ei tuleks eesti töölisele käesoleval aastal üldse anda esindust rahvusvahelisel töökonverentsil, kuna ainust vastuvõetavat moodust eesti töölise esindaja nimetamiseks, millega olevat nõus olnud isegi E. Töölisühingute Keskliidu nimetatud juhatus, ei olevat arvestatud. Selle mooduse järgi oleks nelli kutseliitu, kelle küsimused on konverentsil päevakorras, esitanud töölise esindaja kandidaadi töökonverentsile.

Selgituseks olgu öeldud, et sellest neljast kutseliidust Eesti Trükitöölise Liit teatas, et tema toetab Tööliskoja kandidaati. E. Tekstiitöölise Ühing ei avaldanud oma seisukohta, kuna kaaks, kes tegelikult pole kutseliidud, vaid ühingud — Eetsi Ehitus- ja Puutöölise Ametiühisus ja Eesti Keemia- ja Paberitöölise Ametiühisus — teatasid, et nemad pooldavad E. Töölisühingute Keskliidu poolt ettepanud moodust töölise esindaja kandidaadi esitamiseks selle nelja organisatsiooni poolt.

Tegelikult ei saanud see moodus arvesse tulla, kuna E. Töölisühingute Keskliit, ise omapoolse kandidaadi ülesseadmisel ei kasutanud seda moodust, s. o. pöördumist nende organisatsioonide poole, vaid esitas juhatus otsusel esmalt riigikoguliikme M. Unt'i, kellest hiljem loobuti keskliidu peasekretäri A. K a e l a s e kasuks.

Nõnda jäid ülesseatud töölise esindaja kandidaatideks A. Kaelas ja nende ridade kirjutaja, kusjuures Vabariigi Valitsus tegi otsuse nende ridade kirjutaja kasuks.

Genfis võttis küsimuse kohta esmalt seisukoha töölise rühma juhtkond, mis koosnes Rahvusvahelise Ametiühingute Liidu (I. G. B.) tegelasist, ja leidis, et Eesti töölise esindaja mandaat on korras, kuna see on antud vabalt töölise poolt valitud organisatsioonilt, s. o. Tööliskojalt. Vastavalt sellele mandaatkomisjon üksmeelselt, s. o. töölise esindaja toetamisel, leidis, et eesti töölise esindaja määramisel ei ole rikutud Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni kokukorda ja esitas selle mandaadi konverentsile kui korrapärase mandaadi. Konverentsi aktsepteeris mandaatkomisjoni selle aruande vaidlusteta ja sõnavõttudeta.

Seega on selle mandaadiküsimuse kohta autoriteetne rahvusvaheline organisatsioon ja rahvusvaheline töölisliikumine väljendanud oma seisukoha.

Konverentsi üldvaidlused algasid läbirääkimistega direktori raporti üle.

Igaks konverentsiks Rahvusvahelise Tööbüroo direktor koostab nimelt erilise ülevaate maailma sotsiaalpoliitilist probleemidest ja sotsiaalse arengu edusammudest.

Neid põhimõtteid, mida Tööbüroo direktor oma aruandes käsitlei, oleme valgustanud „Tööliskoja Teatajas“ nr. 5. Läbirääkimistel direktori aruande üle kõigepealt rida valitsuste esindajaid käsitleti oma maade sotsiaalpoliitilisi edusamme. Käesoleval aastal võtsid osa neist vaidlustest ka rida ministreid, nii Inglise tööminister, Prantsuse tööminister, Uue-Meremaa tööminister, Soome sotsiaalminister ja Lõuna-Slaavia tööminister. Läbirääkimistest üldse võtsid osa 73 kõnelejat.

Üldmulje sõnavõttudest oli, ja seda toonitas ka direktor oma vastuses, et e d u s a m m u d e poole sotsiaalpoliitikas ei püüa enam üksikud filantroobid (inimsooarmastajad), vaid rida valitsusi. Liikumine sotsiaalse arengu suunas on tekitanud isegi teatava võist-

Töölise juhte konverentsil. Prantslane
L. Jouhaux.

luse riikide vahel, võistluse, mis iseloomustab tõesti tsiviliseeritud ühiskonda.

Paljud kõnelejad toonitasid õigusega, et sotsiaalses arengus ja tööliskonna ning kogu rahva elatistaseme tõstmises on otsustavat osa

etendanud kutseühingulise liikumise kasv reas riikides. Oma maa kutseühingulise liikumise mõju suurenemist ja kasvu kriisutased alla eriti Ameerika Ühendriikide, Venetsueela, Mehhiko ja Hiina töölise esinadajad.

Teiselt poolt ei jäetud tähelepanu juhtimata ka nende raskustele ja survevahenditele, millele kutseühingud reas mais on pörganud.

Krekitch, Lõuna-Slaavia töölise esinadaja ja konverentsi abipresident rõhutab, et rahvusvaheline tööorganisatsioon on rajatud kolmikluse põhimõttele, selles organisatsioonis on esindatud nii valitsused kui ka tööandjad ja töölised. Nende gruppide koostöö ja vaba organiseerimise võimalus on maailma ja ühiskondliku rahu tegureiks. Ainult tööandjate ja töölise vahelised organisatsioonid on suutlised edendama ühiskondlikku arengut. Paljudes maades on hävitatud töölise kutseühingutesse liitumise vabadus, nii Saksamaal ja Itaalias. Neis mais püsivad küll ühiskondlikud klassid ja eraomand, aga neil klassidel ei ole vaba esinemise võimalust. Aga ka reas teistes riikides leidub akte töölise ühinemisevabaduse vastu. Kõneleja nimetab Austriat, Bulgaariat, Greekat, Leedut, Lätit ja Eestit. Lõppeks on maid, kes väliselt katsuvad säilitada demokraatiat, kus aga tegelikult ilmuvad demokraatjavastased suunad töölisklassi vastu. (Lõpp järgmises numbris.)

Töölise ühistegevusliikumise organiseerimisele!

Hermann Isküll.

Ühistegevus sammub jõudsalt tõusu teed. Vaatamata kõigile seni olnud majanduslikele raskustele on see liikumine jõudnud kapitali-kindlale alusele, mis tõendab selle liikumise elujõulisust.

Ühissettevõtete kapital on tõeline rahvuslik kapital, kogutud vastastikuse oma-abi sihiga, mis rahva isetegevuse läbi järjest suurenedes peab tagama rahvale majandusliku iseseisvuse, kehva inimese rippumatuse võõr- ja erakapitalist.

Selles sihis on ühistegelise keskasutuse E. T. K. ja mõnede tema liikmesühingute poolt ellu kutsutud mitmesuguseid tööstuslikke ettevõtteid, missugused oma toodetega varustavad ühiskauplusi.

Ühiskauplused, nagu juba nimetusestki nähtub, on jällegi rahva, s. o. tarvitajate endi ühisomandused, nad tegutsevad tarvitajate endi juhtimisel ja peavad teenima ka ainuüksi tarvitajate endi huve. Ühiskaupluste põhimõtteks on võtta kaupa otse valmistajalt, pidades silmas, et kaup oleks oma kvaliteedilt hea ning hinnaväärne, ja anda seda otse tarvitajale, kusjuures ühiskaupluste ülesandeks pole teenida suurt vahekasu, nagu eesmärgiks on erakauplustel. Samuti pole ühiskauplustel mõtet tarvitajat petta kaaluga, kuna seal tegutsevad

teenijad ei saa sellest isiklikku kasu. See pole ka võimalik, sest nende tegevust juhib ja kontrollib tarvitajaskond ise.

Ühiskaubanduses jääb kasu organiseeritud tarvitajatele, ühingusse, koondunud tarvitajate ühisomanduseks, mida omanikud — ühingud — võivad kasutada oma äranägemise järgi. Tarvitajate isiklike huvide rahuldamiseks ühiskaupluste kasuosas maksavad ühiskauplused veel alalistele tarvitajatele tagasi n.-n. ostukasu, teatud protsendi ostusummast, missuguse protsendi suuruse määrab tarvitajateühingu peakoosolek.

Erakauplustes on aga lugu teisiti, seal jääb kasu kaupmeestele isiklikuks omanduseks ja kaupmees rikastub tarvitajate arvel. Juba äri põhimõtte kohaselt on iga ostja kaupmehele ainult kasusaamise objektiks.

Seega siis tarvitaja, andes raha välja erakaupluste kaudu, külvab võõrale põllule, väetab oma ostujõuga võõrast põldu, kust saagi lõikab võõras.

Koondada kõik oma ostujõud ühiskauplustesse ja olla samal ajal kaupluste kaasomanikuks on igale tarvitajale võimalik, sest ühistegevuses on liikmete arv piiramatult ja kõik on kaasa kutsutud.

Hermann Isküll.

Tööliskoja ühistegevusinstruktor.

Sündis 17. mail 1902. a. Virumaal. Hariduse sai Lüganuse ministeeriumikoolis, mida hiljem täiendas iseõppimise teel. Töötas pikemat aega „Unioni“ saapavabrikus, olles töölisnõukogu esimeheks, sama vabriku esindajana Tall. Ühise Haigekassa volinik, juhatuseliige ja 1 a. juhatuse esimees.

Kauaaegne Tall. Nahatöölise Ametiühingu sekretär, E. T. Keskliidu juhatuses abisekretäriks ja abiesimeheks. Juhtis 1935. a. Tallinna nahatöölise palgavõitlust ja siirdus selle järgi kindlustusalale, olles enne Tööliskoja poolt ühistegevusinstruktori kohale määramist k.-s. „Orna“ eluk. inspektoriks ja samal ajal tema enda poolt reorganiseeritud Eesti Kindlustustegelaste Kutseühingu esimeheks. Praegu Tall. Äri-, Kontori-, Kantselei- ja Kooperaatiivteenijate Kutseühingu abiesimees.

Tarvitajana oma huvide kaitsmine tähendab raha kokkuvõidu, mis pole vähem tähtis, kui huvide kaitsmine raha teenimisel.

Meil on saanud endastmõistetavaks palga huvide kaitsmine, aga ka seda ei suudeta teha üksikult, vaid ühiselt organiseeritud jõul.

Palgaolude parandamiseks ja muude töölise õiguste kaitsmiseks on tunnustatud vajalikeks ametiühingud ja me oleme juba võinud veenduda, et nad oma ülesandeid on täitnud. Kuid ametiühingulisel teel me saame teostada kogu majanduslikust võitlusest vaid ühe osa, selle osa, mis puutub raha saamisen. Majanduslik elu aga koosneb kahest osast 1) raha saamisest ja 2) raha väljaandmisest elutarvete eest.

Järelikult see asjaolu üksinda, kui palju meie raha saame, ei määra meie elutaset, vaid elutase on sõltuv kauba hindadest, mida meie tarvitajana peame välja maksma, s. o. elukallidusest.

Sellest järgneb, et kõrgema elutaseme ja parema majandusliku olukorra eest võideldes peame arendama võitlust elukalliduse vastu, s. o. arendama ühiskaubandust ja ühistootmist. Ühistegevus rakendab selles suunas organiseeritud tarvitajate isetegevuse, mis on juhitud vastastikusest oma-abi põhimõttest.

Tööliskond on senigi toetanud ühistegevust, eriti ostudega ühiskauplustest, kuid omas enamuses ta pole aktiivselt kaasa teutsenud.

Tööliskonna aktiivne kaasategevus on aga tingimata tarvilik, et kasvaks selle liikumise võimsus.

Ühistegevus saab olla mõjuv samuti kui ametiühingki ainult sel juhul, kui tema korraldamisest ja juhtimisest võtab osa lai töötavate kihtide mass, tarvitajaskond ise.

Praktiliselt on ühistegevus rajatud järgmistele põhimõtetele, mis on kindlustanud ja tagavad ka edaspidi selle liikumise edu ja võimsuse:

1. Vaba liikmeks-olemine ühingus. See tähendab, et ühistegelikus ettevõttes on liikmete arv piiramatu.

2. Demokraatlik valitsemisviis. Teiste sõnadega, igal liikmel on üks hää vaatamata tema osade arvule; see kindlustab liikmete üheõiguluse.

3. Ülejäägi tagasimaks ostusummade järgi. Sellega on kindlustatud põhimõte: kes ühiskauplustest rohkem ostab, saab sellest ka rohkem kasu.

4. Piiratud osakasu — dividend osamakaudelt. (Meil on piiratud seadusega osakasu ülemmäär 8%-ga). Sellega on kõrvaldatud kapitali huvi ühissetevõtteist. Ühistegevuse piiue on alati tasuda liikmele tema isiklike teenete eest — töö eest, mitte kapitali eest.

5. Poliitiline ja usuline erapoletus.

Ühistegevus ei nõua, et keegi peaks maha salgama oma tõekspidamised sellel alal, küll aga poliitiliste ja usuliste võitluskirgede täielikku oheldamist ühistegeliku töö juures, et ei pääseks mõjule ühtede ülevõim teiste üle ega oleks rikutud üheõiguluse põhimõte.

6. Kohemaksimine ostu puhul. Teiste sõnadega, osta kaupa ainult siis, kui on raha. Võlgu ostmine on alati ülejõu elamine. Võlg viib sageli võlgniku võlausaldaja meelevalle alla, orjastab. Ühistegevus ei taha kedagi orjastada, vaid ta tahab inimest kapitali orjusest vabastada inimeste endi isetegevuse kaudu.

7. Selgitustöö arendamine.

Ühistegevus — kuigi majanduslik tegevus, ei ole siiski ainult äritsemine, majandusliku kasu püüdmine. Ühistegevus seisab inimkonna kõrgemate sihtide teenistuses.

Seega on ta ka ideeline liikumine. Seda kõike tuleb selgitada, et tarvitajad oleksid teadlikud ühistegelased, et nad oskaksid seda ideed kanda ja levitada.

Need seitse põhimõtet on leitud kõigi maa-de ühistegelaste poolt vastava ankeedi tulemusena ja tunnustatud Rahvusvahelise Ühis-

tegeliku Liidu peakoosolekul 1934. a. Rochdale'i peapõhimõtetena.

Need põhimõtted tõmbavad kindla piirjoone ühistegevuse ja eraettevõtlikkuse vahele.

Peale loeteldud seitsme peapõhimõtte tuntake veel teisigi põhimõtteid, mis loetakse mõnel pool Rochdale'i põhimõtete hulka, kuid need on kas väiksema tähtsusega, või kehtivad mõningais kohalikes oludes. Meil on seeguseist tuttavad veel kolm järgmist põhimõtet:

1. Hea kaup ja täis kaal.

Täis kaal — see on nii iseendastmõistetav, et see ei vaja mingisugust selgitust. Kuid erakauplustes kaaluga ja mõõduga petmised pole haruldased nähted. Ühiskaubanduse põhimõtte keelab selle kui kuritegevuse tarvitaja vastu.

2. Kauba keskmine turuhind.

Et müügihind oleks arvestatav selline, mis kaitseb kauplust minemast pankrotti, säästaks reserve, mis võimaldaksid tegevuse laiendamist ja liikmetele ostukasu maksmist. Samal

ajal ei tohiks aga olla kaup kallim kui sama väärtusega kaup mujal.

3. Keskmise hinnataseme allasurumine iga abinõuga.

See on üldine nõue ühistegevuselt, kuid muidugi sel juhul, kui ühistegevus on arenenud küllalt võimsaks ja suuteliseks.

Oma ülesande on ta aga täitnud ka juba siis, kui ta on jõudnud ära hoida üldist hindade tõusu.

Me oleme võinud seni märgata, et kui palkade üldine tase on tõusnud, et siis teisekt poolt kaubahinnad on võtnud tõusu tendentsi, on tõusnud ka elukallidus.

See tõendab, et meie ühistegevus ei ole veel olnud küllalt võimas täielikult ära hoidma elukalliduse tõusu. Kuid samal ajal meie ei tea ka missuguses ulatuses oleksid kaubahinnad tõusnud siis, kui ühiskaubandust üldse ei oleks olnud. Teatud kaitse on meil ühistegevusest ka seni kindlasti olnud. Seda võib julgesti väita, vaatamata sellele, et me ei saa täpsemalt määrata selle kaitse ulatavust.

Küsimustikud tööturu olukorrast.

Käesoleva aasta veebruarikuus saatis Töölis-koda oma valijaile laiaulatuselised küsimustikud tööturu olukorrast, sest kuna ametlik statistika toetub töandjate andmeile, on töölisele väga tähtis, ametliku statistika kontrollimiseks ning oma seisukohtade põhjendamiseks, kasutada omi andmeid tööturu ja eneste olukorra kohta. Muidugi tuli vastamisel mõningate andmete saamisel pöörduda vabrikukontorite poole, kuid neid andmeid oli võimalus võrrelda oma tähelepanekutega ja selle najal ka korrigeerida.

Koja ametnikkond on tagasitlunud küsimustikud ja neis leiduvad vastused üksikasjaliselt läbi töötanud, kuid ruumipuudusel saame esialgu tuua vaid üldkokkuvõtted.

Kogemused esimese suure küsimustikuga on enam-vähem rahuldavad. Laiali oli saadetud 294 küsimustikku, valijailt tuli 128 küsimustikku vastatud kujul tagasi. Vastamise % on 43,4. Töölisnõukogudele ja töölisvanemaile oli saadetud 92 küsimustikku — vastuseid on 66 ehk 71,7%. Valijasmeestele oli saadetud 202 küsimustikku — vastuseid 62 ehk 30,7%.

Vastuste hulk on aga küllaldane, et andmete kokkuvõtete põhjal saada ülevaadet tööliste olukorrast.

Andmed käivad 22.990 tööliste kohta, kuna viimaseil andmeil on tööliste üldarv suur-tööstuses 39.664, on vastamise % seega 57,8.

6 küsimustikku kandsid töandja allkirja, millised jätsime andmete läbitöötamisel muidugi arvestamata.

Oma kaitse nime saladusse jätmist palusid 6 töölisvanemat ja 15 valijasmeest.

Toome kokkuvõtted vastuseist samas järjekorras nagu olid esitatud küsimused.

1. Praegune olukord kaitises.

Palgaolud: Palgaolude selgituseks toome alljärgneva tabeli, kus on märgitud tööliste päevapalga miinimum ja maksimum vastavate tööharude järele. (Mõnes lahtris on ainult üks arv, siin oli vastus vaid ühest kaitisest, nii et võrdlemise võimalus puudus.)

Tööliste keskmine tööaeg: erinevusi 48 tööt. näd. märgivad 61 vastust, kusjuures vähem kui 48 t. näd. on 53 kaitises (peamiselt 46—47 t.) ja rohkem — 8 kaitises, ulatudes kuni 70 töötunnini nädalas.

Vahetuste arv: 1 vahetusega töötab 5115, 2 vahetusega 8013, 3 vahetusega 2252 ja 1—3 vahetusega töötab 7610 töölist.

Hooajalised kõikumised tööliste ja vahetuste arvus: 64 vastuses, mis käivad 13.737 tööliste kohta, on märgitud hooajalisi kõikumisi. (Peamiselt tööliste arvus — keskmiselt 50—60 tööliste ümber.) 25 kaitises 4380 töölisega hooajalisi kõikumisi ei ole. 39 kaitise kohta 4863 töölisega vastus puudub.

Vabrikukorterid on 42 kaitises, arvuolt 3170. Keskmine üür on Kr. 5.— kuus.

Küsimusele, kas on pidevalt märgata, et kaitis ei võta tööle tööle-soovijaid, annavad jaatava vastuse 36 kaitist, mis annab vastuste üldarvust 28,1%. Neist on Tallinnas 12 kaitist 2510 töölisega ja provintsis 24 kaitist 6402 töölisega. Põhjuseks on 21 juhul vabade töökohtade puudus, 15 juhul muud põhjused.

II. Muudatusi alates 1930. aastast.

Tööliste arvu muutusi fikseerivad 62 vastust, mis käivad 16.400 tööliste kohta. Tööliste arv on neil andmeil lõppkokkuvõttes suurenenud 810 tööliste võrra. 29 kaitist 2783 töölisega märgivad muutuste puudumist. Ülejäänud 37 küsimustikus vastus puudub.

T Ö Ö H A R U	T A L L I N N				P R O V I N T S			
	Lihttöölised		Oskustöölised		Lihttöölised		Oskustöölised	
	M.	N.	M.	N.	M.	N.	M.	N.
Murrud ja mineraalide töötlem.	2.—2.40	1.60	2.80—3.60	—	1.50—2.50	—80—1.80	1.60—4.—	1.50
Metallitööstus	1.68—4.—	1.50—2.—	2.64—4.32	2.40	1.33—2.59	—96—2.07	2.17—3.87	1.44—2.87
Keemiatööstus	2.16	1.44—1.68	2.80—3.20	—	1.96—3.16	1.20—2.29	2.—3.83	—
Nahatööstus	2.—2.40	1.50—2.—	2.80—4.—	2.—2.56	1.60—2.—	1.20—1.30	2.—3.—	1.32
Tekstiilitööstus	1.30—2.32	1.—2.24	1.50—4.—	1.50—2.85	1.63—2.40	1.—1.70	2.—2.40	1.60—2.24
Saeveskid	2.—2.50	1.60	2.80—3.04	—	1.60—2.50	1.20—1.75	2.—3.—	1.60
Mööblitööstus	2.—2.52	1.60—2.—	2.50—4.—	2.31—3.50	—	—	—	—
Paberitööstus	2.08—2.64	1.68—2.—	2.40—3.20	—	1.44—1.52	1.04—1.36	2.—2.40	—
Poligraafiatööstus	1.35—2.75	1.25—1.90	3.65—4.16	2.—2.32	1.60—2.56	1.30	3.20—3.41	1.82—2.—
Jahu-, leiva-, liha-, pärki-tööst.	2.30	1.44	2.40—3.20	1.60	1.—4.—	1.20—1.55	1.60—4.40	1.70
Maitseainetetööstus	2.—	1.28	3.—	1.60	—	—	—	—
Ölle-, viina-, kar. jookide tööst.	2.00—2.24	1.50—1.75	4.—	—	1.76—2.50	1.20—1.90	2.56—3.—	—
Jalanõudetööstus	2.—	1.20	2.80—3.28	2.16—2.40	—	—60	2.—4.00	1.—2.—
Kammivabrikud	1.62	1.23	2.72	1.54	1.92	1.30	—	—
Ehitustööd	1.50—2.—	1.20—1.40	2.40—2.80	—	1.60—2.16	1.20—1.52	2.—3.20	—
Elektri- ja gaasivabrikud	1.98—2.23	1.98—2.—	3.18—3.32	—	2.40—2.85	1.60	2.60—3.20	—
Puhastusettevõtted	2.—	1.20—2.—	2.80—4.—	—	—	—	—	—
Transport	2.16	2.—	3.04	—	—	1.44	2.—2.40	—
Põlevkivitööstus	—	—	—	—	2.—2.60	1.44—1.84	2.08—3.20	—
Jahu- ja saeveskid	—	—	—	—	1.44—2.20	1.—1.25	1.60—3.—	—
Litograafia- ja plekitööstus	2.—2.50	1.50—2.—	3.—4.—	1.80	—	—	—	—

Tehniline edu on olnud märgatav 66 käitises 16.603 töölisega. Seal on uusi masinaid ja seadeldusi tarvitusele võetud. Olukord on muutusetu 28 käitises 3444 töölisega ja 34 käitise kohta 2943 töölisega andmed puuduvad.

Töökoormatuse muutusi tööliste kohta on olnud üldse 37 käitises 14.580 töölisega. Töökoormatus on suurenenud 35 käitises 14.446

töölisega, vähenenud 2 käitises 134 töölisega. Muutusi pole olnud 42 käitises 5667 töölisega ning ülejäänute kohta andmed puuduvad.

III. Muutusi alates 1. okt. 1936.

Juuretulnud tööliste arv (ajavahemikul 1. okt. 1936 — märts 1937) oli 2685. Neist on juure tulnud Tallinnas:

	Samalt töölalalt	Teistelt tööala- delt tööstuses	Põllumajan- dusest	Mujalt ja teadmata kust	K o k k u
Tallinnas:					
Oskustöölised	82	—	—	195	277
Lihttöölised	49	22	10	583	664
Provintsis:					
Oskustöölised	180	10	—	127	317
Lihttöölised	40	234	79	1074	1427

Samal ajavahemikul lahkus töölt vabatahtlikult Tallinnas 186 ja provintsis 950 töölist ning vallandati 1917 töölist, kusjuures, eral-

dades Tallinn ja provints, vallandatute arv ja vallandamise põhjused olid:

	Oskamatus	Töövähesus käitises	Vastuolu tööandjaga	Muud ja vasta- jale teadmata põhjused	K o k k u
Tallinn	2	386	22	46	456
Provints	5	1048	37	371	1461

Kujuka pildi meie tööjõu liikumisest annab ülaltoodud andmeil koostatud alljärgnev tööjõu liikumise bilanss.

Juure tulnud:	Ära läinud:
Tallinnas 941	Vallandatud Tallinnas 456
Provintsis 1744	Provintsis 1461
Saldo 368	Vabatahtl. lahkunud Tallinnas 186
	Provintsis. 950
	3053

Lahkunute arv on 13,7% võrra suurem juuretulnute arvust, mis näitab pingutatud olukorda tööturul.

Küsimusele, kas on märgata rahuldamatat töösoovijate arvu tõusu või kahanemist, vastati järgmiselt:

	Tõus		Kahanemine	
	Vastuste arv	Tööliste arv	Vastuste arv	Tööliste arv
Tallinn . . .	10	2927	5	434
Provints . . .	20	4276	20	5501
Kokku . . .	30	7213	25	5935

Tõusu ega kahanemist pole märgata 22 käitises 3387 töölisele. Nagu näeme, on töösoovijate tõusu näitavate vastuste osatähtsus küllalt suur, mis on uueks tõenduseks tööturu pingutatud olukorra kohta.

Küsimusele — kas kasutatakse tööliste juurevõtmisel tööbõrsi vahetatult — on vastatud eitavalt 86 korral, jaatavalt ainult 9 korral ja 33 korral vastus puudub. 9 jaatavast vastusest on 5 tulnud riigi- ja omaval. käitistest, 4 erakäitistest. Nähtavasti on vabu töökäsi niivõrd rohkesti, et tööandja ei tarvitse tööbõrsile minna ja ka tööline teadvalt ei lähe sinna, kus tööandjad teda ei otsi. Järelikult ei saa tööbõrsi andmed mingit pilti anda tööturu olukorrast.

Kõik siintoodud andmed käivad, nagu eespool juba mainitud, 128 käitise ja 22.990 töölise kohta, milline arv suurtööstuse töölise üldarvust on 57,8%.

Siintoodud üldkokkuvõttest, millega ruumipuudusel esialgselt pidime pirduma, ei saa ju praegu eriti teravaile küsimusile, nagu näit. — kuidas on meie tööturu olukord, kas meil on tööliste- või tööpuudus jne. — otsest vastust. Kuid meie andmestik annab siiski küllalt alust tööturu seisundi iseloomustamiseks. Ja need tööturu seisundit iseloomustavad küsimustiku vastused, samuti need punktid, mille kokkuvõttest siinkohal toodud ei ole, kuid mis on osalist käsitelimest leidnud juba varem (näit. tervishoidl. oludesse ja sotsiaalseaduste täitmisse puutuvad küsimused) leiavad üksikasjalisemat käsitelu meie ajakirja lähemates numbrites.

Küsimustik märtsi — mai-kuude kohta.

1. Üldisi märkmeid. Maikuu, enne töölisanemate ja valijameeste üleriikliku

konverentsi, saatis Töölisnõukoda oma valijaile uued küsimustikud tööturu olukorrast. Saadetud küsimustikud, mis olid küll väiksema ulatusega kui esimesed ja mida koda saadab oma valijaile perioodiliselt, kord veerandaastas, haaravad andmed märtsi — mai-kuude kohta.

Saadetud 300 küsimusest tuli vastatud kujul tagasi 103. Vastamise % on seega 34,3%. Töölisnõukogudele ja töölisanematele saadetud 92 küsimustikust vastati 68 ehk 73,9%. Valijameestele on saadetud 208 küsimustikku — vastuseid on 35 ehk 16,8%. See arv on väike, kuid põhjus on selles, et valijamehed valiti osalt ka ajutise iseloomuga käitises, teiseks puuduvad täpsed andmed valijameeste aadresside kohta (on olemas valimiseelsed andmed), kolmandaks pole valijamehed seadusega kaitstud, mispärast mõni võib-olla pole julgenud küsimustikule vastata, kuigi meie, sellekohasel soovil, andmed saladuses hoiame.

Vastused on tulemata jäänud peamiselt väiksemaid käitistest. Seda näitab ka asjaolu, et vastused haaravad 22.029 töolist. (Suure küsimustiku andmed käisid 22.990 töölise kohta.) Seepärast võib sellegi küsimustiku andmeid aluseks võtta tööturu seisundi iseloomustamisel.

2. Olukord käitises. Küsimustiku p. 1. oli formuleeritud järgmiselt: „Käitise üldine olukord tööandja aruande ja töölisanõukogu (töölisanema) tähelepanekute põhjal.“

Peaaegu kõik vastused märgivad üldist olukorda rahuldavana, ainult 6 käitises on aruande perioodi (märts—mai) jooksul olukord halvenenud.

Palgaoludes, võrreldes suure küsimustiku andmetega, suuremaid muudatusi ei ole. Mõnes käitises, kus palku on tõstetud, on seda tehtud vaid osale töölilisele, välja arvatud muidugi need üksikud käitised, kus palgatõstmine on toimunud üldiselt, töötulide lahendamise komisjoni sundotsuse kohaselt.

Samuti puuduvad suuremad muudatused vahetuste arvus. Vahetuste arvu vähenemisi ei ole. Üksikutes tööharudes, turbatööstuses ja ehitustööl, on vahetuste arv hooaja algamisega tõusnud.

Andmed töölise arvu muutumise kohta märtsi — mai-kuu jooksul toome alljärgnevas tabelis üksikute tööharude järele. (+ suurenenud; — vähenenud.)

TÖÖHARU	Turbatõus, ja mineraalide töötlemine	Metallitööstus	Keemiatööstus	Nahatööstus	Tekstiilitööstus	Saevestid	Mööblitööstus	Paberitööstus	Poligraafia-tööstus	Jahu-, leiva-, liha-, tähtl.-t.	Maitseainete-tööstus	Õlle-, viina-, kar. jookide t.	Jalanõude-tööstus	Kammi-vabrikud	Ehitustööd	Elektri- ja gaasivabrikud	Puhastusettev.	Transport ja side	Põlevikvi-tööstus	Jahu- ja saevestid	Kokku	
Tallinn . . .	+450	+35	—	—	+40	—	+281	+10	—	—	-115	—	—	5	+11	—	—	—	—	—	—	+695
Provints . . .	+329	+28	+11	-4	-114	+25	—	—	-6	-55	—	+13	—	-136	+398	+8	—	—	+52	+80	—	+629
Kokku . . .	+779	+63	+11	-4	-74	+25	+281	+10	-6	-55	-115	+13	—	-141	+409	0	—	-4	+52	+80	—	+1324

Nagu näha tabelist, on aruande perioodi jooksul töölise tööharudes kokku arv kõrgis suurenenud 1324 t. võrra. Samal ajal oli vallandatud:

	Vallandamise põhjused				
	Oskamatus	Töö vähesus	Vastuolu tööandjaga	Muud põhjused	K o k k u
Tallinn	1	214	14	6	235
Provints	9	255	16	150	430
Kokku	10	469	30	156	665

Küsimusele, kas seaduste ja määruste täitmine on korralik ja kui tihti juhtub seaduste rikkumisi, antud vastuseist toome kokkuvõtteid ainult üksikuist käitistest.

Riigi Sadamatehastes, Tallinnas, laseb käitise valitsus mõnd töolist ületunnitööd teha niipalju kui vastav tööline soovib. Sealjuures ei märgita ületunde palgaraamatusse ega makseta ka sead. ettenähtud 50% kõrgemat tasu, vaid selviisil teenitud raha läheb hariliku 8 tunni arvele. Sellega ühtlasi tõstetakse tööliste keskmist teenistust.

Tööõpilastega sõlmib käitise valitsus õppelepingu, mida tööoskusametis ei registreerita. Töölisnõukogu selles asjus käitise direktori poole pöördumine pole annud mingeid tulemusi.

M. Usvansky & Pojad nahavabrikus, Tartus, on tervishoidlike tingimuste täitmine korraldatud: Töölisel tuleb einetada rāpase ja haiseva pargi-ruumi pimedas nurgas, ventilatsioon puudub, elektrivalgus on alatiselt vilkuv, mis väga halvasti mõjub silmadele jne.

Kompvekiabrik „Riola's“, Tallinnas, ei ole palgamaksimine kunagi korralik, vaid see sünnib suurte hilinemistega — 8—10 päeva pärast tähtpäeva.

A.-S. Hōjgaard & Schultz silaehituseel, Toris, rikutakse töölepingu seadust — pidades valesti palgaraamatuid. Nimelt lastakse töölisi töötada kuni 14 tundi, kuid palgaraamatusse märgitakse 10, ja sellejärele maksetakse ka tasu.

Ruumipuudusel ei saa loetella kõiki käitisi ja neis ettetulnud sotsiaalseaduste ja -määruste rikkumise juhtumeid. Üldiselt võib aga märkida, et esimesel kohal väärnähtusist seisavad tervishoiuääruste mitte-täitmisel, neile järgnevat töölepingu, töölistkonna asutuste, sisekorramääruste jne. rikkumised. Võrreldes aga suure küsimustiku andmetega paistab olukord sel alal pisut paranenud olevat.

Olukord kutseühingulise organiseerimise alal on üldiselt peaaegu kõigis käitistes nõrk. Ainult mõnes üksikus käitises (o.-ü. J. Kopf, Tallinnas) ja kutsealal (klaasipuhjad) on organiseerimine olnud 100%-line.

Küsimustiku viimane punkt oli „mitmesugused märkused“. Selle punkti all suur osa vastajaid avaldas kojale omi soove ja ka juhiseid tööliste olukorra parandamise ning sotsiaalseduseandluse alal. Need soovid ei jää mitte tähelepanemata, vaid koda, neid teatavaks võttes, püüab kõigiti kaasa aidata nende teostumisele. O. M.

Rahvamajanduse olukord.

Majandusministri kõne ja Tööliskoja esindaja sõnavõtt Riigimajandusnõukogus.

14. mail esines majandusminister Riigimajandusnõukogus pikema kõnega rahvamajandusliku olukorra kohta, millele 21. mail järgnesid läbirääkimised ja ministri lõppsõna.

Läbirääkimisel võtab pikemalt sõna Tööliskoja esindaja r. m. n. Petrov, kes näitab, et maailmamajanduses on nähtusi peatse kriisi puhkemiseks. Sõjahädaoht ja relvastuse võidujoos on suuresti mõjutanud hindade tõusu. Katsetused konverentside ja läbirääkimiste teel stabiliseerida majandust ei anna tulemusi. Sõjahädaoht püsib. See olukord nõuab, eriti väikeriikidelt, ka vastavat majanduspoliitikat.

Ei ole õige säärane majanduse tõus, kus reaalpalkade ostujõud langeb. Madalad palgad vähendavad turu mahtu ja pidurdavad tööstuse arengut. Tekstiiltööstuse raskused on tingitud ka meie rahva ostujõu vähesusest, mistõttu ka teised tööstused lähimas tulevikus, töötades lattu, satuvad raskusisse. Nõrga ostujõu püsivuse juures kriisi raskused saavad olema suuremad ja raskemad mõõdunud kriisi omadest.

Palkade tõusu on pidurdanud vastav poliitika, kus töötilide lahendus toimub sundvahenduse ja riikliku kontrolli all.

Madal elustandard on ka madala sündivuse ja kõrge surevuse põhjuseks ja elustandardi korraldamiseni kõik jutud rahva juurekasvust ei anna tulemusi.

Vaba kutseorganisatsioonide tegevus on piiratud ja seega tööliste organiseerimine võitluseks oma elujärje parandamise ja palkade tõusu eest takistatud. Riiklikud komisjonid ei suuda õiglaselt lahendada palkade küsimust ilma püsiva riikliku kontrollita, sest nad ei suuda tungida tööstuste tegevusse ja üksikajadesse.

Meie teraviljapoliitika on viinud meid maisi tarvitamisele.

Põllumajanduse toetamine peaks suunduma tema mehhaniseerimisele, kuid mitte odava tööjõu muretsemisele ja põllutöölise palkade vähendamisele välistöölise sissetoomise näol.

Haridusesaamine peab olema põhiseadusega kõigile võimaldatud, kuid meie praegune hariduspoliitika on järskude pöörete ja murrangutega sihitud hariduse saamise kitsendusele. Kehvamate hulkade huve riivab eriti meie koolide-reform.

Meie tööstusile on kõrgete tollikaitsete jne. näol võimaldatud tarvitajaskonna arvel suured teenimisvõimalused. Kui aga sellestki hoolimata ei ole leidunud algatusvõimet vastavali aladel tööstuse asutamiseks ja seda on pidanud tegema valitsus rahva rahaga, siis ei saa õigeks pidada, et oma elujõudu tõestanud tööstused antakse erakapitali kätte.

Sõjaohu ja riigikaitse seisukohast on väga tähtis rahva meeleolu. Riiklik majanduspolii-

tika peab olema rajatud nii, et süvendataks laiemates hulkades riigikaitse mõtte vajadust, aga mitte vastupidist meeleolu, mida soodsal juhul kasutada võivad riigile vaenulised ollused. Rahva meeleolu on väliskonflikti puhul tähtsam kui relvad, mispärast tuleb kõrvaldada riigipoliitikast nähtused, mis rahva meeleolu peale mõjuvad häirivalt.

Majandusminister lõppõnas peatus pikemalt Petrovi kõnes toodud väidete juures.

Poola töölised lähevad tagasi.

J. Mikkelson.

Välistööstuste siiatoomise mõistatus läheb. Õieti see polegi mõistatus, sest tööliskonna seisukohad välistööstuste vajaduse suhtes on olnud kindlad. Tööjõu puuduse kõrvaldamiseks neid pole vaja. Eestis tullakse toime oma tööjõu reservidega. Tööandjad, nii põllumajanduses kui ka tööstuses, väitsid vastupidist. Põllumajandus ja kaevandus-

Poola tööline seletab palgaraamatu põhjal, et ta saanud raha esimesel palgapäeval vaid 58 snt.

tööstus vajavat tingimata võõrsilt tööjõudu, muidu kannatavat selle all tootlemine.

Mis puutub põllumajandusse, siis põllutöökoja koosolekul öeldi kõige otsesemal kujul välja, et poola töölisi oli vaja palkade reguleerimiseks. See on vähemalt õige ja otsekohene. Ja põllumehed saavutasidki osaliselt oma sihi maatöölise palkade reguleeri-

mise alal, muidugi allapoole. Maatöölise palkade tõusu seisaku ja osalise tagasimeineku kohta on tulnud andmeid üle maa. Seda võib kirjutada kahtlematult poolakate arvele. Kas poolakad lahendasid, peale palkade allasurumise, meie põllumajanduse tööjõu küsimuse kogu ulatuses? Kaugeitki mitte. Põllumeeste eneste tuntuimaid juhte ja agronoomi Th. Pool j. t. on hoopis vastupidisel arvamusel. Leitakse, et meie põllumajanduse tööjõu küsimus on lahendatav oma tööjõu reservide otstarbekohase jaotuse ja korralduse ning põllumajanduse jõukohase mehhaniseerimise teel. Poola töölised on osutunud eestlastega võmeldes nõrgemateks. Peaaegu iga päev ilmub ajalehtedes teateid selle kohta, et üks või teine „pan“ või „panna“ on talust lahkunud halva tervise, raske töö, halva söögi või koguni kojuigatsuse tõttu. Mõned töölised on saadetud tagasi tervislikel põhjusil.

Kaevandustes lõppes poolakatega katsetamine täieliku fiaaskoga. Kiviõlisse toodi mitmes järgus kokku 220 poola kaevurit, kelle erakordset vilumust ja töövoimet kiideti. Tõtt on siingi nii palju, et poola kaevuritel oli tõesti vilumust söekaevandustes töötamiseks, kuid mitte meie põlevkivikaevandustes. Esimesed poolakad asusid tööle 19. juunil ja viimased 26. juunil. Suure huviga oodati esimest palgapäeva. Tegelikult töö juures selgus, et poolakad ei suuda pidada eesti töölisega sammu. Põlevkivi murdmises vajatakse erilist vilumust puurimises, lõhkainete asetamises ja pae eraldamises põlevkivist. Tarviline vilumus omandatakse alles pikemaajaliste kogemuste põhjal. Poolakate töö produktiivsus osutus keskmiselt 50% madalamaks eesti töölise omast. Erilisi raskusi on sünnitanud pae eraldamine põlevkivist.

Poola töölised polnud suutelised võistlema eestlastega juba puht-füüsilise konstruktsiooni tõttu. Paljud meist on olnud pikemat aega töötä ja kannatanud tunduvalt akatoitluse all. Siin tuli neid hakata alles „üles söötma“. Sellase seletuse on annud kaevanduse juhtivad direktorid ajakirjandusele. Poola töölised polnud harjunud ka töö raskustega, kuna nad kodumaal olid harjunud teatud kaitse-eeskirjadega, mille järgi nad polnud kohustatud tõstma raskusi üle 25 kilo.

Eelkirjeldatud oludes polnud mingi ime, kui esimene palgapäev tõi poolakatele suuri üllatusi. Et poolakad esialgu eestlastest vähem teenivad, seda olid nad isegi arvanud, kuid et vahe siiski nii suureks osutus, see mõjus meestele masendavalt. 6-mehelise artikli pealt arvestati lõhkainete kulu umbes 32 krooni palgast maha. Lõhkainete kulu on väga mitmesugune, olenedes käikudest ja kivi eriomadustest. Mõnes kohas võtab see 25—50% tööliste kogu teenistusest. Pärast mahaarvamisi kujunes poolakate palk 14—16 krooni 7-päevase töö eest. Ühe palgaraamatu järele oli tööline teeninud 7 päeva tükitööga 12,96 kr., 8 ületunni eest 3,24 kr. ja preemiat saanud 1,32 kr. — kokku 17,52 kr. Sellest summast arvati maha karbiidi eest 75 senti, haigekassamaksu 34 senti, tööriistade kulu 25 senti ja korteri üüriks 65 senti — kokku 1,94 kr. Avantsi oli töölisel võetud 15 kr., nii et tegelikult sai tööline 58 senti. Oli töölisi, kelle palgapäeval saadud tasust piisas vaid oma avansi katmiseks ja „taskurahaks“ ei jäänud sentigi. Oli neidki töölisi, kel jäi kaevandusele paari krooni ümber tasumata võlga. Üksikud töölisel olid teeninud siiski nii palju, et pärast avansi mahaarvestamist said 2—3 krooni raha. Kuna maa-alusel kaevandustöö kivid lõhuvad äärmiselt palju saapaid, siis ei jäänud poolakatel jalanoode muretsemiseks ega riietuse täiendamiseks üldse raha. Paljudel töölistel on Poolas perekonnad, neile rahasaatmisest ei saanud juttugi olla. Kuigi edaspidi teenistus vilumuse kasvades võib tõusta, pole tulevik poolakatele kuigi lohutav. Elukallidus on suur ja partemal juhul kujuneks poolakate olukord sääraseks, et neil tuleks alati avansi najal peost-suhu elada. Samal ajal kaevanduse juhatuse andmeil on eesti tööliste palk olnud pärast mahaarvamisi keskmiselt üle 4 kr. päevas. Üksikud töölisel teenisid alla selle normi, mõned üle, olenedes sellest, millised põlevkivi-kihid olid teatud töökohal.

Poolakate seas oli juba ennegi kuulda vaikset nurinat, kuid järsku sõitsid laupäeval, 17. juulil, neist 84 töölist ühes pagasi ja kompsudega Tallinna, kavatsedes võtta raha saatkonnast ja sõita kindlasti koju tagasi. Järelejäänud poolakad tahtvat veel natuke teenida ja siis teiste eeskujul sõita koju tagasi.

Poolakate järsk lahkumine tuli kõigile üllatusena, kuna kojumineku-mõtet eesti kaastööliste ega ka kohaliku ametiühingu poolt pole propageeritud. Nähtavasti on otus valminud neis endis. Vabriku valitsus, nagu juba võib arvata, püüab veeretada poolakate rahulolematuse mitte väikese teenistuse, vaid ametiühingu arvele.

Ärasõitnud poolakad sattusid väga raskeks olukorda, kuna neil polnud sõiduraha ja Tallinna sõideti oma rahaga, kasutades grupisõidu soodustusi. Poola saatkond ei tahtnud alguses teeraha andmist kuuldagi.

Poola tööliste kaetamine kaevandustes ei vaja liigseid sõnu selgituseks. On päevselge, et järelejäänud 130 töölist ei suuda ka siin lahendada tööjõu küsimust. Kaevandus tahab kõige lähemal ajal võtta 100 kaevurit juure. Kaevandustööliste ühing tegi ettepaneku tööjõu muretsemiseks kaevandusele kollektiivlepingu alusel, kuid ettepanek lükati tagasi. Möödunud aastal löödi pärast streiki musta nimestikku umbes 150 vana ja õppinud kaevandustöölist. Käesoleva aasta kevadel kokku sõitnud suurt eesti tööliste hulka, ei osatud mahutada otstarbekohaselt tööle, sest pole vagonette tarvilisel määral. Töölisel sõitsid laiali ja kirusid.

Kiviõli talitamisviis näitab aga üleliigne kord, et siin pole niivõrd tööjõu puuduse küsimus päevakorral, kui poolakate abil paljake reguleerimine ja palgalikumiste ärahoidmine.

Järjekordseid võitlusi kaevandusis.

E. Plakk.

Juba teist aastat on kaevandustööliskond oma ametiühingulise organisatsiooni — Kaevandustööliste Ühingu — juhtimisel rajamas teid moodsate töösuhete elluviimiseks tööandjate ja töövõtjate vahel. Tegemist on sihikindla püüdega tasakaalustada tööliste ja tööandja jõude töötingimuste määramisel.

Mäletatavasti m. a. vabana korra juures peetud kaevandustööliste võitluse üheks „naelaks“ oli taotlus ulatusliku kollektiivlepingu järele. Selle vastu tänavene ühingu katsetus teostus n.-ö. miinimum-kava alusel, mis isenesest ei luba väljajätmist, ei anna aga ka tagurilikemalegi vaatlejale põhjust kõnelda „demagoogilisest etteküsimisest“. Isegi aja-

kirjanduse seekordne heatahtlik suhtumine ei lase öeldus kahelda.

Igasugune kahtlus võimalikust „demagoogiast“ kõrvaldub veelgi enam, kui meenutada ühingu seekordse algatuse saamisluugu. Talvel ülestõstetud võörtööliste sissetoomise kavatsuse puhul ühingu konverentsi otsuste põhjal läkitati läbikaalutud ja asjalik märgukiri Riigimajandusnõukogule, milles lükati ümber kõik argumendid, mis pidid immigratsiooni (sisserännu) poolt rääkima. Pärast raskeid töövõitlusi ajutiselt tegevuse katkestanud ühing ei olnud tookord enamaks suuteline. Olgugi teadmatuks jäänud, kuivõrd arvestati ühingu märgukirja, kuid kogu töölistkonna

ja avaliku arvamise kategoorilise eitavuse juures kujunes Riigimajandusnõukogu otsus risti vastupidiseks õlitöösturite soovidele. Usaldusest säärase autoriteetse asutuse otsuste vastu peeti ka Kaevandustöölise Ühingu peres see probleem päevakorrast vähimalt käesoleva aasta ulatuses kõrvaldatuks. Kui siis ühingu juhatus 24. mail koostas tegevuskava, mis ühingu kongressi poolt vastu võeti 30. mail s. a., sündis see õhkonnas, millal ei osatud aimagi teravusi immigratsiooni küsimuse pinnal.

Ja kuigi samas tegevuskavas sisaldus otsus — esitada tööstureile k. a. suvel ettepanek kollektiivlepingu sõlmimiseks, oli samas otsuses täpselt ära määratud nõudmiste tagasihoidlik ulatus, kuna kompensatsiooniks oli ette nähtud töörahu garanteerimine ja tööstuste varustamine tööjõuga. Et siiski kongressi otsuses oli soovitud näha, et tööandjad loobuksid võõrtöölise sissetoomise taotlemisest, siis taheti sellega ainult enam õigustada laias liikmeskonnas endale võetud suurt tagatiskoormat.

Mõni päev pärast kongressi saadakse ootamatusega rabav, lausa ebausutav juhulik informatsioon, et „poolakad tuuakse kindlasti, ajalehed ainult ei kirjuta“. Kuigi nende andmete tõelikkuse eest ei julgeta vastutust endale võtta, arvestab seda 6. juunil peetud juhatus koosolek sel määral, et tehakse sekretariaadile ülesandeks koostada järgmiseks juhatuses koosolekuks täpne kollektiivlepingu kava, mis esitataks kohe pärast kahes käitises käsiloleva palganõude-aktsiooni lõpulejõudmist. Sündmuste areng ei võimalda ettenähtud aega ootama jääda. Juba 10. juunil avaldab ajakirjandus mõne päeva pärast teostatava poola tööliste sissetoomise... Pärast asjatute ja antud korral võimatute ametiühinguliste reageerimisvahendite, nagu märgukirjade ja proteststreigi, loetlemist, sekretariaat koostab üksikasjalise ettepaneku kollektiivlepingu sõlmimiseks 11. juunil 12. juunil, pärast mõningaid parandusi, juhatus kinnitab selle ja see esitatakse ühes põhjendava kaaskirjaga. Ärakirjad ettepanekust ühes soovivaldusega aktsioonile kaasaaitamiseks esitatakse sotsiaal- ja majandusministreile, Tööliskojale ja — E. T. Keskliidule.

Nagu möödunud nii ka käesoleval aastal osutus esimeseks vastuseandjaks rootslaste firma „Eestimaa Õlikonsortsium“, jäädes siiski möödunud aasta „seisukohale“, et ei peeta võimalikuks selles asjas üksikult vastust anda, kuna küsimus haarab kõiki õli-

tööstusi... Kuna puudub põhjus oletada, et see ettevõtte oleks omalt poolt katset teinud ühise vastuse andmiseks, siis osutub seesugune „viisakas põiklemine“ juba isegi töölikonnale kogemuseks omaette.

Mida oli siis õigupoolest tööstureilt soovitud, millele ei julgeta üksinda ega hulgakesi vastu tulla? Ei muud kui kõige elementaarsemate kodaniku-vabaduste tunnustamist, s. o. ametiühinguisse tagakiusamatult kuulumise õigust, tagakiusamatust töötülide puhul ja kehtivate töökaitseseaduste austamist ja praegu olevate töö- ja palgatingimuste kindlustamist halvendamise vastu. Lisaks sellele oli soovitud „amnestiat“ seni „musta nimekirja“ paigutatuile. Kuid et niigi palju oodata (võib-olla ühe erandiga ka välisööliste küsimuses) meie töösturite heatahtlikkust — see nõuab rohkem kui ääretut optimismi. On lapsik uskuda, nagu oleksid kõik jutud „rahvasterviklusest“ ja „tööliskonna täisväärtusest“ töösturite juures teinud oma töö.

Ja siis need seisukohad ise!

Kirjalik vastus E. Eesti Põlevkivitööstuse direktorilt M. Raualt: „...meie pole nõus sõlmima kollektiivlepingut ja ei alusta seepärast ka mingisuguseid läbirääkimisi ses küsimuses.“ Punkt. Ei taha lepingut ja seepärast ei räägi.

Ainult kõrvalt sai teatavaks üks dir. M. Raua omapäraseimaid motive — kuna see oli tööstuse juhi motiiv —, et ühingu abi pole vaja, kuna võib olla kindel, et Eestis töölisti jätkub. Ja vist küll just sel põhjusel, et töölisti veel tööpoolest jätkub, oligi direktori arvates kõigiti sobiv lakooniline äraütlemine, ilma otsese tunduva vajaduseta põhjendada vastuse võlgujäämist muu seas.

Oma õpetlikkusega suudab laiemalt huvipakkuv olla asja käik a. ü. „Eesti Kiviõli“ ettevõtte ja ühingu vahel. Võib-olla ainult möödaminnes väärrib vihjamist, et Kiviõlis asuv administratsioon ei pidanud vajalikeks isegi ettepaneku esitatud kujul edasiandmist ettevõtte peadirektorile. Sellest hoolimata läks korda pidada otseseid läbirääkimisi ettevõtte peadirektor A. Meritsa ja käesoleva kirjutuse autori kui ühingu sekretäri vahel. Läbirääkimisel avaldatud seisukohad esitas direktor hiljem kirjalikult ühingu juhatusesele, ja sel täpselt fikseeritud kujul on need oma-moodi ajaloolise väärtusega materjaaliks.

Vastuses kõigepealt avaldatakse seletus, et kollektiivlepingu sõlmimisel lepinguosalised peavad suutma katta kahjusid, mis võivad olla tingitud lepingu võimalikust rikkumisest. Nii on öeldud muuseumis: „... Skandinaavia riiges, kus sarnased lepingud eksisteerivad, garanteerivad ametiühingud neid miljonitesse kroonidesse ulatuvate summadega ja praktika näitab, et nemad tegelikult suuri summasid ka maksnud on lepingute rikkumiste puhul. Ka on seal asja kiireks otsustamiseks erilised kohtud, kuna elav tööstus pikaajalisi töötülisid suurte ohvriteta kanda ei suuda...“

Kui ühingu poolt oli ette pandud tagatiseks 200 krooni, siis oli loomulikult valitud summa võetud ühingu reaalse kandevõime kohaselt. Samuti on jäetud ettepanekus võimalus — lepingut lõpetada teise poole süü põhjal. Kui aga soovitakse näha sääraseid tagatise nagu neid antakse Skandinaavias, ei ole üleliigne tähendada, et Eesti töölised ammu juba sooviksid omada sääraseid palku ja töötingimusi kui need eksisteerivad Skandinaavias. Ei siis jääks olematuks ka vastavad tagatised. Kuid ei isegi see leping ega veel mõni säärase suuda eesti töölisel viia soovitud tasemele. Kui teises kohas, samas vastuses, soovitatakse töölisel silmas pidada eesti õlitööstuse senist lühikest arenemisaega, mille tõttu tööstus ei suutvat „... kõigile töölisile luua mugavat kodu...“, miks ei soovita siis silmas pidada töölisorganisatsioonide lühikest ja õige okkalist rada, kelle käsutusse teadupärast ei laenata miljoneid?

On vist küll esmakordne juhtum, et tööstuse juhi poolt tuntakse vajadust töökohtute järele, kuna harilikult sellased soovid esitatakse tööliskonnast.

Vastuses avaldatakse kahetsust, et ei saada konstateerida ühistööd ettevõtte ja ühingu vahel. Nii võtnud ühing teravalt eitava seisukoha välistöölise sissetoomise vastu, „... hoolimata sellest, et tõendasime, et see aktsioon ei ole sihitud meie töölise majanduslike huvide vastu...“ Sellis seisabki lahku minek. Töölised nimelt on võtnud vabaduse selles kahelda ja samast minnaksegi ettevõtete poolt mööda ega peeta tarviliseks seda lepinguga fikseerida.

On öeldud vastuses veidi allpool: „Minceva-aastase streigi puhul ei suutnud Kaevandustöölise Ühing meie streiki mitte lõpetada,

kuiigi töölisesindajatele valitsusvõimude poolt korduvalt on seletatud, et tüli lahendamine ei olene mitte meist...“ (Minu sõrendus). Kui meele tuletada, et ka töölised samuti seletasid, kellest siis lõpuks olenes tüli lahendamine? Ja miks pidi siis just ühing selle osa endale võtma, mis polnud võimalik streikijail ega ettevõttel?

Viib pikale siin ära tuua kõiki neid „õpetlikke“ paradokse, mida antud vastus sisaldab. Olgu aga tähendatud, et esialgselt vajalise 100 kaevuri muretsemiseks oli ühing oma nõusoleku annud, sellest hoolimata ei pidanud ettevõtte vajaliseks omalt poolt tähtaega määrata, nii nagu see ettevõtte huvidega kooskõlas oleks olnud, mille juures kogu riisiko oleks jäänud ühingule.

Ja kogu see tarkus, mille võrra tööliskond värskete kogemuste põhjal on rikastunud?

Nagu direktor Merits oma vastuses märgib, on „... asjale väga kasulik, kui meie sarnaste läbirääkimiste tagajärjel vastastikku teineteise vaateid tundma õpime...“

Millised on siis töösturite vaated? Tohib umbes järeldada, et esijoones ollakse rahul olemasoleva olukorraga, sest mitte sealtpoolt ei läheneta tööliskonnale ettepanekutega. Kui võtta arvesse, et dir. Merits arvates on kollektiivlepingu sõlmimine veel varajane, siis tekib tahe järeldada, et hoopis teissugustes olukordades võiks eeldada ehk isegi ettepanekuid töölisile.

On raske teha etteheiteid inimestele, kes on harjunud olemasoleva mugava rahuga. Milleks sõlmida töölisega isasuguseid „töörahu“ lepinguid, kusjuures peaks tunnustama veel töölise elementaarseid soove, kellest on kadunud ettekujutus kui väärkaist partnereist, — kui töörahu on kindlustatud juba isegi kehtivate seadustega? Milleks kas või vaevata end vastamisega ja vastuse asjaliku motiveerimisega, kui olukord lausa ei nõua vastuseandmist? (Osa tööstusi pole veel üle kuu aja möödumisel oma vastust saatnud.)

Ei saa arvata teisiti, kui et ainult Töötülide lahendamise seaduse muutmise streigiõiguse vabaksandmisega ja ametiühingute õiguste laiendamisega võib saada selleks teguriks, mis võib ergutada tööstureid nende mugavast rahust ja tõhusalt aidata parandada töölise sotsiaalset seisundit.

Majanduslik ringvaade

Töölise küsimus Soome põllumajanduses. Tööstuse elavnemine Soomes tõstis päevakorda töölisküsimuse põllumajanduses. Seal aga käsitletakse seda küsimust hoopis teisiti kui meil. Põllumeeste ringkonnad on teadlikud sellest, et pole olemas tööliste puudust sõna täpses mõttes; kuid tööpakkumise langusega on tõusnud tööliste nõudlikkus töötin-gimuste suhtes. Sellest järeldatakse, et tuleb parandada põllutööliste olukorda, mis on ka loomulik vahend „töölise-puudusest“ üle-saamiseks. Meie põllumeeste juhid sellele ei viitsi mõelda.

Põllutöökoja esimehe otskohene jutt. Ka meie põllumeeste juhid nii väga ei varja, et tööliste puudust öieti ei olegi, kuid nende arvates lahendus on selles, et alla suruda ja madalalt hoida tööliste elutaset. Põllutöökoja esimees A. Jürman ütles päris avalikult viimasel Põllutöökoja üldkoosolekul, et Poola põllutööliste sissetoomine on oma otstarbe täitnud, kuna see aitas alandada põllutööliste palganõudmisi. Nii osutub kogu jutt tööjõu kriisist vaid tööandjate palgavõitluse-võtteks.

Majandusminister tööturu küsimusest. Oma viimasel seletuses ajakirjandusele tun-

nistas majandusminister, et meil pole öieti tööliste puudust, vaid tööjõudu kasutatakse liiga nõrgalt. Tootmisvõime tõstmiseks ja ratsionaliseerimiseks olevat aga vaja kapitali. Sellele võib vastata, et madalate pakade juures on meil kapitalide akkumuleerimine kül-laltki suur; kuna see aga ei avaldu bilanssi-des, siis võib kahelda, kas need igasuguste võtete abil ei valgu välismaale. Kindlasti on võimalikud teatud ümberkorraldamised ilma erilise kapitali kulutusega, nagu seda tõenda-vad käitiseadase eriteadlased. Teiselt poolt võib ratsionaliseerimine muutuda tööliste teatud juhtudel ka kahjulikuks, seepärast tu-leb küsimust käsitleda suure ettevaatusega. Igal juhtumil pole õigustatud rahvamajanduse seisukohalt, et meil kestab võõrtööliste sisse-toomine siis, kui oma tööjõud on küllaldaselt rakendatava.

Siin on vaja plaanikindlust ja selgust, ja selleks on Tööliskoja poolt esitatud konkreet-ne ettepanek tööturu komitee loomiseks. Kuid see ettepanek on jäänud seni arutamata. Nii on tööandjail võimalik „tööliste-puuduse“ jut-tude kaitse all arendada oma palgavõitlust tööliste vastu.

A. Renning.

Ringvaade Tööliskoja tegevusest

Muudatus koja koostises.

Omalt soovilt koja koostisest tööstustöölise kutse kaotamise tõttu lahkunud Aug. Silla-ots'a asemele on kutsutud koja töist osa võtma järgmine kandidaat Jaan Johnson.

Koja juhatus

on pidanud juunis ja juulis 4 koosolekut, kus päevakorras oli 51 küsimust.

Koja sotsiaalpoliitilised algatused ja sammud tööliste huvide kaitseks.

Avalike ja hädaabitööde korralduse muutmiseks

esitati teedeministrile märgukiri, milles tähelepanu juhitakse sellele, et omavalitsused kalduvad oma korralisi töid tihti üle viima hädaabitööde alusele. Kuna hädaabitööd korralisist töist hakkavad erinema ainult selle poolest, et neid töid tehakse allasurutud pal-kadega, siis tuleks Tööbörsi ja riiklikkude, kogukondlikkude ning ühiskondlikkude tööde korraldamise seadust täiendada selles mõttes, et ei oleks võimalik asutusil rahuldada korralisi tarvidusi hädaabitööde korras. Tõsta tuleks ka avalike ja hädaabitööde korralda-mise määruuses ette nähtud palganorme vastavalt muutunud elatusmaksumusele.

Majaomanike koja algatuse vastu üürirahade sissenõudmises sunnitaite korras esitati märgu-kiri kohtuministrile, kuna Majaomanike Kojal algatus vähendaks kohtuliku kaitse võima-lusi kodanike laiematele kihtidele. Ei saa

olla lubatud erandite tegemine poolte võist-luspõhimõtteist tsiviilkohtupidamises mitte asja juriidilise loomu poolest, vaid teatud ringkonna huvides. Täiesti vastuvõtmatu on korterist väljatõstmine enne üüripingu keh-tivuse lõppu ainult üüriraha mittemaksmisel, kuna sellega kaob täiesti võimalus oma ulu-aluse kohtulikuks kaitsemiseks.

Palga edasimaksimine kordamis-õppustel viibivatele töölistele.

Teatavasti senise korra järgi kordamis-õppustel viibivatele riigi- ja omavalitsustee-nijatele makstakse teenistuskohast palk edasi, mitte aga samal puhul riigi, omavalitsuse ja erakäitiste töölistele. Kuna seesugune olu-kord on ebaõiglane, eriti aga riigi- ja omava-litsustööliste suhtes, esitas koda märgukirja Vabariigi Valitsusele sõjaväeteenistuse sea-duse muutmiseks selles mõttes, et ka korda-misõppustel viibivatele töölistele kohustutaks maksma töökohast palka edasi.

Tööõnnetuste vältimise ja töö-tervishoiu määruste kava, mis sot-siaalministeeriumilt esitati kojale arvamise avaldamiseks, kiideti heaks ja tunnistati tar-vilikuks selle kiire kehtimapanek. Kojal pöblt tehtud parandusettepanekuist olgu nimetatud järgmised:

Üldtööruumid ei tohi asuda allpool maa-pinda, tööruumide vahel peavad olema ukсед tõmbtuule vältimiseks, trepid peavad olema varustatud käsipuudega jne.

Otulisem ettepanek sihib sellele, et kee-lata alaealistele kuni 18-a. raskuste tõstmine

ja paigutamine (seni 16 a.) ja naistele, välja arvatud rasedad, kellel see üldse keelatud, raskuste tõstmist ja paigutamist piirata teatud raskuse ülemmääraga.

Minööride kutsekaitseküsimusi.

Otsustati esitada Kutseoskusnõukogule märgukiri minööride tööala arvamiseks Meistrite, õppinud tööliste ja tööstusõpilaste seaduse alla arvatud tööalade hulka. Minööride töö on seotud hädaohuga teistele töölistele. Seepärast peab olema nende kutse registreeritav, et võimalik oleks jälgida isikute tööd, kes tegutsevad minööridena.

Töölisvanemate konverentsi resolutsioonide selgitamisele ja populariseerimisele üleriiklikus ulatuses otsustas asuda koja juhatus kõnekoosolekute ja muude vahendite kaudu. Selleks koostatakse kõnekonseptid, millised soovijaile välja saadetakse.

Koja esindajad.

Sihtasutis „Tartu Rahvamaja“ põhikirja muutmiseks läks üle Tööliskojale tööliste esindajate nimetamine sihtasutise nõukokku. Seni olid tööliste esindajad tähendatud sihtasutise nõukokku nimetatud Tartu Töölisühingute keskliidu poolt. Koja esindajateks nimetati Karl O f f r i l ja Artur P a n k, kes ka seni toimisid nõukogus, kuid Tartu Töölisühingute keskliidu esindajatena.

Tööliste väljasõidud.

Mitme poolt on pööratud koja poole soovialdusega, et koda hakkaiks korraldama töölistele väljasõite. Kuna kojalt selleks vahendid ja võimalused puuduvad, otsustas koja juhatus need soovialdused eitavalt.

Juriidiline nõuanne.

Koja tegevuskavas on nähtud ette juriidiline nõuanne töölistele. Teatavasti Tallinnas annab tasuta juriidilist nõu koja peasekretär I. R e b a n e, äripäeviti, peale laupäeva, kella 5—7 õht. ja suvekuudel kuni 1. sept. esmaspäeviti ja neljapäeviti 5—7 õht.

Nüüd on asutud juriidilise nõuande korraldamisele ka P ä r n u s ja T a r t u s.

Tartus Tartu Töölisühingute keskliit seni

on võimaldanud tasuta juriidilist nõuannet kutseühingute liikmetele.

Vastava kokkuleppe põhjal Tartu Töölisühingute keskliidu juhatusega laiendab keskliit oma nõuandebüroo tegevust nii, et seda koja toetusel ja välkese maksu eest (50 smt.) võivad kasutada ka mittekutseühingute liikmed töökaitse ja sotsiaalkindlustuse küsimustes. Lähema korralduse avaldame järgmises numbris.

Ühistegevusinstruktori kõnetunnid

Koja büroos on teisipäeviti ja reedeti, õhtul kella 5—7-ni. Töölisvanemaid ja kutseühinguid on võimalik vastavate küsimustega instruktori poole pöörduda ja kasutada teda oma koosolekul kõnelejana.

Koja esindajad kõnekoosolekul.

Koja esimees J. K u r v i t s kõneles 4. juulil Viljandi Töölisühingu üldkoosolekul koja tegevusest.

Peasekretär I. R e b a n e kõneles Tallinna linna Elektriyaama tööliste üldkogu koosolekul 12. juulil uutest sotsiaalseadustest ja töölistkonna päevaküsimusist, 20. juulil a.-s. Fr. Krulli tööliste üldkogu koosolekul töötülide lahendamisest ja töölisvanemate konverentsi nõudmistest, 21. juulil šokolaadi käitiste töölisvanemate koosolekul töötülide lahendamise korrast, 27. juulil Laferme tööliste üldkogu koosolekul töölisvanemate konverentsi nõudmistest, ja viifis 19. juulil koja ülesandeid koos koja esimehega Tartus. 26. juunil kõneles koja sotsiaalpoliitilise toimikonna liige L. J o h a n s o n Globuse käitise tööliste üldkogu koosolekul sotsiaalkindlustusest ja samal päeval Raadio Ringhäälingus samal teemal. 9. juunil koja liige A. P e t r o v kõneles linna Ehitusosakonna tööliste üldkogu koosolekul koja tegevusest ja töölisvanemate konverentsi nõudmistest, ja samal teemal koja liige P. P i h l a k 26. juunil Globuse käitise tööliste üldkogu koosolekul. 11. juulil instr. H. I s k ü l l kõneles a.-s. I. M. Lutheri tööliste üldkogu koosolekul töölistkonna majanduslikest päevamuredest ja tööliste ühistegevusliikumisest.

Välismaa ringvaade

Tööpuudusest maailmas.

Rahvusvahelise tööbüroo andmeil on tööpuudus vähenenud kõikides maades võrreldes eelmise aastaga. Tööpuudus on näidanud osaliselt vähenemist varemaltki, kuid mitte sellases ulatuses kui nüüd. Belgias, Hollandis, Suur-Britannias ja Tšehhoslovakkias on tööpuudus vähenenud tunduvalt enam kui kolm kuud tagasi. Šveitsis halvenes olukord kogu möödunud aasta kestes, kuid käesoleva aasta esimesel veerandil langes töötute arv tunduvalt võrreldes eelmise aasta sama ajaga. Veel 6 kuu eest tõusis Prantsusmaal töötusijate arv, kuid k. a. 1. veerandil jäi püsima ja viimasel ajal langeb märgatavalt.

Ühtlasi tõusis toodang kõikide riikide tööstusis, mille kohta oli statistika olemas.

Kollektiivlepingute sundslikuks kuulutamine Hollandis

Hollandi ametiühingud on juba 35 aastat pooldanud kollektiivlepingute sundslikuks kuulutamist terve teatud tööstusharu kohta. Kollektiivlepingute sundslikuks kuulutamine seisab selles, et ühes tööstusharus tööliste ja tööandjate organisatsioonide vahel vabatahtlikult sõlmitud kollektiivleping kuulutatakse vastavate ametasutuste poolt kehtivaks ka sellaste tööandjate kohta, kes ei kuulu tööandjate organisatsiooni või muidu põhimõtteliselt on kollektiivlepingute vastased. Samuti kuuluvad siis kollektiivlepingus kindlaksmääratud töö- ja palgatingimuste alla ka organiseerimata töölised. Organisatsioonidest väljaastumine ei päästa sel puhul tööandjat ega töölisi kol-

lektiivlepingust. Töölised pooldavad kollektiivlepingute sunduslikuks kuulutamist seepärast, et siis ühtlased palga- ja töötingimused kehtivad üle kogu tööstusharu. Tööandjad pooldavad seepärast, et siis üksikuil tööandjail pole võimalust odavamate palkade ja halvemate töötingimuste arvel teistega konkureerida.

Seaduses on määratud võimalus teatavate kollektiivlepingute osade väljajätmiseks sellest sundusest, mis käivat üldsuse huvide vastu. Töölised olid sellase piiramise vastu, sest tavaliselt kollektiivlepingud ei sisalda asju, mis on üldsuse huvidele kahjulikud. Seaduse järgi ei kuulu sunduslikuks kuulutamisele vahekohtust keeldumise klauslid, organisatsiooni kuulamise sund, organiseeritute ja organiseerimatute erinev kohtlemine.

Sunduslikuks kuulutamine võib sündida tööstusnõukogu poolt, kui selleks tööliste või tööandjate organisatsioonid soovi avaldavad, kes juba lepingu on sõlminud.

Tööpuuduse toetust tõsteti Belgias

Belgia ametiühingud on võidelnud püsivalt riigi osa suurendamise eest tööpuuduse toetuse maksimiseks. Möödunud aastal õnnestus saavutada 5% list tõusu ja käesoleval aastal saavutati samavõrdne tõus. See oli võimalik majandusliku olukorra paranemise tõttu.

Inglise töötaoleku vastu kindlustusel suured tagavarad

Inglise töötaoleku vastu kindlustuse frondil oli paar aastat tagasi majanduslikke raskusi, kuid 1936/37. a. näitab kassa 17.250.000 naela ülejääki, mis on seletatav eelmisel ja käesoleval aastal

toimunud majandusliku elavnemisega ja tööpuuduse vähenemisega. Tagavarade kasutamise üle vahetatakse elavalt mõtteid. Ametiühingud nõuavad toetusnormide tõstmist ja n.-n. kahe tööpuuduse perioodi vahelise ooteaja kaotamist ja toetuse maksimise kestuse pikendamist. Valitsuse komitee soovitab aga ooteaja lühendamist 6 päevalt 3-ni ja toetuse kestuse pikendamist üle 26 nädala, sel puhul, kui tööline 5 a. on tasunud liikmemaksu ja toetust pole vajanud.

Uus vabrikuseadus Inglismaal

Senine inglise vabrikuseadus on 1901. a. pärit ja on seega tublisti vananenud. Uus, parlamendis arutusel olnud seadus, on ulatuselt laiem ja korraldab umbes 7 miljoni töölise tööolusid. Kahjuks veel mitte kõik käitised ei kuulu uue seaduse alla.

Uus seadus toob palju paremusi käitistervis- hoiu alal: puhtuses, temperatuuri kindlaksmääramises, puhta joogivee muretsemises jne. Tööruumide minimaalsuurust suurendati 200 kuubikjalalt 400 kb.-jalani. Samuti on laiendatud noortekaitset kardetavalt masinail töötamisel, käitise vastuvõtu tingimuses, raskuste tõstmises. Tööinspektori arvu on tunduvalt suurendatud. Ületundide arv ei tohi tõusta üle 1000 aastas, ainult hooajatöödel võib teha 150 ületundi. Ületundide arv ei tohi ületada 6 tundi nädalas ja laupäeval tuleb naistel ja noortöölistel lõpetada töö kell 1. Uus seadus arvustati parlamendis töölisindajate poolt väga teravalt. Töölisindajad kaitsevad 40-tunnilise töönädala põhimõtet ja ründasid kõrget ületundide arvu, sest seni tegelikult ei lubatud teha nii palju ületunde, kuigi vananenud seadusis figureerisid suured arvud.

J. M.

Uusi sotsiaalseadusi

Tehnilisil põhjusil kõigil nädalapäevadel ööd ja päevad vahetpidamata kestvate tööde nimekirja (RT 45 — 1937), art. 406)

täiendatakse p. 19, mille järgi nimetatud tööde hulka kuuluvad raudteel veereva koosseade jooksva paranduse tööd veojaoskondade depeodes.

Tööinspektorite tegevuspiirkondade, jaoskondade ja nende asukohtade määrus (RT 49 — 1937, art. 454)

määrab tööinspektorite tegevuspiirkonnad kindlaks järgmiselt:

Vanema-tööinspektori tegevuspiirkonnaks on kogu Eesti vabariik.

Eriülesannetega tööinspektori tegevuspiirkonnaks on kogu Eesti vabariik, tema ülesandeks on tööliste elu ja tervise kaitse küsimuste uurimine ja järelevalve teostamine raudteedel, raudteetehaseis ja töökodades; tema asukohaks on Tallinn.

1. jaoskonna tööinspektori asukohaks on Tallinn ja tegevuspiirkonnaks Tallinna linn.

2. jaoskonna tööinspektori asukohaks on Tallinn ja tegevuspiirkonnaks Harju-, Lääne- ja Saaremaa ühes linnade ja alevitega.

3. jaoskonna tööinspektori asukohaks on Rakvere ja tegevuspiirkonnaks Järvamaa ühes linnade ja alevitega ning Virumaa asuvad vallad: Aaspere, Avanduse, Haljala, Kalvi, Kunda-Malla, Küti, Paasvere, Pada, Palmse, Porkuni, Kakvere, Roela, Rägavere, Saksi, Salla, Sõmeru, Undla, Vao, Varangu, Venere, Vihula ja Vohnja ühes Virumaa selles osas asuvate linnade ja alevitega.

4. jaoskonna tööinspektori asukohaks on Pärnu ja tegevuspiirkonnaks Pärnumaa ühes linnade ja alevitega.

5. jaoskonna tööinspektori asukohaks on Tartu ja tegevuspiirkonnaks Tartumaa ühes linnade ja alevitega.

6. jaoskonna tööinspektori asukohaks on Valga ja tegevuspiirkonnaks Valga-, Võru- ja Petserimaa ühes linnade ja alevitega.

7. jaoskonna tööinspektori asukohaks on Narva ja tegevuspiirkonnaks Virumaa asuvad vallad: Auvere-Joala, Erra, Iisaku, Illu-

ka, Järve, Jõhvi, Kohtla, Kose, Maidla, Mäetaguse, Narva, Peetri, Püssi, Skarjatina, Tudolinna, Vaivara, Vasknarva ja Voka ühes Virumaa selles osas asuvate linnade ja aleevitega.

8. jaoskonna tööinspektori asukohaks on Viljandi ja tegevuspiirkonnaks Viljandimaa ühes linnade ja aleevitega.

Tööstusöalistele puhkeaja sõidud (RT 52 — 1937, art. 469).

Tariifinõukogu otsusega 18. juunist 1937 raudtee reisijate- ja pagasiveo nr. 147 muutmise kohta antakse tööstusöalistele nende palgalisel puhkeajal kui ka palgata puhkeajal, mis järgneb vahetult palgalesele puhkusele või millele järgneb vahetult palgaline puhkus, üheks kordseks edas-tagasi sõiduks 50% sõiduhinna alandust raudteel 3. klassis. Hinnaalanduse saamiseks peavad töölised olema varustatud käitise juhatare poolt väljaantud tunnistusega, mis antakse välja käitise poolt lubatud puhkeajaks iga aasta üks kord. Tunnistuse kehtivuse aeg ei või olla üle 30 päeva.

Puhkeaja lõppemisel on tööline kohustatud hinnaalanduse-tunnistuse andma tagasi käitise juhatarele.

Käesolev hinnaalandusega sõit käib ainult Tööstusöalistele palgalise puhkeaja seaduse (RT 108 — 1934, art. 848) põhjal antava palgalise puhkeaja kohta.

Kutsehariduslike õppeasutuste seadus (RT 53 — 1937, art. 470).

Kutsehariduslikud õppeasutused jagunevad 1) põllumajanduslikeks, 2) tehniliseks ja tööstuslikeks, 3) majanduslikeks ja 4) kodumajanduslikeks õppeasutusteks (§ 2).

Tehnilised ja tööstuslikud õppeasutused jagunevad tehnikakoolideks, tööstuskoolideks, tööstusõpilaste koolideks, õppetöökodadeks ja kursusteks (§ 35).

Tehnika- ja töötuskoolid on keskastme ja kõrgema astme koolid. Keskastme tehnika- ja töötuskoolides õpilane õpib tehnilisi, tööstuslike, üldhariduslike ja erioppeaineid ja vastava tööala praktilist oskust. Need koolid võivad kestuselt olla kahe- kuni nelja-aastased (§ 36). Kaheaastase õppeajaga koolides valmistatakse ette õppinud töölisi tööaladele, kus praktilise tööoskuse õppimise aeg ei ületa kaht aastat (§ 37), kolme- ja nelja-aastase õppeajaga tehnika- ja tööstuskoolid valmistavad ette meistrikutsele vastaval tööalal. Nelja-aastase õppeajaga tehnika- ja tööstuskoolid on kutsekeskkoolid (§ 38). Kõrgema astme tehnika- ja tööstuskoolid (tehnikum) annavad vastavat tehnilist ja tööstuslikku haridust ning kutseoskust ja üld- ning eriharidust tehnilisel ja tööstuslikul alal. Nad valmistavad ette tehnikuid, maamõõtjaid ja muid vastavaid kutseid (§ 39).

Tööstusõpilaste kooli ülesandeks on täiendada tööstusõpilaste väljaõpetamist tööstusõpilasele tarviliste teoreetiliste eri- ja üldainete ning töövõtete õpetamisega; tema

õppeaja normaalne kestus on kolm aastat (§ 40).

Õppetöökogad, vastavalt tööalale kestusega kaks kuni neli aastat, valmistavad ette õppinud tööliste ja meistri kutsele. Õppetöökogad õpilased, kes soovivad kutset omandada, peavad lõpetama õpingud tööstusõpilaste koolis või vastava ulatusega kursustel (§§ 41—43).

Keskastme tehnika- ja tööstuskooli õpingute lõpetamisel korraldatakse lõppeksam, mis on ühtlasi oskustöölise kutseeksami (§ 109). Kolmeaastase töötamise järele omal alal võib õiendada juba meistrieksami (§ 110). Kõrgema astme tehnikakooli lõpetaja kutse omandamine toimub eriseadustes ettenähtud korras, kuna kõrgema tööstuskooli lõpetaja kutse omandamise korra määrab Vabariigi Valitsus (§ 111). Tööstusõpilaste kooli õpingute lõpetamine toimub Haridusministeeriumi kutseoskusosakonna direktori poolt määratud korras (§ 112). Õppetöökogad lõpetajate kutse omandamine toimub tööoskusametis või õppetöökogas selleks moodustatud eksamikomisjonis (§ 113).

Koolide õpetegevust juhivad õppenõukogud, kuhu võib kuuluda ka vastava koha esindaja (§ 148). Õppeasutuste majandusliku külje eest hoolitseb hoolekogud, kuhu kuuluvad ka vastava koha ja kutseala esindajad (§§ 169, 170).

Seadus hakkas kehtima 2. juulist s. a.

Tselluloidi tarvitamisel ja laos hoidmisel tööstuslike kaitsetes õnnetuste vältimise täiendamise määrus (RT 55 — 1937, art. 508).

täiendab vastavat määrust 1935. a. (RT 44 — 1935) ja näeb ette eeskirju tselluloidi ladude asukoha ja ehitusviisi kohta.

Käitiste ja ettevõtete tegelikelt juhatajailt kutsetunnistuste nõudmise määrus (RT 58 — 1937, art. 1937).

Käesoleva määruse järgi teatavalt tööaladel võivad käitisi ja ettevõtteid juhatada ainult meistri-kutsetunnistusega isikud. Määruses pole öeldud, mida mõistetakse käitise või ettevõtte all. Kuid tööõiguses käitise all mõistetakse tööliste rakendamist tööandja alatiste sihtide ja juhiste teenistusse. Teiste sõnadega, käitisega on tegu ainult siis, kui on olemas järgmised elemendid: tööline, tööandja ja töö. Kui puudub tööline ja töötab omanik ükski, kuigi võrrale isikuile (n. juuksetööstus), siis pole käitist, ja nende juhtude kohta käesolev määrus ei käi. Ettevõtte all mõistetakse tööandja erikäitiste kogumit, kui need on mingi majandusliku ühissihiga seotud. Seega ettevõtte mõiste on veel laiem kui käitise mõiste, järelikult üksitöötaval omanikul, kes võrrast, palgalist töötajad ei kasuta, kel töölisi ja käitist ei ole, kutsetunnistust töötamiseks pole vaja. Meistrikutsetunnistust käesoleva määruse järgi on vaja vaid käitiste ja ettevõtete tegelikelt juhatajail, olgu viimased omanikud või palgalised.

Käesolev määrus täiendab vastavat määrust 1936. a. (RT 52 — 1936, art. 552) nii, et nüüd peaaegu kõigil tööaladel, millised on arvatud meistrite, õppinud tööliste ja tööstusõpilaste seaduse alla, ettevõtete ja käitiste tegelikelt juhatajailt on nõutav meistri-kutsetunnistus. Meistri-kutsetunnistus siin pole nõutav ainult järgmisil tööaladel: 1) ehitustööstuses kiviraiumis-, modelleerimis- ning kipsivalamis- ja keraamikatööaladel, 2) kehakatbetööstuses kudumis-, silmuskudumis- ja heegeldamis- ning pitside tööaladel, 3) maalritööstuses dekoratsiooni maalimise tööalal, 4) metallitööstuses freesimis- ja püssisepatööaladel, 5) peenmehaanikatööstuses filigraanitööalal, 6) puutööstuses puulõike- ja vitsa- ning korvmoõblitööaladel, 7) toiduainetetööstuses peekoni, lihakonservide ja seebivalmistamistöölaladel, 8) muusikariistade ja 9) leivatööstuse tööaladel (§ 1).

Kui ettevõttes või käitises töötab mitte

üle kolme töölise, käitise või ettevõtte tegelik juhataja ja õpilased ühes arvatud, siis võivad tegelikult juhatajaks olla ka õppinud tööliste kutsetunnistusega isikud (§ 2).

Käitise või ettevõtte tegelik juhtimine on võimalik ka sugulustööala meistril, kui käitises töötab käitise tööala õppinud tööline (§ 3).

Erandeid määrusest võib teha kutseoskonnukogu 1939. a. 1. jaanuarini, kui töödtegitajate arv käitises või ettevõttes on alla kolme ja puuduvad mehaanilisel jõul töötavad seadeldised (§ 4).

Määrus hakkab kehtima 1. oktoobril 1937, välja arvatud käitised ja ettevõtted, mis tegutsesid enne 1. jaanuari 1935, viimaste suhtes hakkab kutsetunnistuste nõue kehtima 1. mail 1938.

Määruste rikkujad võetakse vastutusele seaduslikus korras (§ 5).

J. R.

Käitiste elu

Tallinnas

Krulli tööliste koosolekult.

Riigikohus tühistas sotsiaalministri otsuse.

A.-s. Franz Krulli tööliste üldkogu koosolek peeti 20. juulil. Koosoleku tulipunkti moodustasid ettekanded tööliskoogu esimehe Reiningi ja tööliste peasekretäri I. Rebase poolt tööliste lahendamise komisjoni otsuse kohta.

Franz Krulli tööliste alustasid käesoleva aasta algul töötüli, mis anti töötülide lahendamise komisjoni. Komisjon otsustas tööliste töötasu tõsta 2,5% ja nõuda, et tööliste palgarahamatusse kantaks sisse tööline tunnitöötasu, mis tööliste makstakse; tükitöö puhul tuleb a.-s. Fr. Krullil garanteerida tööliste vähemalt sama palk, mis tööline teeniks, kui ta teeks tunnitööd. Nii tööliskoogu kui ka tööandjad protestisid eelmise komisjoni otsuse vastu. Sotsiaalminister poolte protestide arvesse ei võtnud ja kinnitas komisjoni otsuse.

Töötülide lahendamise komisjon tõlgendas hiljem oma eelmist otsust nii, et komisjoni otsus tööliste tunnitöötasu märkimise asjus käib ainult nende tööliste kohta, kellele tasu oli palgarahamatusse kantud kahes osas — ja et tunnitöötasu tükitöö puhul peab olema garanteeritud iga üksiku tükitöö kohta. Tööliste ei nõustunud sellega, et ainult osale tööliste määratakse tööline tunnipalk palgarahamatusse. Viimane osa komisjoni otsusest tükitöö puhul tunnipalga alammäära garanteerimises iga üksiku töö puhul rahuldab töölist.

Vabriku valitsus kaebas komisjoni seletuse peale sotsiaalministrile ja palus ministrit kogu asja anda komisjonile uueks otsustamiseks. Minister jättis Krulli vabriku kaebuse rahuldamata.

Vabriku valitsus kaebas ministri otsuse peale riigikohtusse, kes otsuse tühistas. Riigikohus leidis, et töötülide lahendamise komisjonil on vene senati seletuse järel õigus anda seletusi, kuid komisjoni otsuse sisu eelmise otsuse seletamiseks on laiemal ulatusega kui esimene otsus ja seepärast ka sotsiaalministri otsus 28. aprillist pole kooskõlas asjaoludega ja kuulub tühistamisele.

Läbirääkimised koosolekul olid elavad ja neis toodi ette, et vabriku valitsus peaks asjaajamises võtma tarvitusele eesti keele, kuna praegu olevat sageli tükitööde kalkulatsioonide lehedki saksa keeles. Võorkeelne asjaajamine tekitab sageli arusaamatusi.

Edasi otsustati, et tükitööd töölistes enam teisiti ei tee, kui tükitöö lehed enne kätte antakse ja töölistel sellel oma allkirja annavad, s. t., et tükitöö suhtes ka sisuliselt tööliste kokku lepatakse.

Krulli metallivabrikus töötab praegu ligi 800 töölist, tööd on rohkesti. Ehitatakse vedureid ja Kehra sulfaattselluloosivabriku sisseseadeid ning tehakse õlivabrikute töid.

Lutheri tööliste üldkogu koosolekult.

A/S. A. M. Lutheri tööliste üldkogu koosolek peeti 4. juulil.

Päevakorras oli nähtud ette tähtsamaks osaks vabrikuvallitsuse aruanne, tööliskoogu aruanne ja Tööliskoja ühistegevuse instruktor H. Iisküllil referaat tööliskonna majanduslikest muredest ja ühistegevusest.

Vabrikuvallitsuse aruanne jäi ära, kuna põlnud äärmunud kohale ühtki vabrikuvallitsuse esindajat. Vabrikuvallitsuse talitusviisi kohta võeti vastu resolutsioon, milles tööliste üldkogu koosolek leiab, et vabrikuvallitsuse järjekordne keeldumine tulla üldkoosolekule andma aru Bedaux' süsteemi ja käitise olukorra kohta ei ole põh-

jendatud, tekitab asjata pinevust ja väljendab vabrikuvallitsuse ükskõiksust ja üleolevat suhtumist töelistesse. Töölise ja tööandjate vahel heade suhete loomiseks peab vabrikuvallitsus oma seesugust seisukohta muutma.

Töölisnõukogu aruande kannab ette R. Koppelman, millest selgub, et vabrikuvallitsus on tahtnud muuta sisekorra määrusi nii, et laupäeval oleks töölisel tulnud töötada 6 tundi senise 7 tunni asemel. Vabrikuvallitsus pole aga nõustunud maksma samal ajal lühendatud tööaja eest 7 tunni raha. Tegelikult oleks tähendanud tööaja lühendamine sellisel kujul töölise palga vähendamist. Sellise kavaga ei saanud töölisnõukogu olla päri ja nõukogu vastuseisemisel oli vabrikuvallitsus sunnitud võtma ära päevakorrrast tööaja lühendamise küsimuse sel kujul.

Suuremaid arusaamatusi on tekitanud ja annud töölisnõukogule tegevust palga arvestamisel tarvitusel olev Bedaux' süsteem, mille tõttu on tekkinud alaliselt arusaamatusi töölise palkade arvestamisel. Töölisnõukogu agar asjaajamine pole meelindud vabrikuvallitsusele, ja töölisnõukogu liikmele R. Koppelmanile on soovitatud vabrikuvallitsuse poolt isegi töölisnõukogu liikme volitustest loobumist. Loomulikult ei saa arvestada tööliskonna usaldusmehed vabrikuvallitsuse selleaoliste sõbralike soovidega.

Vabrikuvallitsus on lubanud anda töölisele lõuna-vaheajal YMCA ruumes $\frac{3}{4}$ liitrit sooja suppi ühes leivaga, mille eest tuleb tasuda 15 senti. Sellisel viisil toitlustatakse aga kõigest 135 inimest, kuna polevat suuremat kaitset supi keetmiseks. Kuna kaitises on praegu 1688 töölist, siis tekitab osaline toitlustamine eeltoodud viisil pahameelt ja arusaamatusi. Töölisnõukogule esitatud töölise toitlustamise arvestuse ettekanne üldkogu koosolekul tekitas koosolijais lõbusa meeleolu.

Aruandja poolt kanti ette üleriikliku töölisvanemate konverentsi otsused ja resolutsioonid, mis koosoleku poolt heaks kiideti ja otsustati nendega ühineda.

Lutheri töölisel oli kavatsusel ka samal koosolekul anda volitus töölisnõukogule tööüli alustamiseks, kuid viimase aja tõttu jäi kvoorumis puudusel see küsimus päevakorrrast ära.

Kuna viimasel ajal on vabriku vallitsuse poolt süüdistatud töölise esindajaid, nagu oleksid viimased töölise ja tööandja vahel tekkinud arusaamatuste põhjuseks, siis leiti koosolijate poolt, et sellised väited ei pea paika, vaid vastupidi — töölisnõukogu on kõigiti püüdnud ettetulnud väärnähte rahulikult likvideerida. Ses küsimuses võttis koosolek vastu resolutsiooni, milles üeldakse, et töölise esindajad on seni aidanud kaasa rahu ja korra säilitamiseks. Töölise esindajate ülesandeks on aga ka väärnähte kõrvaldamiseks kaasa aitamine ja mitte nende sumbutamine. Ei ole õige vabrikuvallitsuse väide, et töölise esindajad oleksid tekitanud rahulolematust.

Ühistegevuse instruktor H. Isküll käsitas oma kõnelt üldiselt majanduslikku olukorda ja selgitas ühistegevuse põhimõtteid

ning ühistegevuse kui omaabi ja isetegevuse tähtsust majandusliku olukorra parandamisel. Ettekandele järgnenud läbirääkimistel võetakse vastu resolutsioon, milles koosolek tunnustab õilsaks ühistegevuse ideed ja leiab, et võimas ühistegevuse on mõjuvamaks vahendiks tööliskonna elujärje parandamiseks, kui selle korraldamisest ja juhtimisest võtab osa kogu palgateenijaskond.

Koosolek peab tarvilikuks tööliskonna kaasatetsemist ühistegevuse senisest suuremal määral ja soovib, et töölised astuksid olemasolevate tarvitajate-ühisuste liikmeiks ja teeksid oma elutarvete-ostud ühiskauplustest.

Balti Puuvillavabrik.

Töölisnõukogu on teinud vabriku juhatajale ettepanekud: 1) et sõjaväe kordamisõppusile võetud töölisele nende kaotsiläänud tööpäevad välja maksetaks, kuna töölised arvavad, et ise nad vabalt, praeguse elukalliduse juures, heameelega tööpäevi ei raiskaks, millele lõpuks lubati vastu tulla ja kordamisõppusil olijaile päevad tasuta; 2) et puhkust saanud töölisele, kelle aasta täis ei ole, antaks vastavastu tehtud tööaega arvestades. Küsimuste selgitamisel saadi vastus, et kui seadus seda lubab ja kui juhatus sellega nõustub, siis vabriku juhatusel selle vastu midagi ei ole.

Käitise sisekorra määrusis vahetuste murdmise muudatusest siiski lõpuks töölise vastuseisemisel loobuti, ja juba kaua aastaid püsinud vahetuste murdmine sünnib ka edaspidi esmaspäeviti.

Sisekorra määruste järgi riiklikul pühäl või pühapäeval tehtud töö eest 3 päeva jooksul võimaldatav puhkus „kokkuleppel töölisega“ taheti nüüd välja jätta, mille vastu aga töölisnõukogu protesteeris.

Käitise vallitsus teatas kirjalikult juhataja allkirjaga, vabrikul olevat tulnud preemiasid maksta selle eest, et avastada, kes lõikavad nugadega maha pooli põhju, rikkudes lõngapooli, mille tõttu preemiasaaja näpunäitel vallandati kaks naisketrajat. Üks töölisvanem aga olevat sellele isikule, keda ta kahtlustas preemia saamises, leidnud võimaliku olevat teha noomitust. Töölisnõukogu oli aga vallandamise vastu, kuna tegu võis sündida töö kiire iseloomu juures unustusest, teadmatusest jne., ja sellased preemiad võivad ka meelitada süütute inimeste ülesandmisele, et aga preemiat välja teenida jne.

Käitise vallitsus leiab, töölisnõukogu püüdvat käitise varjata korrratusi, mis tehakse töölise poolt. Sääraste töölisvanematega vabrik koostööd ei vaja ja sellaste juhtumite (noomituste) kordumisel on ta sunnitud otsima seaduslikke teid töölisvanemate eemaldamiseks vabrikust. Nii on üldiselt „hoiatus“ saadud kirjas. Omalt poolt teatab töölisnõukogu, et käitise juhatus pole kunagi suhtunud töölisvanemaile „liiga“ vastutulelikult, ka ei saa töölisnõukogu kunagi olla vabriku vallitsuse premeeritud „avastajaks“. Töölisnõukogu on alati seisnud õiguse eest, ilma kuritöö ees silma kinni pigistamata.

Töölisnõukogu esilduse peale on käitise juhatus küll müüma hakanud vabriku kauplusest oma töölislile ka villast ülliriet mõne % hinnaalandusega. Kuna aga hiljuti riide hindu tõsteti isegi üle 15% -di, on tööliste hulgas nurinat praeguste madalate palkade ja elukalliduse tõusu üle, mille tõttu töölisnõukogu pöördus tööliste soovil kirjaliku ettepanekuga vabriku juhatuse poole kõikide tööliste palkade tõstmiseks, ja otsustas eitava vastuse korral kutsuda kokku käitise tööliste üldkoosoleku palgaolude arutamiseks. Käitise juhatajaist toonitas keegi, et kui Kreenholm oma tööliste palku tõstab, siis ka siin võidavat tööliste palgaolud revideerimisele võtta. Kuna nüüd on Kreenholmis palgatõstmine toimunud, siis ei oleks enam takistusi ka Balti Puuvillavabriku direktoril oma töölistele antud lubadusi täita.

Käitis töötab praegu täie tööpäevade arvuga, kuna mõnes osakonnas tehakse isegi ületunde.

Edaspidi kavatakse kangrud, ketrajad jne. töötama panna kuni 6 masinaga ja teised töölised 3 masinaga, see aga kujuneks praeguste töötingimuste ja palkade allasurumiseks.

Gloobuse töölised nõuavad vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamist.

Gloobuse töölise üldkogu koosolekul esines vabriku valitsuse esindajana käitise vastutav juhataja Rebane aruandega käitise olukorra kohta, teatades, et käitis jääb seisma tavaliseks suvehooajaks tervelt kuuks ajaks, alates 30. juunist, nii et terve juunikuu osutus töölisele puhkeajaks. Tööd alustatakse alles 2. augustist. Selle aja jooksul saavad töölised tasu kõigest nädalla aja eest, nagu see ette nähtud seaduses. Kolm nädalat tuleb töölistel suvitada ilma rahata ja teenistusest. Käitise juhatus pooldab lubati võtta kõik vanad töölised tagasi tööle, kui käitis jälle alustab tegevust. Tellimiste suhtes olevat vabriku seisukord rahuldav. Tellimisi jätkuvat kuni sügiseni. Ladudes polevat suuremaid tagavarasid ja valmistada tulevat umbes 17.000 paari saapaid.

Tööliskoja tegevusest andis aru koja liige Pihlak, kes selgitas lähemalt koja tegevust ja märkis, et tähtsais töölise elu puutuvas küsimusis pole arvestatud tarvilisel määral tööliskoja seisukohti, näiteks ületundide tegemise vabaksandmises, mis on teostatud kuulamata ära koja seisukohti. Teravalt annab end töölisele tunda vabaametühingulise keskkoha puudumine, kuna määratud keskliidu juhatus ei oma töölise usaldust ega suuda midagi nende heaks saata korda.

Tööline Suits kõneles töölise organiseerimise tarvidusest, selgitades lähemate näidetega, kuidas töölised pole suutnud kunagi midagi oma olukorda oluliselt parandada, kui kindla ja ühtlase organisatsiooni kaudu. Gloobuse käitises, kus töötab 200 töölise, puudub töölisnõukogu praegu mitmesugustel põhjustel. Töölisnõukogu puudumine kohal annab end töölise huvide kaitsmisel teravalt tunda.

Töökaitsest ja sotsiaalkindlustusest kõneles haigekassade liidu sekretär Leopold Johanson, kellele ettekande järele võeti vastu resolutsioon, milles tunnustati tungivalt tarvilikuks vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamise seaduse kehtimapanek.

Pealinna omavalitsuse ettevõtteis.

Ehitusosakonna käitise töölise üldkogu koosolekul 9. juunil k. a. oli töölisnõukogu poolt päevakorda võetud Tööliskoja tegevuse ülevaade, palgaküsimus ja nõukogu valimisega seoses olevad küsimused. Tööliskoja tegevuse ülevaatega esines koja liige A. Petrov, kes ühtlasi pikemalt peatus koja poolt kokkukutsutud ülemaalisel töölisvanemate ja valijasmeeste konverentsil arutatud küsimuste ja vastuvõetud otsuste juures.

Tööliskoja tegevus, samuti konverentsil vastu võetud otsused leidsid koosoleku poolt üksmeelset pooldamist ja võeti vastu järgmine otsus: „Üldkogu kiidab heaks Tööliskoja tegevuse ja avaldab oma solidaarsust ülemaalisel töölisvanemate ja valijasmeeste konverentsil vastu võetud otsustega. Üldkogu eriti rõhutab vanaduse, invaliidisuse ja järelejäänute kindlustamise seaduse kiires korras kehtimapaneku vajadust ja töölise palgaolude parandamist, vastavalt elukalliduse tõusule.“

Üldkogu, pärast palgaküsimuse selgitamist nõukogu liikmete poolt, võttis vastu otsuse, milles nõutakse tunnitase tõstmist lihttöölistel — meestel 31 senti, naistel 25 senti tunnis, praeguse 22 ja 19 sendi asemel. Töölisnõukogule anti täieline volitus läbirääkimisteks ja töötüli algatamiseks.

Eriti tuleb alla kriipsutada asjaolu, et ehitusosakonna töölised väga suurel arvul väljakuulutatud ajal ilmusid koosolekule, mis oli esmakordne nähe. Naistöölistest paljud olid ilmunud koosolekule sülelastega ja viibisid koosolekul kuni lõpuni. Sõnavõetud olid asjalikud ja puudus täiesti endine üksteise vastastikkude süüdistamine.

Ehitusosakonna töölisnõukokku valiti kõik endised nõukogu liikmed: A. Orumäe, J. Pajumaa, J. Puhkur ja A. Paris. Valimised kinnitati 1. jsk. tööinspektori poolt ja töölisnõukogu on asunud üldkogu poolt vastuvõetud otsuste täitmisele.

Palgakõrgenduse nõude linnavalitsus otsustas eitavalt, mille tagajärjel nõukogu on pöördunud tööinspektori vahetalituse poole. Töötüli anti lahendamata Töötülide lahendamise komisjoni, kes selles asjas tegi järgmise otsuse: meestööliste tunnipalga alammääraks määrata 25 senti, naistele 19 senti, tükkitöö hindu tõsta 10% nõutud 25% asemel, öövahide palku tõsta 40 kr. kuus 45 kroonile, nõutud 50 kr. vastu. Töölisnõukogu otsusega mitte rahule jäädes, esitas protesti sotsiaalministrile.

Palgakõrgenduse küsimust on ka teistes linnaettevõtete töölise nõukogudes arutatud. Linna töölise palku ei ole peale 1933. a. palkade vähendamist üldiselt tõstetud, kui mitte arvestada lasteabiraha normide ja üksikute töölise tunnitase suurendamist sendi või

paari võrra. Nii on üldiselt palgad jäänud endiseks, kuigi juba kahe viimase aasta jooksul on elukallidus ametlikel andmeil tõusnud 20% ja tõusu tendents püsib. Palgaküsimuse otsustamiseks on elektriijaama ja gaasi-veevärgi käitistes ka üldkogu koosolekud kokku kutsutud, kuid mõlematel koosolekutel puudus esmakordselt nõutav kvoorum. Trammi-käitises on koosolek kavetatud kokku kutsuda lähemal ajal.

Linna elektriijaama tööliste üldkogu koosolekul 13. juulil s. a. otsustati esitada 20%-line palgakõrgendamise nõue linnavalitsusele, ja kui linnavalitsus nõudele vastu ei tule, siis alustada palganõudmises sama käiku, mis ehitusosakonna töölised tegid. Streiki elektriijaama töölised alustada ei saa, kuna see on keelatud töötülide lahendamise seaduse järgi.

Elektriijaama tööliste üldkogu koosolekul esines tööliskoja peasekretär Ilmar Rebane ettekandegaga töölepingute, töötülide lahendamise seaduste ja tööliskonna päevaküsimuste kohta, tutvustades koosolijaid ühtlasi maikuus peetud töölisvanemate konverentsi otsustega, mis võeti vastu ja kiideti heaks.

Koosolekul leiti läbirääkimistel, et pole õiglane töölislastele maksetav väiksem abiraha norm kui ametnike lastele. Ametnike ja teenijate lapsed saavad kõrgemat toetusraha kui töölislapsed. Leiti, et töölislapsed peavad saama samavõrdse toetamise osaliseks kui ametnike lapsed, kuna tööliste palgad on madalamad ja töölislastest kasvavad samuti väärtuslikud kodanikud kui ametnike lastest. Tööliste lapsed on sageli andekamad kui intelligentsi kuuluvate vanemate lapsed.

Samuti tekitas meelepaha tasumaksmine ametnikkudele kordamisõppuste puhul ja tööliste ilmajätmine eelnimetatud tasust. Leiti, et töölised madalalpalgalistena vajavad kordamisõppuste puhul töölt puudumise eest hädalisemalt raha kui ametnikud. Vähemalt üheõiguslus peaks sel alal seatama jalule.

Tallinna ja Tartu plekkseppade palgalükumisi.

Tallinna plekkseppade kollektiivleping tööandjatega lõpeb 1. augustil käesoleval aastal. Tallinna plekksepad on organiseerunud Eesti Ehitus- ja Puutöölise Ametiühingusse sektsioonina. Sektsiooni juhatuse poolt esitati tööandjate ühingule ettepanek praegust kollektiivlepingut pikendada ühe aasta võrra, kehtivusega 1. augustini 1938. a. Uuele kollektiivlepingule on lisatud juure üksikasjaline tükitööde hinnakiri, mis käsitleb 30 eri tööde liiki. Hinnakiri on koostatud tükitööde alusel. Uue tükitöö hinnakirja järele tõusevad kõikidel töölistel palgad alates 1. augustist käesoleval aastal 20%. Majapidamistarvete tükitöö hinnad tõusevad alates samast ajast 15%. Iga ettevõtja on kohustatud koostama majapidamistarvete tükitööde kohta uue hinnakirja, vastavalt 15%-lisele palgatõusule, ja oma töölisele andma sellest änakirjad. Kollektiivlepingu tekst üldiselt aga jääks täiesti endiseks võrreldes eelmise aasta lepinguga. Kuulduste

järele olevat eeldusi vabatahtlikuks kokkuleppeks. Tööandjad olevat valmis tõstma palku 15% võrra. Lõplikku vastust siiski tööandjail pole veel saadud.

Tartu plekkseppadel, kes on organiseerunud Tartu Metallitöölise Ametiühingusse sektsioonina, on olnud tööandjatega läbirääkimisi paljake töstmise üle. Tööandjatele esitati kollektiivlepingu ettepanek, milles tunnitased on nähtud ette sisetöödel 40 senti ja välistöödel 50 senti. Tartu plekksepad on organiseerunud 80% ja esialgu polnud eeldusi poolte vahel vabatahtlikuks kokkuleppeks. Plekkseppade sektsiooni koosolek kinnitas eeltoodud nõude.

Narvas

Kreenholmi töötüli.

Kreenholmi töölised oma viimasel üldkoosolekul, kuhu oli ilmunud 1342 töolist, otsustasid 7-sendilise palgalisa nõudmisega esineda. Töölised leidsid selle õigustatud olevat, sest elukallidus on viimasel kahel aastal osalt kuni 35% võrra tõusnud. Töölised lootsid, et suudavad jõuda oma nõudmistesse käitise valitsusega rahulikul teel kokkuleppele, sest Töötülide lahendamise komisjoni otsused pole seni töölise nõudmisi rahuldanud. Läbirääkimistel käitise direktoriga selgus, et töölise nõudmisele üldse vastu ei tulda. Ei jäänud muud üle, kui pöörduda Töötülide lahendamise komisjoni poole.

Komisjoni 14. juuni istungil, kuhu olid ilmunud ka poolte esindajad, kokkulepet ei saavutatud. Ja 25. juunil tegi komisjon sundotsuse, millega tõsteti töölise palku 8% võrra. See otsus ei rahuldanud töölisi ja nõukogu andis protesti järgmise sisuga:

Ametlikud andmed näitavad, et elukallidus näitab veelgi tõusu tendentsi, töölise palgad pole aga kaugeltki seevõrra tõusnud, et saadaks sammu pidada elukalliduse tõusuga. Arvesse võttes, et puuvilla toli alandati 50% võrra, ja et riide hind on ka tõstetud, leiame, et käitise juhatusele ei käi üle jõu meie õigustatud nõudmist täiel määral täita. Töölise nõudmine oli rajatud ühtlasele palgatõstmisele kõigi töölise suhtes, komisjon oma otsuses jätab aga palgakõrgendamise normide kindlaksmääramise vabrikute juhatuse hooleks.

Sotsiaalminister jättis protesti tähelepanemata ja kinnitas komisjoni otsuse.

Kreenholmi elektriijaama töölised saatsid töölisnõukogu kaudu palve käitise direktorile, et nende palgalisa peaks tõusma 5 senti üldkoosolekul ülesseatud nõudmisele lisaks, see oleks kokku 12 senti tunnis. Käitise direktor ei võtnud aga vaevaks töölise palvele vastatagi, kuigi töölised nõuavad vastust. Praegu käitise direktor on puhkusel Inglismaal. Töölised ootavad direktori tagasitulekut. Kreenholmi elektriijaama töölise palgavõitlus võib muutuda väga teravaks.

Augustikuu algul on kavatsus kokku kutsuda töölise üldkoosolek, kus selgub seisukoht palganõudmise asjus.

Narva Linavabriku töötüli lõppenu.

Töölise palgad tõusid 0,50—0,73 senti tunnis!

Töötüli, mis on kestnud kaks ja pool kuud, on nüüd viimaks viidud lõpule, kuigi mitte soovitud tagajärgedega. Töötülide Lahendamise komisjoni otsusega 14. juunist s. a. määrati töölisele palgalisa 2,5% nõutud 25% asemel. Töölisnõukogu poolt esitatud protesti komisjoni otsuse kohta jättis sotsiaalminister tagajärjeta ja kinnitas selle. Sellega oli kindlustatud töölisele seekordne naeruväärne palgalisa.

Peab ütleva, et komisjoni otsus pole ka küllalt selge, ja seepärast tekkis nii mõnegi punkti üle vaidlust. Näib, et komisjon oma otsuse % määramisel on teinud vabriku juhatuse poolt ettetoodud andmeil 1936. a. ülejäägi Kr. 17.000 summa piirides. Uute palganormide kindlaksmääramine on jäetud juhatuse hooleks, sealjuures ära kuulates ka töölisnõukogu arvamusel. 6. juulil s. a. toimus kohapealse vabriku esindajate ja töölisnõukogu vahel läbirääkimine selles asjas. Töölisnõukogu esitas oma ettepaneku: et 2,5% juurearvamisel võtta aluseks töölise tunni põhipalk, s. o. 20 senti. Sellega oleks tõus olnud 0,50 senti. Kuna komisjoni otsuses oli öeldud, et juhul, kui uutes palganormides tekib murdarv, mis on 0,50 s. ja enam, loetakse see täieks sendiks ülespoole, kuna 0,49 senti ja vähemat arvesse ei võeta. Nii oleks kõigil töölisel sel juhul palgatõus 1 sent tunnis. Vabriku valitsus ettepanekut vastu ei võtnud, leides, et siis on tegemist 5% palgalisaga, ning esitas oma ettepaneku, mis kõlas järgmiselt: Töölise palku suurendatakse 2,5% juurearvamiseega töölise poolt igal palgaperioodil teenitud töötasule, jättes välja perekonnaabiraha ja muud tasud. Tekkisid vaidlused, mispeale töölisnõukogu katkestas läbirääkimised 10 minutiks, et pida omavahel nõu. Nõupidamisel saadud tulemuste kohaselt esitas töölisnõukogu lisaks vabriku valitsuse ettepanekule täienduse, et juurearvamist tuleb laiendada töölise kogu brutoteenistusele. Sellele vabriku valitsus kohe vastust ei annud, vaid soovis järele mõtlemiseks ühe päeva aega. Järgmisel päeval, s. o. 7. juulil, teatas vabriku valitsus, et ta siiski nõustub sellega, ja nii sõlmiti omavahel kokkulepe, mis kehtib 1. juulist kuni 31. detsembrini 1937. a. Nii lõppes Narva Linavabriku palgatüli, mis jättis tööliskonda teadmise ja arusaamise, et ainuke õige võitlusvahend oma nõudmistele läbiviimiseks on siiski streik.

Töölise,

Kreenholmi töölise võitlus 4 telje vastu.

5 aastat tagasi, kui Kreenholmi töölised hakkasid töötama 3 teljega ja kui nad sellega hakkama said, siis alustati kohe püüet 4 telje peale üleminekulks. Töölisnõukogu energilisel vahelesegamisel suudeti seda vältida. Kuid novembris 1936. a. korraldati masinad nii ümber, et iga tööline oleks saanud 4 telje. Töölisnõukogu vahelesegamisel jäi seekordki 4 telje sisseseadmine ära, kuid käitise valitsus lasi masinad asetada nii, et ühelle töölisele langeks üks laia ja kaiks küt-

sast telge, mis teeb välja 3 ja pool kitsast telge. Töölisnõukogu segas jällegi vahele, käis isegi Sotsiaalministeeriumis, kuid tagajärjetult, ja käitise töölised pandi töötama ühe laia ja kahe kitsa teljega.

1937. a. juulis, peale töötülide lahendamise komisjoni otsuse 8% palgakõrgendamise määramiseks, käitise valitsus lasi asetada teljed nii, et 8. juulil k. a. alguses umbes 30 töölisel oleks saanud 4 telge. Töölisnõukogu sellest käitise valitsus midagi ei teatanud. Hiljem järele pärimisel käitise direktor teatas, et sellekohane uus korraldus põhjeb tabelil, mis on pandud kehtima juba novembris 1936. a., mille tõttu enam polegi tarvis töölisnõukogule uuest korraldusest ette teatada.

Töölisnõukogu, teada saades 7. juulil, et 8. juulist lastakse käima 4 telje töölise kohta, astus samme selle asja likvideerimiseks. Omal jõul osutus see aga võimatuks, mistõttu oldi sunnitud kohale kutsuma tööinspektor, kes 2-tunnilise tagajärjeta kokkuleppe-sobitamise järele oli sunnitud tegema otsuse, et käitise valitsus ei tohi neid töölisi, kes töötavad sel momendil käitises, asetada 4 teljele tööle.

Käitise valitsus sai aga sellestki samust üle. Võeti tööle varem vallandatud töölisi, arvult 20 ümber, ja asetati nad 4 teljega tööle. Tööline, kes juba aasta või kaiks olnud vallandatud, ei julgenud vastu hakata ja oli sellega nõus, ja nii alustatigi 8. juulil 4 teljega tööd.

Töölisnõukogu sellega mitte rahule jäänud otsustas saada delegatsiooni Sotsiaalministri juure. Sotsiaalminister vastas, et tema ei saa sinna midagi parata, see on vabriku valitsuse enda tahtmine, missuguse telged arvuga ta töötab. Töölisnõukogu delegatsioon asus seisukohale, et tabel, mille põhjal käitise direktor laseb töötada 4 teljel, tuleb tühistada, tuues ette põhjuseks asjaolu, et töötülide lahendamise komisjonis saavutatud kokkuleppel, mis oli kehtiv 16. maist 1936. a. kuni 5. juulini 1937. a. selle aja vältel ei oleks tohtinud käitise valitsus palku kärpida, kuid viimane, kui saatis tabeli tööinspektorile kinnitamiseks nelja telje peale, oleks pidanud jätma hinna samaks, mis oli kehtiv kolme telje peal töötavatel töölistel. Käitise valitsus aga seda ei teinud, vaid kärpis oma arvamisel palku nii, et 4 teljel töötaval töölisel poleks palk peaaegu sugugi tõusnud, selle asemel töökoormatus oleks suurenenud.

Sotsiaalministeeriumis sotsiaalkindlustuse osakonna direktor ütles vanema tööinspektoriga tühistasid tabeli, mille põhjal käitise valitsusel nüüd jäi üle kaiks moodust: kas panna 4-as telg seisma või siis maksta töölisele, kes töötavad 4 teljega, 3 teljega kehtima pandud tükitöö hind seni, kuni hakkab kehtima töötülide lahendamise komisjoni uus otsus 16. juulil. Käitise juhatuse paneb aga siiski neljanda telje seisma, sest 3 teljel töötanud tükitööhinna järgi tal ei ole mingit kasu lasta töötada neljandal teljel.

Tartus

Tartu kammivabriku töötüli.

Tartus asuva Estico kammivabriku töölised nõudsid tööandjalt palkade tõstmist 20% ulatuses kõigile töölisele ja neile naistöölisile, kes senini said 13 senti tunnis, tunnipalga tõstmist 15 sendini ning meestöölisile 18 sendilt 20 sendini, pluss 20% nii meestele kui ka naistele lisaks eeltoodud tunnipalkade alamäärade tõstmisele.

Töötülide lahendamise komisjon sõitis kohale olukorraga lähemalt tutvuma, kuid kokkulepet ei saadud. Komisjon tegi sundotsuse, mille järgi naistele kindlustati tunnitasu alammääraks 15 ja meestele 20 senti tunnis ning üldiselt tõsteti palku 10% võrra.

Tartu Rätsepatöölise Ametiühisus 30-aastane.

20. juunil s. a. pühitseti Tartu Rätsepatöölise Ametiühisuse 30 aasta tegevuse tähtpäeva. Kell 12 päeval toimus selleks pidulik aktus Tartu Eesti Käsitöölise Abiandmise Seltsi ruumes, kuhu oli kogunenud õige rohkesti rahvast, hoolimata haruldaselt ilusast suveilmast. Aktuse avas ühingu esimees K. Offril. Pikema kõnega esines kauaaegne ühingu aktiivne liige M. Adamson, märkides ära, et Tartu Rätsepatöölise Ametiühisus oma algusega on esimeseks ametiühinguks Baltimaal. Ta kandis ette ka mõningaid momente ühingu algpäevilt ja tegevuse kestelt, millest ilmnest, et ühingul on tulnud läbi elada vahepeal õige raskeid aegu, kuid et ta on siiski suutnud palju ära teha oma liikmeskonna tööolude parandamisel. Lõpuks lisas ta juure, et ta jääb lootma, et ühisus ka edaspidi suudab kõrgel hoida oma senist võitluslippu, mis on armastuse ja vere värvi, ja jääda truuks oma juba algul üles seatud põhimõttele.

Tervitusi öeldi paljude ametiühingute ja muude organisatsioonide poolt. Teiste hulgas tõi tervitusi: sotsiaalministrilt tööinspektor A. Lill, Tartu linnavalitsuselt linnanõunik Roo, ja Töölistkojalt O. Koplus, kriipsutades alla vabaametiühingulise liikumise tähtsust. Tartu Rätsepatöösturite poolt tõi tervitusi E. Uusen, andes ühtlasi üle ühingu poolt hõbedast lauailpu ja enese poolt „Kalevipoja“ mottoga „Kanget meest ei kõida kõied!“.

Aktusel oli müügil ja jagati mõnedele äsja ilmunud album-ajalugu „Tartu Rätsepatöölise Ametiühisus 1907—1937“, mis on esimeseks suuremaks ajalugu käsitlevaks teoseks meil ametiühinguist.

Kell 17 oli korraldatud T. E. Põllumeeste Seltsi näitusaja einelaua ruumes koosviibimine, kus sõbralikul jutuajamisel rikkalikult kaetud laua taga viibiti keskööni.

O. K.

Tartu mehaanilise puutööstuse töölised

valisid 15. juulil s. a. töölisvanemaks Ed. P a a b u t i. Tööliste ellu puutuvad küsimu-

sed olid käitises iseni korraldamta, nüüd asusid töölisid töölisvanema valimisele ja neid küsimusi lahendama.

Palku tõsteti 1936. a. augustikuus 20%. See tõus aga osutus väga madalaks. Tööd tehti 1936. a. 10 tundi päevas, kuid ületunnid arvati „preemiasse“ ilma 50%. 1937. a. on maikuust hakatud ületundide eest maksuma 50% lisatasu, kuid tunnihind löödi nii madalale, et see katab 50% lisatasu. Põlga allasurumise tagajärg on see, et käitises õppinud töolistest on puudus ja tööstus selle all kannatab.

Pärnus

Pärnu Töölisvanemate ja ametiühingu tegelaste koosolek peeti 4. juulil k. a. Tööliskodus.

Koos oli töölisvanemaid ja ametiühingu tegelasi 50.

Töölisvanemate sõnavõttudest selgus, et üldine majanduslik tõus on ka tervitatavalt mõjunud Pärnule, peamiselt just metsatööstuse alal.

Silla ehituse tööde juures on töölisi 150. Tunnihind 25 s. tunnis, ainult spetsiaaltöölisel 32 ja 37 senti. Suruõhutöölisele maksetakse 4 kr. päevas ja veel preemiat kantmeetri pealt. Töölised nõuavad, et preemia üldse ära kaotataks, sest töö muutub iga päevaga raskemaks, seejuures aga tasu jääb väiksemaks, nõutakse, et maksetakse kindlat päevatasu.

Linnatöölised on töölisi 120, töötasusid, milised on madalad, pole suurendatud, kuigi tööliskogu selleks on samme astunud.

Šmidt'i saeveskis on töölisi 99, töötasu kõrgendati 10—12%.

Lennuki saeveskis on töölisi 125. Tunnihind 27—42 s. Palku on tõstetud 5—15%.

Frölich'i saeveskis on töölisi üle 100. Tunnihind meestel 25—42 ja naistel 20—22 s.

Vylhuizeni saeveskis on töölisi 61, tunnitasu tõsteti 3 sendi võrra. Nüüd on palga alam-määraks naistel 24 s., alaealistel 28 ja meestel 31 senti tunnis.

Saeveskites viletsaimad palgatingimused on Seileri ja Niidu saeveskites. Neis saeveskites töötab ligi 200 töölisi, tunnitasad kõiguvad 25—30 sendi vahel.

Austeri korgivabrikus on tööd rohkesti, ehitatakse uut osakonda juure, tunnihinnad meestel 30—35, naistel 20—25 s.

Bliebernichti õllefabrikus on töölisi 42, päevatasu Kr. 2.25—1.40. Mõõdunud päevil läks korda valida ka töölisvanem.

Balti ja Kollisti nahavabrikuis on töölised puhkusel, tunnitasu meestel 27—45, naistel 18—25.

Kingsepatöölal on tööd tänava suvel õige vähe. Selle ala töölised osalt on läinud turbarabasse ja laduplatsidele tööle. Põhju-seks on, et suunkäitised võtavad selle töö ära.

Mööbliseppadel, maalritel ja ehitustöölisel on tööd rohkesti, seetõttu ka palgaolud on paranenud.

Sooviavaldustena võeti vastu ja volitati, et kohalik töölise ühingu samme astuks a) et kiirendataks vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamise seaduse kehtimapanemist; b) et asutataks töölise ühingu juure sotsiaalpoliitiline toimikond.

R.

Pärnu saeveskite töölise palku tõsteti.

Schmidti ja Fröhlingi saeveskite töölised alustasid Pärnus töötüli, mis anti Töötülide lahendamise komisjoni. Kuna lepitusprotse-duur ei annud tulemusi, siis tegi komisjon sundotsuse, mille järgi töölise palku tõsteti ümarguselt 12 %. Ailla 10-protsendilist tõusu üksikute palgalikides ei olnud. Naistel tõu-sis tunnitasu komisjoni otsuse kohaselt 18 sendilt 20 sendini ja meeste tunnipalgad määrati töö liikide järele 25—42 sendini. Hobusemeeste tunnitasu tõsteti 50 sendilt 55 sendini. Samuti korraldati palgisortijate tükitöö tasud, kes töötavad jõel. Palgisorti-misel maksetakse 4 senti palgist ja kokku-tõmbamisel 2 senti, laudade tahveldamisel 2,26 kr. standardist.

Töötüli Sindis.

28. mail 1937. a. Sindi Tekstiilkäitise nõu-kogu poolt anti vabriku valitsusele edasi palganõudmine, mis üles tõsteti 27. mail s. a. üldkogu koosoleku poolt ja millest „Töolis-koja Teataja“ nr. 6 juttu oli. Vabriku valit-susega kokku ei lepitud, sealtpoolt ei tahetud üldse kuuldaigi niisugust juttu. Nii anti Sindi töötüli 4. juunil Töö-tülide lahendamise komisjonile edasi. 11. juunil kutsuti Sindi Tekstiilkäitise nõu-kogu mehed ja ka kohalikud vabriku valitsuse esindajad komisjoni ette seisu-korda selgitama ja taheti kokkulepet sõl-mida, kuid see katse jäi tulemusteta. Edasi uuris ekspert käitise kandevõimet ja reedel, 25. juunil, otsustas komisjon Sindis kehtivaid palganorme tõsta 10%. Sindis oli töölise nõudeks peale otsese palgatõstmise, et neile töölisele, kes ei ela vabriku korterites, mak-setakse 10% lisa. Komisjon jättis selle nõud-mise rahuldamata. Väga imelik ja arusaamata on aga lugu palgalisa juuresaamise tähtpäevaga. Nõudmine algas 28. mail, ko-misjon algas töötüli lahendama 4. juunil ja tegi otsuse 25. juunil, kuid palgalisa saamine algab alles 16. juulist. Niisugune samm jääb Sindi töölisele arusaamatuks. Selle otsuse kehtivuseks on määratud aasta aega. Nõukogu, kui töölise esindaja töötüliis, esitas protesti, et lisa peaks hakatama varem maksuma ja selle otsuse kehtivus oleks lühem. Pühapäe-val, 4. juulil, saabus nõukogule teade, et sot-siaalminister on 2. juulil komisjoni otsuse kinnitanud ja protesti tähelepanemata jät-nud. Nii kaugel on siis Sindi töölised oma palganõudmisega. Elukallidus on kohapeal 45—50% tõusnud, kui komisjon leiab tarvi-liku olevat palka ainult 10% tõsta.

Tööline.

Mujal

Olukord Eesti Tekstiiltöölise ühingu osa-kondades.

Narva osakond, asudes suuremas tekstiil-käitise rajoonis, tulevikus omab tähtsama koha tekstiiltöölise organisatsioonis. Praegu liikmete arv püsib tuhande ümber, kuid on märgata teatud elavemist ja juba kõige lähemas tulevikus kasvab see oma endise arvuni, mis vahepeal mitmesuguste raskuste tõttu oli kahanenud. Osakond omab korrali-kud, arvarad ruumid linna keskkohas, mis-suguste koduseks-muutmisele paneb palju rõhku osakonna juhatus. Osakonna juures töötab pikemat aega orkester, mis omab ener-gilise ja asjatundliku juhi.

Juhatusel on kindel ja tihe kontakt töö-lisnõukogude kaudu Narva tekstiiltöölise-konnaga. Juhatus ja töölisnõukogude koos-töö on tagatiseks, et Narva tekstiiltöölised ametiühingu juhtimisel alati distsiplineeritult astuvad välja oma palgaolude parandamise eest, missugused on, nagu mujalgi, viletsad.

Sindi osakond on praegusel momendil kõige paremini organiseeritud tekstiiltöölise kes-kus. Sindi osakonna ridadesse on koondatud ligi 80% kohapealsete tekstiiltöölise arvust. Üks suuremaid pahesid on, et ametiühing-laste kooskäämiseks vabriku valitsus ei või-malda ruume, kuigi selleks on võimalusi. Üldiselt töölise korteriolud on kehvad, kuid täiesti elamiskõlbmatuiks tuleb tunnistada korterid vanades väikestes majades, missugused on jaotatud nelja eraldatud toa kaupa. Mõnedes tubades elab 5—6 hinge. Sotsiaal-minister Kask seal viibides korterioludega tutvumise otstarbel, pööras ka sellele oma tähelepanu ja sellega äratas töölise süda-metes teatud lootust. Väljavõtted protokol-list, kus oli kõik ministri ettepanekud vab-riku valitsusele töölise korterite paranda-mise suunas ära märgitud, on töölisnõukogu käes, kuid näilisi tagajärgi ei ole praegugi märgata, ja töölise lootused on ammu kustunud. Mõned töölised, kellel suuremad pere-konnad, avaldasid naljatoomis arvamist, et vanemaid lapsi tuleb paigutada katustele ma-gama. Kuid säärases maljas on vaid kibedust.

Käitise kohta peab tähendama, et see on võrdlemisi hästi ratsionaliseeritud tehniliste abinõude abil.

Palkade juures on harilik näht: nad ei vasta elunõuetele. Tööliskond on väga üks-meelne.

Tartu jätab väga sügava mulje oma teks-tiiltöölise ennenägemata töö- ja palgaolu-dega. Koha peal valitseb täieline tööterror, missugune on sihitud ametiühingu liikmete ja aktiivsemate töölise vastu. Selleks näide: Kuusiku vabriku tööandja ametlikult teatas töölisele, et käitis jääb seisma remondi tõttu kuuks ajaks. Ühtlasi öeldi töölisele mitte-ametlikult, et meid tagasi tööle võetakse töö-andja äranägemisel. Töölisvanemale ja ame-tiühinglastele on selge, et nad tööle tagasi enam ei pääse.

Tükitöölise palgad kõiguvad 1—1½ kr. päevas. Lähemas minevikus praktiseeriti järgmise süsteemi: tekstiilõpilased oma õppeaja jooksul, mis keestis 3—6 kuud, said tunnis 4 senti. Oli aga nende lepingu tähtpäev möödunud, siis nad vallandati ja asemele tulid uued töötama samadel tingimustel.

Selge on, et organiseeritud tööliste arv kohta peal valitseva tööandjate surve tõttu on minimaalne.

Tallinna osakonna tegevus on vaikne eelseisva puhkeaja tõttu. Organiseeritud tööliste arv on tuhande ümber ja tõuseb järjekindlalt. Palgatulisid suuremates käitistes on oodata pärast puhkust.

Erandidult kõikides tekstiiltööstuse rajoonides valitseb täieline rahulolematuse Töötulide lahendamise komisjoni sundotsustega. Samuti igal pool rõhutatakse streigivabaduse vajadust. Väljapääsu sellest olukorrast töölistel näevad just organisatsioonidevahelise kollektiivlepingu kehtimapanekus.

B. Heisert.

Elu-olu Raudteevalitsuse Ehitusameti 7-da liini jaoskonna käitises.

Käesoleva aasta töölisnõukogu valimised toimusid juulikuus. Valimisil ja järelvalimisil valiti nõukogu liikmeiks Endel Tammai, Peeter Keng ja Jüri Siigur. Neist Keng ja Tammai on endised nõukogu liikmed, kuna Jüri Siigur asendab käesoleval aastal Jakob Sanderit.

Peakoosolekul 30. mail 1937. a. kui ka üldiselt on suuremaks päevamureks märkus, mis tagab ametimeestel ametitööd tehes tüki viisi lihttöölise päevapalga. Niisuguse märkus on kantud palgaraamatusse, sinna, kuhu tuleb kanda sisse „tükitööl tagatud põhipalk“. See sissekanne on küll „vaba kokkulepe“. Vaba kokkulepe seisab aga selles, et kui tööline ei soovi teenida, siis võib jätta selle vaba kokkuleppe alla kirjutamata. Selle kokkuleppe järgi oskustööline, töötades tüki viisi, võib teenida 50% vähem kui siis, kui tööline oleks teinud sama tööd päeviti.

Selle vaba kokkuleppe mõte seisab selles, et tööandjal avaneks võimalus teha ametöölistega oskustööd ja hinnata seda tööd nii madalalt, et oskustööline ei suudaks enam välja teenida kui lihttöölise päevapalga.

Teiseks päevamureks on oskustöölistel kui ka lihttöölise nimekirjas seisvaid töölistel, kes teevad tööd oma tööriistadega, sealjuures neile ei makseta mingisugust tasu selle eest, kuigi vastav korraldus oma tööriistadega töö tegemiseks ja selle eest tasu saamiseks on olemas. Palju harrastatakse moodust, kus lihttöölisega tehakse ametööliste tööd. Puhkust antakse õige vähe selle päevatöölisile.

Mitmeid ja veel mitmeid soove tõsteti üles käitise tööliste üldkogu koosolekul ja tehti kohustuseks uuele tööliste nõukogule astuda samme olukorra parandamiseks. Kõigest nõudmisist aga paistab välja madal palgatase.

X.

Olukord Viljandi linna ehitusosak. käitises.

Viljandi linna ehitusosakonna käitises töötab praegu umbes 120 töölist. Ehitusel on kaks suuremat maja. Viiratsi mõisa ehitatakse 3-kordne lastekodu ja südalinna suur 4—5-kordne ärihoone. Palgad kõiguvad 22 kuni 45 sendini tunnis (45 s. tükitööl). Enamusele on palk siiski 22—23 senti tunnis ja puutöölistel 30 senti. Töö on enamasti tükitöö alusel ja artellidele välja antud. Kõige viletsamas seisukorras on kruusaoelujad, kes saavad puhta kruusa pealt 65 senti kantmeetrist. Et kruus on kivine ja prahti tuleb 4—5 korda rohkem kui kruusa, siis vaevalt jõuab 2½ kantmeetrit päevas sõeluda.

Kõige rohkem teenivad betoonkivi tegijad, 50—60 senti tunnis. Ehituse abitöölised (lubjapõisid ja kättekandjad) teenivad kuni 27 senti tunnis, ületunnid kaasa arvatud. Palgaraamatuid töölistele kätte ei anta, mõnele töölistele antakse vaid teatud kaardid, mille vastu saab palgaraamatut mõnikord tarviduse korral näha. Üldiselt valitseb töölistekonnas pahameel poolakate sissetoomise pärast, sest sellane aktsioon annab end paljude reguleerimisel tunda iseäranis nende tööliste suhtes, kes käivad maal põllutööl.

Mitmesugust

Komisjon lõpetas töö.

Klaasitööstuse uurimise komisjon, mis märtsikuu lõpul k. a. alustas tegevust Riigivanema otsuse põhjal ja millest osa võttis ka Tööliskoja esindaja, lõpetas oma töö juulikuus. Komisjoni uurimise alla kuulusid õonesklaasi alal J. Lorupi, o.-ü. Meleski, A. ja J. Grišakovi, N. Kodassovi ja Pedja kodune klaasitööstus; lehtklaasi alal a.-s. Järvakandi tehased.

Tähendatud vabrikutest asuvad J. Lorup, o.-ü. Meleski ja Pedja kodune klaasitööstus renditud ruumides.

Üldse on investeeritud kinnisvaradesse ja sisseadeisse õonesklaasitööstusis ca Kr. 656.371 ja lehtklaasitööstusis ca Kr. 733.656.

Tähendatud ettevõtete toodang 1936. a. müügihinna väärtuse järgi oli õonesklaasi alal ca Kr. 932.592,53, lehtklaasi alal ca Kr. 1.616.391.—, misjuures N. Kodassovi ettevõtte üldse ei tõotanud ja A. J. Grišakovi ettevõtte töötas 2½ kuud.

Lehtklaasi toodangust on jäänud siseturule umbes 20%, välisurule eksporditud 80%. Kogu õonesklaasi tarvitus oli 1936. a. ca Kr. 1.361.132.—, millesse on arvatud välismaalt sisse toodud ca Kr. 428.540.—, ülejäänud osa moodustavad kodumaa tööstuste saadused.

Töötajate arv 1936. a. lõpul oli õonesklaasi alal 506, lehtklaasi alal 461.

Teenistus tasud on enam-vähem rahuldavad oskustöölistel, kelle teenistus on 50—68 senti tunnis, mis aga tööoludega arvestades ei ole suur. Kuid lihttöölise ja abitöö-

jõudude palgad on väga madalad — 15—25 s. tunnis, lehtklaasi alal keskmiselt 29 s.

Tööolud on aga tervishoidlikust seisukohast väga rasked. Pealegi ettevõtete ruumid kas ei ole ehitatud klaasitööstuse jaoks või omavad puudusi, mida tuleks tervishoiu nõuetel kõrvaldada. Peamiselt kõigis ettevõtetes, välja arvatud Järvakandi tehased, puuduvad pesemise-, riietuse- ja söögiroomid.

Õonesklaasi alal ettevõtete tootmise võime, kui kõik need tööstused töötaksid aastas 10 kuud, on arvestatud toodangu väärtuselt Kr. 2.600.000 peale, mis oleks ligi pool suurem kui oli 1936. a. turutarvitus.

Uurimiskomisjon asus seisukohale, et klaasitööstusse on investeeritud rohkem kui see rahvamajanduse ja turumahu seisukohalt on põhjendatud, mispärast tuleb tööstuse seaduses ettenähtud keeld kehtima panna kogu klaasitööstuse kohta, ja et senistest ettevõtetest töötama jääksid need, kellel on kõik seaduslikud load olemas.

Tööliskoja esindaja jäi otsuse tegemisel eriarvamusele, milles tarvitajaskonna, tööliskonna ja rahvamajanduse huvide seisukohalt leidis, et on vajalik ellu kutsuda tööstuste kontroll, alles siis võib juttu olla keeldu kehtimapanekust.

Töölise seisukoht on lühidalt järgmine: Uute ettevõtete asutamiskeeld võib mõnikord osutada tarviliseks, eriti Eesti siseturu piiratud mahu juures. Kuna aga see keeld kujuneb soodustuseks eraettevõtjale, peab siin talitama väga ettevaatlikult. Esiteks, tuleb piinlikult uurida hinnakalkulatsioone, sest võib selguda, et ettevõtja tulud ka võistluse ja puuduliku hoonestuse juures on küllalt suured; sel puhul on monopoli andmine tarvitajaskonna ja rahvamajanduse seisukohalt muidugi õigustamata ja kahjulik, kuna see suurendab veelgi tarvitajaskonna kasvamise võimalusi. Teiseks, monopoli võimaldamise puhul peavad riigil olema küllaldased tagatised, et monopoli ei tarvitata kurjasti hindade tõstmiseks ja kaubakvaliteedi alandamiseks. Ühe sõnaga: on hädavajalik tööstuse sisulise kontrolli. Kontrollimata soodustuste väljajagamisele seisab tööliskond kategooriliselt vastu.

Haigete transpordiolud raudteel.

Tööliskoda on korduvalt nõudnud haigete transpordivagunite ehitamist. Selle nõude põhjenduseks kogutud andmeist nähtub järgmist:

Kohtla-Järve kaevanduse ja kaevanduse haigekassa poolt on 1936. a. kliinikuisse saadetud 195 isikut raudteel, neist on raskeid haigeid 68, kelle paigutamine vaguneisse raskustega ja haigele füüsilise valu tekitamisega oli seotud. 1937. a. on kuni 16. juunini haigeid väljapoole saadetud 114, neist raskeid haigeid 38. Haigeist on saadetud 95% Tartu kliinikuisse.

Narva Ühishaigekassa, kelle liikmeist 62% asub Virumaa kaevandusis, transportee-

ris 1936. a. raudteel 450 haiget, neist 10% lamajaid. Lamajate haigete paigutamine klassivaguneisse on seotud raskustega, haige läbipääs kanderuumiga pole võimalik kitsa ukse tõttu, haige rahu rüüb reisiijate jutlemine ja liiklemine, šiiibri ja uriiniklaasi tarvitamine sünnib reisiijate silmade all jne.

A.-s. Kütte-Jõud haigekassa on 1936. a. raskeid haigeid raudteel transporteerinud 5 ja käesoleval aastal 2 korral.

Nahatöölise Liidu kongressilt.

Eesti Nahatöölise Liidu kongressil esitati nõue Eestimaa Töölisühingute Keskliidus normaalse olukorra jaluleseadmiseks. Paralleelorganisatsioonide olemasolu tunnustati mitetarviliseks ja nahatöölise rinnet lõhestavaks. Käsitöölised kuuluvad seni Käsitööstuskoja alla, kuid kuna seal on heidetud tööandjad töölisega ühte patta, kellele majanduslikud huvid veel pealegi on vastuolus, siis otsustati nõuda käsitöölise viimist Tööliskoja alla. Selle nõudega on hiljem ühinenud ka Tartu rätsepatöölised, kes koos nahatöölise ametiühingutega esitasid sotsiaalministrile märgukirja, mille sisu on toodud teisel. Nahatöölised otsustasid nõuda 8-tunnilist tööpäeva ja haiguskindlustuse seaduse laiendamist kõigi palgatöölise, s. o. ka kodukäsitöölise kohta. Senise töökaitse seaduste rikkumise pidurdamiseks tunnustati tarviliseks eriliste revidentide ametissepanek ametiühingute poolt. Kuna tööbörsid pole suutnud täita neile asetatud ülesandeid, tuleks töövahetalitus anda ametiühingute kätte. Paljud nahatöölise esindajad olid selle vastu, et Nahatöölise Liit kuulub Eestimaa Töölisühingute Keskliitu, kuna selle juhatus on võimude poolt määratud, aga mitte töölise poolt valvab valitud. Nahatöölise töö- ja palgaolude kohta anti kohtadelt pikemad ülevaated.

Töölise vabaharidustöö küsimusi.

„Uus Eesti“ juhtkirjas 5. juulist kiidab tööliskonda selle eest, et koda on võtnud osa käesoleva aasta märtsis vabaharidustöö kava koostamisest, milles on ette nähtud ka töölise haridustöö, ja avaldab lootust, et edaspidiselt töölise haridustöö läheb E. Haridusliidu kätte.

Siinkohal olgu tähendatud järgmist:

Käesoleva aasta märtsis Haridusministeeriumi poolt välja töötatud vabaharidustöö kava koostamisest koda osa ei võtnud ja koda seisukoht selle kava suhtes oli eitav (vt. „Tööliskoja Teataja“ nr.4, lk. 107) niihästi põhimõttelisil kaalutlusil (vabaharidustöö raskendamise väljaspool ministeeriumi kava) kui ka põhjusil, et töölise vabaharidustöö teostajaina ei ole ette nähtud puhttöölisorganisatsioon sellelt alalt (E. Haigekassade Liit, Eesti Töölise Haridusliit j.t.) Nii on ilmselt selge, et koda ei ole asunud eitavale seisukohale E. Töölise Haridusliidu suhtes, vaid peab selle organisatsiooni olemasolu ja tööd tarviliseks. Neid seisukohti on koda väljendanud niihästi oma häälekandjas kui ka

vastavas kirjas Majandusministeeriumile ja sellekohasel asutuste ja seltskondlike organisatsioonide vahel korraldatud nõupidamisel.

„Uus Eesti“ juhtkirja alusel koostatud juhtkirjas 9. juulist s. a. „Rahva Sõna“ mõistab hukka koja seisukoha õnnistuse andmise tööliste haridustöö monopoliseerimiseks E. Hamidusliidu kätte. Kuna koda seesugust õnnistust annud ei ole ja koja seisukohad oletatule risti vastu käivad, on „Rahva Sõna“ hiljem, tsiteerides „Tööliskoja Teatajat“ nr. 4, ise õiendanud oma vääratuse.

Streigivabaduse küsimusi Rahvuskogus.

Maatööliste ja väikemaapidajate koja esindaja Rahvuskogu teises kojas Post tegi põhiseaduse II lugemisel ettepaneku kindlustada streigivabadust seadusega, ja tähendas, et „streik on süütu asi, nagu neitsi musu lihavõtte püha hommikul“.

Töölised nõuavad streigiõiguse kindlustamist põhiseadusega. Streik on tööliste äärmine ja viimne võitlusvahend, mille järele haaratakse vaid hädasunnil.

Juba oodatakse koja valimisi.

Soome sotsialist K. H. Viik, tulles Eesti reisilt, kirjutab „Suomen Sosialidemokraatti“ s nr. 183, 11. juulist, et parempoolsete sotsialistide ja mõne aasta eest parteist välja heidetud Nigol Andreseni suuna vahel on sõlmitud „mittekallaletungi leping“. Ja edasi jätkatakse, et need ametiühingute mehed, kelle käes olevat Tööliskoda, kaotavat selle positsiooni, kui koda valitavat uuesti! Seega poliitilised mittekallaletungilepingud ametiühinglaste käes olevale Tööliskojale kallaletungimiseks.

Kommentaariid on siia juure tarbetud!

Otsuseid töötüldes.

A.-s. Villa Narva käitises Töötüldide lahendamise komisjon otsustas tööliste palku tõsta 7%, võrreldes 1. aprillist 1937. a. kehtivusel olnud palkadega. Otsus jõustub 1. juulist ja kehtib 6 kuud.

Hõigaard ja Schulzi sillaehitustöödel komisjon otsustas tööliste nõudmised jätta tagajärjeta, kuna töölised on seotud aprillis 1937 tööinspektori juures sõlmitud lepinguga. Tõstetakse vaid lihttööliste tunniteenistuse alamäär 26 sendilt 28-ni, kuna tööandja selleks on avaldanud nõusolekut, ja tasutakse raviüüsis oleku aega 28 sendiga tunnis, kuna seda enne ei tasutud ja selle kohta kokkulepet polnud.

Sindi, Narva Linavabrik, Narva Kreenholmi, Tallinna linna ehitusosakonna, Tartu kammivabrik „Estico“, Pärnu Fröhlich'i ja Schmidti saeveskite töötüldide käik on toodud „Käitiste elu“ osas.

Komisjoni tuli anda ka seletusi palgastmiste osas oma otsuste kohta.

Küsimus siin seisib selles, kas tõus käib iga üksiku palganormi kohta või palgaüld-

summa kohta, eeldusel, et on tegemist tööga samadel alustel ja samal hulgal, kusjuures käitis võiks oma äranägemisel tõusu jaotada üksikute tööliste vahel.

Komisjon võttis omaks viimase seletuse. Sellega jäi kindlustamata palgatõus üksikute tööliste kohta. Tööliste peaaegu üldine arvamine oli, et õiglane oleks esimene seletus, sest see esitaks kindlustab vastava palgatõusu igale töölisele ja teiseks vastab see ka enam komisjoni esialgsele otsusele.

Komisjoni esialgsed otsused räägivad palgatõstmisest võrreldes 1. aprillil 1937. a. kehtivusel olnud palku. Palgaüldsummad aga pole mingid kindlad kehtivusel olevad palgad, mida saaks võrrelda, vaid kehtivusel olevad palgad on kindlad palganormid, määrad (ajapalk, tükitöö-palk), mida tööandja oli töölisele kohustatud lepingu kohaselt tasuma. Seega on komisjon oma esialgset otsust laiendavalt seletanud, mida seadus ei võimalda ja mis seetõttu tundub olevat ebaõiglane.

Kaubandus-tööstuskoda ja Töötüldide lahendamise komisjon.

Kaubandus-tööstuskoda Teataja viimases numbris (nr. 14) muriseb selle üle, et Töötüldide lahendamise komisjon tõstvat palku elukalliduse põhjendusel liiga palju, rohkem kui töölised saavutaksid vaba palgavõitluse, s. o. streigi kaudu, seega võitvat komisjoni tegevusest eeskätt töölised!

Töölised teavad hästi, kuipalju „kasu“ nad on komisjonist saanud ja kuivõrd madalal määral nende õigustatud nõudmised rahuldamist leiavad. Töösturite vaateid iseloomustab tabavalt see, kui nad väidavad, et komisjon andvat liiga palju töölisile!

Õige on aga töösturite nõue, et komisjon oma otsused peaks põhistama. Töölised on seda juba ammuagi nõudnud.

Läbikäigumaksu määrased alandati.

Ajutise läbikäigumaksu seaduse muutmise seadusega (RT 47 — 1937, art. 417) on alandatud läbikäigumaksu määrased läbimüügist tekstiitööstuses 3,5%—1%-le, paberi- ja kummitööstuse aladel 2,5%—1%-le, maiusainetetööstuse läbimüügist 2%—1%-le.

Need maksualandused tähendavad otseselt ettevõtete tulude suurenemist. Tööliste palkade tõusu suhtes on selle maksualanduse mõju olnud minimaalne. Meile tundub isegi küsitavana, kas tekstiitööstuse töötüldide puhul Töötüldide lahendamise komisjoni palku tõstvat otsused on neist maksualandusest saadud tulud kindlustanud töölisile või jätnud ettevõttele veelgi ülejääki?

Töökodade õhupuustuse, valgustuse, külmuse ja ruumide puhtuse kohta on tööliste keskelt sageli kaebusi kuulda. Mõnel pool on isegi tööliste üldkoosolekuil tulnud vastavaid otsuseid teha. Tööruumide seisukord on paljudes käitises halb: ei täideta algelismaidki tervishoiunõudeid. Tulemuseks on: tööliste terviserikked. Näib, nagu ei pöörataks sellele küsimusele küllalast tähelepanu

ei vabriku valitsuse ega ka inspektiooni poolt. Kuigi töökodade õhupuhtuse, valgustuse jne. kohta puuduvad täpsemad ja üksikasjalisemad seaduse normid ja eeskirjad, siiski on üldised seaduslikud nõudmised olemas, näiteks, et tööruumides peab olema vastav temperatuur, õhupuhtuse eest peab hoolitsema loomulik või kunstlik ventilatsioon jne. Täpsemalt määrab nõudmised temperatuuri, õhupuhtuse, valgustuse jne. kohta tervishoiuõpetus, mida tuleb ka siin aluseks võtta. Kui näiteks mõnes šokolaaditööstuses oli talvel temperatuur töötoas, kus töölisel pidevalt tuleb töötada, kõigest 0 kraadi, siis ei saa siin mitte öelda, et ei ole midagi parata, sest puudub seadus, mis näeks ette, missugune peaks olema temperatuur selles või teises töötoas. On selge, et temperatuur ei tohi olla töötoas sellane, mis tervisele on kahjulik. Ka praegu võib nõuda ettevõtjailt, et tööruumid vastaksid vähimalt tervishoiu algnõudmisile. On ka vahendeid töösturite sundimiseks, kui nad vabatahtlikult neid algnõudeid ei täida.

Tuleks küll eriti tähelepanu pöörda tööstustervishoiule. Siin on tarvilised ka uued ja ajakohased eeskirjad, mille kehtimapanekul ei võiks takistusi ees olla. Tööliste tervist tuleb kaitsta rikete vastu, missuguseid põhjustab ettevõtja hoolimatus ja arusaamatus.

Vangide töö nõuab piiramist.

Juba aastate eest tõusis eesti tööliskonnas nõue vangide töö piiramiseks. Töölistel pole midagi selle vastu, kui vangidel lubatakse teha teatud töid ja isegi õppida ära mõnd elukutset, kuid töölised on selle vastu, et vangide odava töö arvel asutakse vabal tööturul suruma alla olemasolevaid töölise palku ja lämmatama isegi palgavõitlusi. Sellaseid nähteid tuli omal ajal ette Pärnus, kus vange toodi suuremal arvel saeveskisse tööle. Nüüd on Viljandis esinenud kohalikus Lutsu sae- ja jahuveskis vangide tarvitamine just siis, kui töölised nõudsid palgaolude parandamist. Eltoodud asjaolu kantakse ette Viljandi Tööliste Ühingu üldkoosolekul, kus Tööliskoja esimees Kurvits esines kõnega koja tegevusest ja selgitas viimasel töölisvanemate konverentsil vastuvõetud resolutsioone, millega koosolijad otsustasid ühineda. Tööliskoda omalt poolt, samuti kui Viljandi Tööliste Ühingi, esitas sellekohase märgukirja vangide töö piiramiseks. Viljandi Tööliste Ühingu on tulnud nüüd vastus Vangimajade Peavalitsuselt, milles teatakse, et vange ei lubata enam töötada ehitustöödel. Kuna aga vabrikutes seda siiski tarvitatakse, siis otsustati ka selleks astuda samme, et vangide töö ei suruks siin alla paliku.

Nõuandenurk

Küsimus 38: Kas maanteetöölised alluvad palgalise puhkeaja seadusele?

Vastus: eitav.

Palgalist puhkust saavad ainult nende käitiste töölised, kus saadusi valmistatakse, ümber töötatakse või maapõuevarasid kaevandatakse. Kuna maanteetöölised seesuguseid töid ei soorita, ei ole neil õigust saada palgalist puhkust.

Küsimus 39: Kas tööstuslike käitiste tööliskonna asutuste seaduse mõttes (§ 9) on tegu töölise massilise vallandamisega, kui vallandamisele tuleb 10—25% töölise üldarvust?

Vastus:

Seadus ei määra, millisest piirist alates loetakse vallandamist massiliseks. Pole aga kahtlust, et kui vallandatakse $\frac{1}{4}$ käitise töölisist, on tegu juba massilise vallandamisega. Töölisnõukogu üldiseks näpunäiteks, mis on sihitud olukorra pehendamiseks, on ka see, kui nõukogu ette paneb töötamist korraldada vähema tööpäevade arvuga, mida tööandja peab silmas pidama, kuna ta vastasel korral langeb karistuse alla (Krs. § 357¹).

Küsimus 40: Kas seesugusel juhul, kui töölisele puhkust tasutakse pühade tasuna ja töölise töölt ei vabastata, võib tööline veelkordselt nõuda puhkuse tasu?

Vastus: jaatav.

Palgalise puhkeaja seaduse § 4 järgi peavad küsimuses tähendatud töölised puhkusena tasutud pühade puhul olema töölt vabad. Ei ole nad seda mitte, ei ole nad saanud ka mitte puhkuse-, vaid töötasu. Järelikult on neile puhkuseraha maksma- ja töölisel on õigus seda nõuda.

Küsimus 41: Kas töölise palk tuleb eesõigustatud korras sissenõudmisele?

Vastus: jaatav.

Tsiviilkohtupidamise seadustiku § 1215a määrab, et võlgnikult sissenõutud summadest tasutakse esmalt sissenõudmise kulud, seejärel kaetakse nõudmised järgnevalt:

1) nõudmised, mis on kindlustatud käsipandiga (BES §§ 1469 jj.).

2) töölise ja teenijate palganõudmised, kelle palgasumma kuus ei ületa 60 krooni, kuid mitte rohkem kui 180 krooni igal üksikul isikul.

3) elatistrahade nõudmised.

Edasises järjekorras ülejääk jagatakse proportsionaalselt muude kreditoride vahel.

Küsimus 42: Kas seesugusel juhul, kui tööandja või riigiteenistuses ülemus teatab töölisele, et tema vastu on tõstetud kaebus, mille sisu on laimav, saab tööandjat või ülemust kaevata kohtusse laimu pärast?

Vastus:

Selleks, et tõsta erasiüdistust laimamises, on vajaline, et vastav isik oleks laimamise eesmärgil tahtnud avaldada isiku kohta asjaolu, mille avaldamine oli häbistav. Kui kellelegi teatakse, et tema kohta on esitatud laimav kaebus, siis ei saa öelda, et on tegemist kaebusest töölisele teataja poolt laimamisega, vaid laimaja on kaebaja.

Küsimus 43: Kas on seadusepärane järgneva palga väljamaksmise kord: käitis jääb kuuks ajaks seisma, millisel ajal töölised saavad ka palgalist puhkust. Väljateenitud

palka aga ei maksta töölistele välja viimase töölolemise päeval, vaid seisaku ajal, kuu keskpaigas, päeval, mis on nähtud ette palgamaksmise päevana?

Vastus: eitav.

Tööliste töölepingu seaduse (RT 83 — 1936) § 32 järgi palgamaksmine võib toimuda kas tööajal, või peab algama otsekohe pärast tööpäeva lõppu. Palgamaksmine käitise seisaku ajal ei toimu aga mitte tööajal või kohe pärast tööpäeva lõppu, ja seepärast pole see moodus seadusepärase. Palk tuleb maksta enne käitise seisumajäämist, olgugi, et maksutähtaeg pole veel saabunud. Pärast seisaku lõppu on palgamaksmise tähtajad juba mööda lastud, ja järelikult on tööline õigustatud nõudma viivitusprotsente.

Küsimus 44: Kas on töölisvanem õigustatud saama palgalisel puhkeajal töölisvanema lisatasu?

Vastus: jaatav.

Tööstusliikude käitiste tööliskonna asutuste seaduse § 38 järgi saab töölisvanem tasu oma ametisolemise ajal. Ametisse astub töölisvanem valimiskomisjoni poolt valimistagajärgede väljakuulutamise ja lahkuv ametist § 39-s tähendatud juhtudel (volituste lõppemine) ja ajutiselt § 15-s tähendatud juhtudel (ajutine takistus kohuste täitmises, sel juhul astuvad töölisvanema ametisse asetäitjad, vrd. § 40.) Muid töölisvanema ametist vabastamise juhte seadus ei tunne. Nii ei ole ka palgalisel puhkusel viibiv töölisvanem vabastatud oma ametist, kui tema asemele pole asetäitja asunud. Asjaolu, et ta käitises tegelikult ei tööta, või isegi, et ta oma ülesandeid ei täida, on tähtsusetu.

Järelikult palgalisel puhkusel viibiv töölisvanem, kui tema asemele pole astunud asetäitja, on ametis, kuna ta pole sellest vabastatud, ja seega ta on õigustatud saama töölisvanema eritasu.

Küsimus: Kas kuuluvad käsitööstuskoja alla 1) kodutöölised ja 2) iseseisvalt, palgalise tööjõuta töötavad meistrid?

Vastus: eitav.

Käsitööstuskoja seaduse (RT 52 — 1936, art. 440) § 3 järgi kuuluvad Käsitööstuskoja alla 1) isikud, kes omandanud meistri, õppinud töölise või tehniku kutse, kui nad on seeguse tööstus-ettevõtte omamikud või kaasomamikud, millel ei ole üle 10 tööliste ja 2) iseseisvad tööstus-ettevõtete pidajad, tööaladelt, mis arvatud Meistrite, õppinud tööliste ja tööstusõpilaste seaduse alla ja kes otsemaksu seaduse § 953 p. 34 alusel vabastatud tööstusliku äritunnistuse lunastamisest ja kui nad ettevõttest saavad oma peasisse-tuleku.

Mõlemal juhul, nagu näeme, on Käsitööstuskoja olla kuulumisel oluline ettevõtte mõiste. Ettevõtte, juriidilise mõistena, on tööandja erisihiliste käitiste ühendus. Käitise mõistesse kuuluvad aga lahutamatu kolm tunnust: 1) tööandja, 2) tööline ja 3) töö. (Töölise rakendamine tööandja alatiste sihtide ja juhiste teenistusse.) Vrd. Riigikohtu Administratiivosakonna otsus nr. 741 — 1931. a. Kodutöölisel ega palgalise tööjõuta töötavatel meistritel ei ole töölisi, neil ei ole järelikult käitist ega ettevõtet, ja neid ei saaks arvata Käsitööstuskoja alla. Kui meie tegelik elu ses küsimuses on liikunud teist rada, siis ei vasta see praksis seaduse eeskirjadele.

J. R.

TIIT METSLANG

Herman Isküll
Leopold Johanson
Oskar Mander
Johannes Mikhelson
Alfred Offenbach
Ilmar Rebane
Anatol Renning